

“Se on valtava rentoutustapahtuma”

Etäevent-konserttien vaikutukset etäyleisöjen arkeen
osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista

Anna Rantanen

Musiikintutkimuksen pro gradu -tutkielma

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Tampereen yliopisto

Joulukuu 2015

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

RANTANEN, ANNA: "Se on valtava rentoutustapahtuma." Etäevent-konserttien vaikutukset etäyleisöjen arkeen osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista.

Pro gradu -tutkielma, 77 s.

Ohjaaja: Tarja Rautiainen-Keskustalo

Musiikintutkimus

Joulukuu 2015

Pro gradu -tutkielmassani tutkin etäyleisöjen kokemuksia Etäevent-konserteista. Etäevent, nykyiseltä nimeltään MUKANA, on Tampere-talon luoma palvelu sosiaali- ja terveysalan toimijoille. Sen tavoitteena on viedä internetin välityksellä striimaten Tampere-talon konsertteja sellaisille ihmisille, jotka eivät itse pysty tulemaan konsertteihin huonokuntoisuutensa tai muun vakavan syyn takia. Tutkimuksessani selvitän, miten syksyllä 2013 pilotoidun hankkeen konsertit vaikuttivat etäyleisöjen arkeen osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista.

Tutkielmani aineisto on kerätty etnografista tutkimusperinnettä noudattaen. Se painottuu etäpaikoissa tehtyihin asiakkaiden tai asukkaiden sekä henkilökunnan teemahaastatteluihin. Haastatteluja tehtiin sekä ennen että jälkeen konserttien. Lisäksi aineistooni kuuluu osallistuvaa havainnointia kaikissa Etäevent-kohteissa niin konserttien aikana kuin hieman niiden ulkopuolellakin. Aineistoa analysoin käyttämällä etnografisia menetelmiä joista pääasiassa sisällönanalyysiä. Myös neksusanalyysiä käytin analyysimenetelmänä soveltavin osin.

Keskeisimmät teoreettiset käsitteet tutkielmassani ovat arki, osallisuus ja toimijuus. Arjen määrittelyssä käytän apuna pääasiassa Rita Felskin näkemyksiä. Osallisuuden käsitettä tarkastelen suureksi osaksi yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta, kun taas toimijuuden yhteydessä käytän lähteenä pääasiassa musiikkisosiologi Tia DeNoran kirjoituksia. Sekä osallisuuden että toimijuuden yhteydessä pohdin niiden suhdetta musiikkiin.

Tutkielmani analyysiosion olen jaotellut samoin kuin teoriaosuuden, eli arkea, osallisuutta ja toimijuutta käsitteleviin lukuihin. Kuvailen etäkohteiden arkea ja tämän jälkeen konserttien mukanaan tuomia osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia. Osallisuuden yhteydessä puhun yleisöjen osallisuuden kokemuksista omaan yhteisöön, konserttiin sekä yhteiskuntaan. Toimijuuden kokemukset jaoin neljään eri kategoriaan, jotka ovat itseilmaisu, vaikuttaminen, jakaminen sekä tunteet ja ajatukset.

Tutkimukseni keskeisiksi tuloksiksi nousivat osallisuuden ja toimijuuden käsitteiden yhteen kietoutuminen sekä se, miten etäkonsertti näiden ilmenemiseen vaikutti. Konsertista osalliseksi tuleminen siis vaikutti toimijuuden kokemuksen syntyyn ja toimijuuden kokemus taas synnytti osallisuutta. Näiden kokemusten kautta yleisöt saivat arkeensa muun muassa virkistystä ja vaihtelua. Toinen merkittävä tulos oli etäyleisöjen kokemus ihmisarvosta ja sen näkyminen aineistossa. Lisäksi pidän keskeisenä asiana vielä etäyleisöjen elämää arkea, joka koettiin tylsänä ja yksitoikkoisena. Tämä vaikutti myös siihen, miten etäyleisöt kokivat Etäeventin.

Sisällysluettelo

1 Johdanto ja kysymyksenasettelu.....	1
2 Tutkimuksen tausta.....	4
2.1 Tampere-talo ja Etäevent-hanke.....	4
2.3 Etäevent-kohteet.....	5
2.4 Etäevent-konsertit.....	6
3 Teoreettinen viitekehys.....	8
3.1 Arki.....	8
3.2 Osallisuus.....	9
3.3 Toimijuus.....	10
3.3.1 Toimijuus ja musiikki.....	11
3.4 Aikaisempi tutkimus.....	14
4 Aineisto ja analyysimenetelmät.....	17
4.1 Aineisto ja aineistonkeruu.....	17
4.2 Analyysimenetelmät.....	22
5 Analyysi.....	26
5.1 Arki etäkohteissa.....	26
5.2 Konserttien vaikutukset arkeen.....	32
5.2.1 Osallisuus.....	33
5.2.2 Toimijuus.....	47
6 Pohdinta.....	65
6.1 Etäkohteiden arjen merkitys.....	65
6.2 Yhteen kietoutuvat osallisuus ja toimijuus.....	67
6.3 Kokemus ihmisarvosta.....	69
7 Lopuksi.....	71
Lähteet.....	73

1 Johdanto ja kysymyksenasettelu

Konserteissa käyminen on monille ihmisille itsestäänselvyys. Vaikka ei säännöllisesti kävisi konserteissa tai edes pitäisi niistä, suurimmalla osalla meistä olisi elävän musiikin kuunteluun hyvä mahdollisuus – etenkin isommissa kaupungeissa, joissa konserttitarjonta on runsas ja sisältää myös ilmaistapahtumia. Itse olen elävän musiikin suuri ystävä ja konsertit tuovat elämäni merkitystä ja elämyksiä. Koen elävässä musiikissa olevan sellaista voimaa, jolla raskaammaltakin tuntuva hetki kevenee. Suomessa on kuitenkin myös paljon ihmisiä, joille asuinpaikastaan konserttiin poistuminen ei ole helppoa tai edes mahdollista. Nämä ovat ihmisiä, joiden fyysinen tai henkinen kunto ei salli pitkien matkojen tekoa tai suurten ihmismassojen kohtaamista. Ihmisiä, jotka on tuomittu vankilaan. Ihmisiä, jotka jollain lailla ovat yhteiskunnassa rajoitettuja toimijoita.

Tällaisille yhteiskunnassa rajoitetuille ryhmille Tampere-talo halusi luoda palvelun, jonka avulla myös näillä olisi mahdollisuus päästä osallisiksi kulttuurista konserttitalon tarjonnan kautta. Tavoitteena oli saavuttaa ja tarjota konserttielämyksiä juuri niille ihmisille, joiden jostain syystä on mahdotonta tai hyvin hankalaa osallistua konsertteihin paikan päällä Tampere-talossa. Näin sai alkunsa Etäevent-hanke, jossa apuna kohderyhmien tavoittamiseksi käytettiin nykYTEKNOLOGIAA, joka mahdollisti konserttien striimaamisen internetin välityksellä etäpaikkoihin niin, että kuva ja ääni tulivat suorana konserttisalista. Internet myös mahdollisti vuorovaikutuksen etäyleisön ja artistin välillä chattia käyttäen.

Etäevent-hankkeen pilottivaihe oli syksyllä 2013, ja silloin neljä Tampere-talon konserttia vietiin neljään eri etäkohteeseen. Ensimmäinen konsertti oli Jonne Aaronin *Onnen vuodet* (13.10.), ja se näytettiin TAYS:n Pitkäniemen sairaalan nuorisopsykiatrisen osaston EVA-yksikössä (erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten tutkimus- ja hoitoyksikkö). Tampere Filharmonian *Toivotuimmat klassikot* -konsertti (15.11.) kuultiin Pispán palvelukeskuksessa. Kolmas konsertti *Raskasta joulua* (21.12.) näytettiin jälleen Pitkäniemen EVA-yksikössä. Viimeinen pilottikonsertti oli Vesa-Matti Loirin *Sydämeeni joulun teen* (22.12.), joka lähetettiin samaan aikaan sekä Kylmäkosken lääninvankilaan että Pappilanpuiston palvelukeskukseen. Konsertteja varten etäpaikkoihin järjestettiin aina hyvä äänentoisto ja iso valkokangas, joiden kautta konserttia voitiin seurata yhdessä samassa tilassa.

Myös oma graduprosessini alkoi syksyllä 2013, samaan aikaan Etäeventin pilotoinnin kanssa. Olin edellisenä keväänä palauttanut kandidaatin tutkielmani, eivätkä graduaihepohdinnat olleet vielä kovin pitkällä saadessani sähköpostiviestin, jossa haettiin graduntekijöitä tutkimaan Etäevent-

hanketta. Tartuin tarjottuun graduaiheeseen mielelläni, sillä näin siinä mahdollisuuden jatkaa minua kiinnostavan aiheen tutkimista, eli musiikin ja hyvinvoinnin välisen suhteen tarkastelua. Lisäksi aihe tuntui tärkeältä ja motivoivalta sen kannalta, että koska siinä tutkittaisiin jonkin instituution tarjoamaa palvelua, tekemäni tutkimus luultavasti olisi konkreettisella tavalla hyödyllinen tälle palveluntarjoajalle.

Koska olen pitkään ollut kiinnostunut musiikin vaikutuksista ihmisiin ja näiden hyvinvointiin, tahdoin pro gradu -tutkielmassani paneutua konserttien etäyleisöjen kokemuksiin. Graduni tutkimuskysymys on, että mitä konsertit toivat etäyleisöjen arkeen osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Pyrin ymmärtämään sitä arkea, mihin etäkonsertit tulivat, etäkonserttien tuottamia osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia sekä syitä ja mekanismeja näiden kokemusten taustalla. Lähestyn tutkimuskysymystäni etnografisin menetelmin eli haastatteluiden sekä osallistuvan havainnoinnin avulla.

Itselleni tämän aiheen tutkiminen tuntuu tärkeältä tasa-arvon ja hyvinvoinnin synnyttämisen kannalta. Pidän tärkeänä sitä, että elämäntilanteesta riippumatta ihmisillä on mahdollisuus päästä osallisiksi kulttuurielämyksistä ja etenkin musiikista, josta henkilökohtaisesti tiedän, kuinka tärkeää se voi olla. Toivon, että tutkielmani valottaa etäkonserttien vaikutuksia etäyleisöjen arkeen ja että tiedon avulla etäkonsertteja voidaan kehittää toimivaan suuntaan. Toimijuus ja osallisuus ovat inhimillisyyden ytimessä olevia käsitteitä, ja jos niihin on mahdollista vaikuttaa positiivisesti musiikilla ja kyseessä olevalla etäkonserttitapahtumalla, olisi vaikutusmekanismeja varmasti hyödyllistä tuntea.

Musiikkitieteen kentällä tutkimusaiheeni on monella tavalla kiinnostava. Ensinnäkin teknologiavälitteinen konsertti on suhteellisen tuore ilmiö, ja on tärkeää nostaa esiin ja huomata internetin ja teknologian mahdollisuudet muun muassa musiikillisten elämysten jakamisessa ja välittämisessä. Aihe ei ole kovin tutkittu, ja mikäli teknologian keinoin voidaan viedä ihmisille uusia kulttuurikokemuksia, on se mielestäni merkittävää. Osallisuutta ja toimijuutta musiikin yhteydessä on tutkittu melko paljon (esim. DeNora 2000; 2011 ja Turino 2008), mutta harvoin tämän tutkimuksen näkökulmasta. Se, mitä musiikki ja konserttikokemukset voivat tuoda yhteiskunnassa rajoitetuille ihmisille osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista, on tärkeää ihmisten ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Musiikin vaikutuksia tutkittaessa yleisempää on ollut tutkia pelkkää musiikin kuuntelua, joten tutkimus livemusiikin vaikutuksista myös antaa uutta näkökulmaa alan tutkimukseen.

Aloitin graduni esittelemällä tarkemmin tutkimukseni taustaa eli kerron Tampere-talon Etäevent-hankkeesta, sen kautta lähetetyistä konserteista sekä etäkohteista. Kolmannessa luvussa määrittelen tutkielmani tärkeimmät teoreettiset käsitteet sekä luon katsauksen aikaisempaan aiheeseen liittyvään tutkimukseen. Neljäs luku kertoo tutkimukseni vaiheita ja käyttämiäni metodeja. Kerron siinä aineistosta ja sen keruusta sekä analyysin teosta. Tätä seuraa itse analyysi, joka muodostaa ehdottomasti tärkeimmän ja laajimman osan tutkielmastani. Analyysi on jaettu etäkohteiden arkea, osallisuuden kokemuksia ja toimijuuden kokemuksia käsitteleviin lukuihin. Analyysin jälkeen kokoan tutkimukseni tärkeimmät tulokset yhteen pohdinta-luvussa, minkä jälkeen käyn vielä läpi tutkimuksen ja tulosten herättämiä kysymyksiä sekä nostan esiin mahdollisia jatkotutkimusten aiheita.

2 Tutkimuksen tausta

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni taustaa. Kerron ensin Tampere-talon Etäevent-hankkeesta ja sen taustoista sekä siitä, miten päädyin mukaan hankkeeseen tekemään siitä pro gradu -tutkielmaa. Taustoituksen jälkeen esittelen kaikki etäkonserttipaikat sekä niissä näytetyt konsertit. Kuvailen myös hieman etäkonserttien järjestämistä ja niiden kulkua.

2.1 Tampere-talo ja Etäevent-hanke

Tampere-talo on Tampereen kaupungin omistama Pohjoismaiden suurin kongressi- ja kulttuurikeskus. Se on rakennettu vuonna 1987, ja esimerkiksi vuonna 2013 siellä järjestettiin noin 700 erilaista tapahtumaa, joissa kävijöitä oli yhteensä noin 273 000. (Yritys ja henkilökunta, Tampere-talo 2015.) Tampere-talon vuosien 2013–2015 strategiaan kirjattiin tavoite siitä, että Tampere-talon elämykset olisivat kaikkien saavutettavissa (Toimintakertomus 2012, Tampere-talo 2013). Tämä saavutettavuusajatus synnytti idean uudentlaisesta sosiaali- ja terveysalan toimijoille tarjottavasta Etäevent-palvelusta. Palvelun tavoitteena on viedä internetin välityksellä striimaten (eli video- ja äänikuvaa reaaliajassa lähettäen) Tampere-talon konsertteja sellaisille ihmisille, jotka eivät itse pysty tulemaan konsertteihin huonokuntoisuutensa tai muun vakavan syyn takia. Yksi Etäeventin tärkeimmistä elementeistä on vuorovaikutus yleisön ja esiintyjän välillä. (MUKANA, Tampere-talo 2015.) Lisäksi palvelusta haluttiin saada mahdollisimman kustannustehokas eli sen verran edullinen, että sosiaali- ja terveysalan toimijoilla olisi realistiset mahdollisuudet tilata palvelu käyttöönsä.

Etäeventiä pilotoitiin syksyllä 2013 lähettämällä neljä eri konserttia neljään eri kohteeseen. Rahoitus hankkeeseen saatiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä, ja yhteistyökumppaneina olivat *Tampere Filharmonia*, *Tampereen kaupunki*, *Pirkanmaan sairaanhoitopiiri* sekä *Rikosseuraamuslaitos* (em. 2015). Etäkohteisiin lähetetyt konsertit olivat kaikki Tampere-talon normaalin ohjelmiston konsertteja, eli konserteissa oli oma yleisö Tampere-talossa ja lisäksi vielä yleisö etäkohteissa. Konsertit kuvattiin Tampere-talon isossa salissa olevilla neljällä huomaamattomalla robottikameralla ja lähetettiin reaaliajassa etäkohteisiin. Palvelun nimeksi on pilotin jälkeen muutettu Mukana (Event Online), mutta koska tutkielmani aineisto koostuu hankkeen pilottivaiheen konserteista, käytän tässä tutkielmassa palvelun silloista nimeä Etäevent.

Tampere-talo oli myös kiinnostunut saamaan tutkimustietoa Etäevent-hankkeesta, joten he pyysivät Tampereen yliopiston musiikintutkimuksen oppiainetta yhteistyöhön kanssaan. Hankkeessa oli

mukana lisäksi kolme muuta graduntekijää: *Marjukka Colliander*, *Annina Pimiä* ja *Anne Teikari*. Jokaisen graduntekijän tutkielma käsittelee Etäeventiä hieman eri näkökulmasta. Lisäksi hankkeeseen osallistui kaksi graduohjaajaa: *Tarja Rautiainen-Keskustalo* ja *Sanna Raudaskoski*.

2.3 Etäevent-kohteet

Etäevent-konsertteja vietiin neljään eri kohteeseen: TAYS:n Pitkäniemen sairaalan nuorisopsykiatrisen osaston EVA-yksikköön, Pispän palvelukeskukseen, Kylmäkosken lääninvankilaan sekä Pappilanpuiston palvelukeskukseen. Pappilanpuiston palvelukeskuksen jätin kuitenkin aineistoni ulkopuolelle, sillä Etäevent järjestettiin siellä samaan aikaan kuin Kylmäkosken vankilassa. Näistä kahdesta valitsin aineistooni mieluummin Kylmäkosken vankilan, sillä se tuo useamman erilaisen yleisön näkökulman tutkimukseen. Seuraavaksi kerron taustatietoa Etäevent-kohteista.

Pitkäniemen EVA-yksikkö

TAYS:n Pitkäniemen sairaalan nuorisopsykiatrisen osaston EVA-yksikkö -nimi on lyhenne sanoista erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten tutkimus- ja hoitoyksikkö. Yksikkö sijaitsee Nokialla, ja se on valtakunnallinen, eli siellä on asukkaita eri puolilta Suomea. Asukkaat ovat alle 18-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat turvaosasto-olosuhteita vakavista mielenterveysongelmista ja niihin liittyvästä ongelmakäyttäytymisestä johtuen. (Erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrisen tutkimus- ja hoitoyksikkö [EVA-yksikkö], Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2014.) EVA-yksikössä on paikkoja yhteensä 12 nuorelle, ja siellä lyhimmillään vietettävä tutkimusjakso on kaksi kuukautta. Keskimääräinen hoitoaika on yhdeksän kuukautta, mutta osa nuorista voi olla Pitkäniemessä vuosia. Etäeventin pilotoinnin aikaan ikähaarukka EVA-yksikössä oli 11–17 vuotta.

Pispän palvelukeskus

Pispän palvelukeskus on Tampereen kaupungin omistama palvelukeskus Tampereen Pispalassa. Palvelukeskus tarjoaa toimintaa ja palveluita kotona asuville ikäihmisille ja toimii myös lähialueella asuvien eläkeläisten kohtaamispaikkana. Pispassa tarjolla on esimerkiksi ateriapalvelu, musiikkiesityksiä, askartelua, päivätanseja sekä kahvio, jossa voi viettää aikaa. Osa kävijöistä asuu palvelukeskuksen kanssa samassa rakennuksessa sijaitsevissa vuokra-asunnoissa. Kävijämäärä vaihtelee päivittäisellä tasolla paljon, mutta Etäevent-hankkeen aikaan aterioita myytiin kuukausitasolla arviolta 2 200–2 300. Nuorimmat Pispän asiakkaat ovat hieman yli 50-vuotiaita ja

vanhimmat lähemmäs 100-vuotiaita. Valtaosa on arvioiden mukaan 70–80-vuotiaita. Jotkut asiakkaista ovat aivan toimintakykyisiä, mutta osalle taas olisi hankalaa tai lähes mahdotonta lähteä esimerkiksi konserttiin Tampere-taloon.

Kylmäkosken lääninvankila

Kylmäkosken vankila on suljettu vankila pirkanmaalaisille vangeille, ja se sijaitsee Akaan kunnassa (Kylmäkosken vankila, Rikosseuraamuslaitos 2015). Etäeventin pilotoinnin aikaan vankeja arvioitiin olevan vankilassa yhteensä noin 130–135, joista paikalla on noin 120 pienen osan ollessa aina esimerkiksi lomilla tai sairaalassa. Vangit on jaettu seitsemään eri asuinosaan, joita ovat esimerkiksi päihdekuntoutusosasto ja suljettu osasto. Suurin osa asukkaista on lyhytaikaisia vankeja, ja noin neljännes on pitkäaikaisia. Ikähaarukka vankilassa on noin 16–70, ja keski-ikä noin 35 vuotta.

2.4 Etäevent-konsertit

Kuten jo aiemmin mainitsin, Etäevent-konsertteja järjestettiin syksyllä 2013 neljä kappaletta. Konsertit olivat Jonne Aaronin, Tampere Filharmonian, *Raskasta joulua* -kiertueen sekä Vesa-Matti Loirin. Alla ovat konsertit lyhyesti esiteltyinä.

Jonne Aaron: *Onnen vuodet* 13.10.2013

Ensimmäinen Etäevent lähetettiin Pitkäniemen EVA-yksikköön, ja silloin konsertissa esiintyi Jonne Aaron. Illan aikana laulaja esitti yhtyeensä kanssa kappaleita pääasiassa silloiselta uudelta levyltään *Onnen vuodet* (Jonne Aaron, Wikipedia 2015).

Tampere Filharmonia: *Toivotuimmat klassikot* 15.11.2013

Tampere Filharmonian konsertti näytettiin Pispan palvelukeskuksessa. Siellä kuultiin sinfoniaorkesterin esittämänä teoksia tunnetuilta säveltäjiltä, kuten Sibeliukselta, Straussilta ja Stravinskylta. Toisin kuin muut Etäeventit, tämä kuvattiin Ylen toimesta, sillä konsertti lähetettiin suorana myös Yle Areenaan. Tästä johtuen konsertin kamerakuva oli hieman erilaista kuin muissa Etäeventeissä.

***Raskasta joulua* 21.12.2013**

Raskasta joulua -konsertti vietiin jälleen Pitkäniemen EVA-yksikköön. *Raskasta joulua* -kiertueita on tehty vuodesta 2004 asti. Kiertueen laulajat ovat tunnettuja suomalaisia metalli- ja rocklaulajia, ja konserteissa kuultavat kappaleet ovat raskaita sovituksia tutuista joululauluista. (*Raskasta joulua*, Wikipedia 2014.)

Vesa-Matti Loiri: *Sydämeen* joulun teen 22.12.2013

Etäeventin viimeinen pilottikonsertti oli Vesa-Matti Loirin joulukonsertti, joka lähetettiin samaan aikaan sekä Kylmäkosken vankilaan että Pappilanpuiston palvelukeskukseen. Konsertissa Loiri yhteineen esitti joitakin joululauluja mutta myös useita muita tunnettuja kappaleita Loirin tuotannosta.

Konserttien järjestely etäkohteissa eteni siten, että aluksi Tampere-talosta käytiin tarkastamassa kohteen tilat ja laitteet. Mikäli paikalla ei ennestään ollut riittävää äänentoistoa ja isoa valkokangasta, ne järjestettiin konsertin ajaksi sinne Tampere-talon puolesta. Etäeventistä järjestettiin ennen konsertteja esittely etäkohteen asukkaille tai asiakkaille. Esittelyssä heille kerrottiin hieman Etäeventin konseptista, yliopiston mukanaolosta sekä kohteeseen striimattavasta konsertista. Tilaisuudessa saatettiin esimerkiksi kuunnella jokin tulevassa konsertissa esiintyvän artistin kappale. Tämä esittelytilaisuus toimi siis myös konsertin markkinointitilaisuutena.

Konsertit katsottiin Etäevent-kohteissa suurelta valkokankaalta sellaisessa yhteisessä tilassa, jonne koko etäyleisö mahtui istumaan. Useimmissa konserteissa oli väliaika, jonka aikana myös etäyleisölle oli etäkohteen järjestämänä väliaikatarjoilu. Etäevent-hankkeen yksi tärkeimpiä tavoitteita oli saada aikaan aitoa vuorovaikutusta etäyleisön ja esiintyjän välille. Tämän toteuttamiseen pyrittiin ennen kaikkea konserttien yhteydessä olleella meet & greet -osiolla. Osio järjestettiin jokaisessa konsertissa joko ennen tai jälkeen konsertin. Siinä etäyleisö sai tavata chatin välityksellä illan esiintyjän tai esiintyjät takahuoneessa. Tapaamisen aikana etäyleisö sai kirjoittaa chattiin kysymyksiä tai kommentteja, ja Tampere-talossa henkilökuntaan kuuluva haastattelija esitti ne esiintyjälle tai esiintyjille. Artistit vastasivat etäyleisölle kuvan ja äänen välityksellä tai joskus myös kirjoittamalla chattiin itse. Esimerkiksi *Raskasta joulua* -konsertin aikanakin saatettiin käydä keskustelua chatissa etäyleisön ja artistien välillä. Lisäksi Vesa-Matti Loirin konsertin väliajalla kahdella eri paikassa olleella etäyleisöllä oli mahdollisuus keskustella chatissa keskenään.

3 Teoreettinen viitekehys

Esittelen seuraavaksi tutkielmani keskeisimmät käsitteet, joita ovat arki, osallisuus ja toimijuus. Toimijuuden käsitteen yhteydessä tarkastelen myös musiikin yhteyttä siihen. Tämän suhteen tukeudun ennen kaikkea musiikkisosiologi Tia DeNoran (2000; 2011) ajatuksiin. Luvun lopussa teen pienen katsauksen tutkimani aiheen kannalta olennaisiin aiempiin tutkimuksiin.

3.1 Arki

Rita Felskin (2000: 15) mukaan arkielämä voidaan nähdä synonyyminä kaikelle tavalliselle ja totunnalliselle, mutta silti se pakenee määritelmiä ja sitä on vaikea ymmärtää. Se on toisaalta itsestään selvää, mutta ehkä juuri siksi sen kattava määrittely tuntuu niin mahdottomalta. Tämä lienee syynä siihen, että harvat tutkijat määrittelevät arjen käsitettä, vaikka se esiintyisi heidän tutkimuksensa ytimessä. Toisaalta luultavasti samasta syystä ne määritelmät, joita arjesta on tehty, ovat kovin erilaisia.

Yhden määritelmän tarjoaa Eero Sappinen (2000), jonka peruselementit työväestön arjelle ovat välitön elinympäristö ja asuminen, sosiaaliset suhteet, ruokakulttuuri, kotityöt, vapaa-aika sekä tapakulttuuri. Tässä määritelmässä on monta elementtiä, jotka sopivat myös tutkimiini yleisöihin. Välitön elinympäristö, ruoka- ja tapakulttuuri esimerkiksi ovat varmasti hyvin selkeitä sairaalassa, palvelukeskuksessa ja vankilassa. Arjen määritelmää pohtiessa on kuitenkin otettava myös huomioon tutkimuskohteitteni tietty huonokuntoisuus tai rajoitettu yhteiskunnassa. Heidän arkensa on erilaista kuin monissa määritelmissä, sillä heidän mahdollisuutensa ovat rajallisemmat. Tutkimani yleisöt eivät voi vaikuttaa omaan elämäänsä ja arkeensa siinä määrin kuin monet muut ihmiset.

Myös Hanna-Liisa Liikanen (2003: 34) on pohtinut arjen käsitettä hoitoyksiköiden tutkimisen yhteydessä. Hän kirjoittaa, että hoitoyksiköissä arki rakentuu päiväjärjestyksen mukaan, jota etenkin ruoka-ajat jaksottavat. ”Ruoka-ajat, hoitotoimenpiteet, normit ja hierarkia kietovat päivän tiukaksi kokonaisuudeksi, joka joustaa vaivalloisesti” (mts. 34). Tutkimistani yleisöistä Liikasen kuvaus sopinee parhaiten Pitkäniemen EVA-yksikköön ja Kylmäkosken vankilaan. Palvelukeskuksen arki eroaa näistä siten, että asiakkaiden arki ei määrity samalla tavalla yksilön itsensä ulkopuolelta.

Arjelle hyvän ja väljyydessään hyvin erilaisiinkin tilanteisiin sopivan määritelmän antaa vielä Rita Felski (2000: 18): hänen mukaansa arkeen kuuluvat ajallisuus, tilallisuus sekä modaalisuus. Ajallisuudella Felski viittaa ennen kaikkea toistoon ja modaalisuudella – eli toiminnan laadulla – tavanmukaisuuteen. Tilallisuuden yhteydessä hän esittää kodin olevan arjen keskus tai ydin, mutta nostaa esiin myös sen, että oikeastaan arjella ei paikallisesti ole mitään selkeitä rajoja: se sisältää useita eri tiloja. Lisäksi Felskin mukaan koti tarkoittaa paikkaa, jossa käydään usein ja joka tulee niin tutuksi, että siitä symbolisessa mielessä tulee minuutta vahvistava minuuden jatke. Nämä ovat määritelmiä, joita mielestäni voi hyvin soveltaa kaikkiin tutkimieni yleisöihin. Felski myös korostaa, että arki kuuluu kaikille, eikä kukaan voi paeta sitä. ”Bismarckilla oli arki ja niin on Madonnallakin” (mts. 16). Vaikka tutkimani yleisöt siis elävät hyvin erilaista arkea kuin monet muut ihmisryhmät, on se silti yhtä kaikki arkea. Ehkä arjen käsite juuri siksi on niin hankala, että on mahdotonta määritellä, mitä konkreettisia asioita ja toimintoja kuuluisi kaikkien ihmisten arkielämään.

3.2 Osallisuus

Osallisuudesta ja toimijuudesta puhutaan etenkin yhteiskuntatieteissä usein rinnakkain. Tässä tutkielmassa nämä käsitteet määrittyvät kuitenkin hieman eri alojen kirjallisuuden pohjalta. Siinä missä lähestyn osallisuuden käsitettä enemmän yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta, käytän toimijuuden yhteydessä lähteenä pääasiassa musiikkisosiologi Tia DeNoran (2000; 2011) näkemyksiä. Tästä kerron kuitenkin lisää toimijuutta käsittelevässä luvussa.

Osallisuutta voidaan usein kuvata ihmisen kiinnittymisellä yhteisöönsä. Sen yhteydessä on myös aiheellista puhua käsitteen vastakohtasta eli osattomuudesta. Maarit Mäkinen (2009: 24) määrittelee osallisuuden kokemuksena ”jäsenyydestä yhteisössä ja yhteiskunnassa, jossa ihmisellä on mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa”. Osallisuus on mahdollisuutta osallistua, toimia ja vaikuttaa. Osattomuus taas on sitä, että ei omaa näitä mahdollisuuksia ja kokee olevansa ulkopuolinen yhteisöönsä tai yhteiskuntaan nähden. Osaton ei koe itseään merkityksellisenä yhteisön jäsenenä. Myös Marjaana Seppänen (2001: 60) esittää osallisuuden olevan sitä, että yksilö on osallinen yhteiskunnassa tärkeinä pidetyistä asioista. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi politiikka ja kulttuuri. Hän myös korostaa, että osattomuus ei ole synonyymi köyhyydelle, vaan sillä on vielä laajempi merkitys.

Osattomuus ja siihen liittyvät syrjäytyminen tai syrjäyttäminen (Niemelä 2010: 19) ovat juuri sellaisia asioita, joiden kanssa tutkimani yleisöt tyypillisesti joutuvat kamppailemaan. Se on yksi

syy, miksi osallisuus ja sen kokeminen ovat tässä tutkimuksessa tärkeässä osassa. Pauli Niemelän (2010: 19) mukaan ”ihmisellä on tarve osallistua yhteisö- ja yhteiskuntatason toimintoihin esimerkiksi tekemällä työtä ja opiskelemalla tai osallistumalla harrastus- ja kansalaistoimintaan.” Osallisuuden kokemus voi siis syntyä työn tekemisen tai harrastustoiminnan, esimerkiksi kulttuuritapahtumaan osallistumisen kautta. Tutkimani yleisöt ovat jossain määrin osattomia nimenomaan suhteessa yhteiskuntaan, etenkin vankilassa ja sairaalassa.

Osallisuutta musiikin yhteydessä on pohtinut muun muassa Stephanie Pitts (2005). Hänen tutkimuksessaan festivaaliyleisöt nauttivat kokiessaan voivansa vaikuttaa tapahtumien järjestämiseen liittyviin seikkoihin. Sitä kautta he kokivat olevansa vielä aktiivisemmin osa heille tärkeää festivaalia. Vastaavasti tilanne, jossa itselle tärkeältä tuntuvaan asiaan vaikuttamiselle ei ollut sopivaa kanavaa, aiheutti voimattomuuden tunteita. Thomas Turino (2008: 1) jopa arvelee, että kokiessamme musiikkia ja osallistuessamme sen kuunteluun tai tekemiseen, se eheyttää meitä. Musiikki antaa meille mahdollisuuden prosessoida monia tärkeitä henkilökohtaisia asioita ja sitä kautta päästä paremmin kosketuksiin itsemme kanssa. Hän myös kirjoittaa, että musiikki edistää osallisuuden kokemuksia tuodessaan ihmisiä yhteen. Musiikin kautta syntyneiden ryhmien ansiosta ihmiset kokevat olevansa osa yhteisöä. Pittsin ja Turinon näkemyksistä voi huomata sen, miten osallisuus ja toimijuus jollain lailla kietoutuvat yhteen. Seuraavassa luvussa paneudunkin toimijuuteen ja tarkastelen myös sen yhteyttä musiikkiin.

3.3 Toimijuus

Kuten osallisuudesta, myös toimijuudesta puhutaan usein etenkin yhteiskuntatieteissä. Silloin se yleensä viittaa yhteiskunnallisella tasolla toimimiseen tai esimerkiksi poliittiseen toimijuuteen. Pauli Niemelä (2010: 23) lähtee määrittelemään toimijuutta siitä, että inhimillinen toiminta edellyttää aina toimijaa, yleensä ihmistä. Sosiaalisen toiminnan yhteydessä puhutaan vähintään ryhmästä, yhteisöstä tai liikkeestä, ja yhteiskunnallinen sosiaalinen toiminta on yleensä organisoitunut yhdistyksiksi, järjestöiksi tai muiksi organisaatioiksi.

Niemelä myös lisää, että yleensä toimijaa ohjaavat jonkinlaiset motiivit ja että koska ”ihminen on läpikotaisin toiminnallinen olento, [se] tekee hänestä samalla yhteiskunnallisen toimijan” (mts. 29). Toimijuus siis linkittyy vahvasti yhteiskuntaan. Antropologi Norman Long (2013: 23) myöntää toimijuudesta kirjoittaessaan käsitteen kompleksisuuden. Vaikka hän ei liitä toimijuutta

voimakkaasti yhteiskuntaan, hänenkin mukaansa toimijuuden ydin on siinä, että yksilön toiminta ja ajattelu vaikuttavat ja muokkaavat muiden toimintaa ja ymmärrystä, kuten myös toimijan itsensä toimintaa ja käsityksiä. Toimijuus siis kuitenkin määrittyy osittain muiden ihmisten kautta.

Kun tässä tutkielmassa puhun toimijuudesta, en kuitenkaan viittaa toimijuuteen, joka ensisijaisesti määrittäisi muista ihmisistä käsin, vaan enemmänkin toimijuus on jotain, mikä liittyy läheisesti yksilöön eli toimijaan itseensä. Tällainen mikrotason toimijuus ei niinkään keskity yhteiskunnalliselle tasolle vaan yksittäisen ihmisen arkielämän tilanteisiin. Nojaan musiikkisosiologi Tia DeNoran (2011: 129) ajatuksiin, joiden mukaan toimijuus on kykyä ja mahdollisuutta toimia erilaisilla tavoilla, ja toimija on ihminen, jolla on edellytyksiä, syitä ja keinoja toimintaan. Toimijuus voi siis yksinkertaisuudessaan olla sitä, että omaa mahdollisuuden toimia. Toimijuus voi olla tuntemista, havainnointia, ajattelua ja itsensä ohjaamista ja käyttämistä (DeNora 2000: 20). Kuitenkaan kyse ei ole vain pelkästä vapaan tahdon ilmaisusta, vaan syvimmissä merkityksessään toimijuus DeNoran mukaan tarkoittaa läsnäoloa ja mahdollisimman täydesti aistimista. Tähän vaaditaan tuntemista ja herkkyyttä, jotka ovat yksi osa ihmisen olemassaoloa. Ne ovat myös toiminnan liikkeelle panijoita ja elävöittäjiä, sillä ”ne antavat toiminnalle ja toimijoille elinvoimaa, virtaa ja tietynlaista energiaa” (mts. 153). Koska musiikilla on voima saada ihmiset tuntemaan ja herkistymään, on se DeNoran mukaan siksi hyvin perustavalla tavalla toimijuuden lähde. Seuraavassa alaluvussa kerron lisää DeNoran sekä muutamien muiden tutkijoiden näkemyksistä liittyen musiikin ja toimijuuden suhteeseen.

3.3.1 Toimijuus ja musiikki

Musiikki on kiistämättä läsnä useimmissa tärkeissä sosiaalisissa tilanteissa ja kokemuksissa. Se on esimerkiksi keino ilmaista tunteita; sillä tuuditetaan pieniä lapsia uneen; se kohottaa hääjuhlan tunnelmaa ja sillä voidaan saada liikkeelle suuria massoja niin politiikassa kuin kesäfestivaaleillakin. (Turino 2008: 1.) Musiikin merkitystä ei voida koskaan erottaa sen kuulijasta eikä sitä ympäröivästä tilasta ja olosuhteista, sillä sen merkitys rakentuu juuri niiden kautta (DeNora 2000: 61). Vaikka musiikilla on erilaisia ominaisuuksia tai tarjoumia (”affordances”) (Rautiainen-Keskustalo et al. 2014: 8), ne realisoituvat vasta ollessaan kontaktissa musiikin kuuntelijan kanssa. Tämän on mahdollista päättää, miten itse musiikkia tulkitsee, käyttää tai miten siihen suhtautuu, ja sitä kautta musiikki myös synnyttää toimijuutta. (DeNora 2011: 162.) Ihminen siis ikään kuin itse aktivoi musiikissa olevat ominaisuudet.

DeNoran (2000: 47, 20) mukaan musiikki siis on toimijuuden väline, ja se muodostaa ihmisille tiloja, joissa toimitaan. Se voi tasapainottaa, muuttaa ja nostaa esiin toimijuutta sekä yhteisön että yksilön tasolla. Myös Gregory Bateson (1972) on jo vuosikymmeniä sitten todennut, että taiteella on eheyttäviä ja yhtenäistäviä vaikutuksia niin yksilöiden välisissä suhteissa kuin yksilön suhteessa omaan itseensä. Suhteessa omaan itseensä musiikkia käytetään esimerkiksi itsehoidollisena välineenä. Se auttaa ihmisiä tutustumaan itseensä, hoitamaan mielenterveyttään, selviytymään vastoinkäymisistä ja sietämään stressiä. (DeNora 2011: 165.) Ihmiset rakentavat sen avulla identiteettiään, palaavat muistoihinsa ja ylläpitävät tai muokkaavat mielialojaan. Lisäksi musiikki toimii myös tiedostamattomilla tasoilla johtuen muun muassa sen nonverbaalisuudesta sekä sen ilmenemisestä fyysisenä värähtelynä. (DeNora 2000: 47, 159.)

Musiikin moniulotteisuuden vuoksi myös musiikillinen kokemus on vaikeasti hahmotettava käsite. Musiikkipsykologi Alf Gabrielsson (2010: 547) on tutkinut voimakkaita musiikillisia kokemuksia, ja hänen mukaansa musiikillinen kokemus on monimutkainen ilmiö, johon vaikuttavat monet eri tekijät. Gabrielsson on DeNoran kanssa yhtä mieltä siitä, että ihmiset reagoivat musiikkiin eri tavoilla, ja reaktiot samaan musiikkiin voivat vaihdella tilanteiden mukaan. Musiikillisten kokemusten kuvaileminen on useimmille ihmisille hyvin vaikeaa, sillä niiden koetaan usein pakenevan kaikkia tavallisia kielellisiä ilmaisuja.

DeNoran lailla Gabrielsson siis nostaa esiin sen, että kokemus musiikista on aina sidoksissa tilannetekijöihin. Myös useat filosofit ovat käsitelleet musiikillisen tai esteettisen kokemuksen syvintä olemusta ja pohtineet, miten se syntyy. Esimerkiksi John Deweyn (2010) mukaan esteettinen kokemus rakentuu sellaisista aineksista ja merkityksistä, jotka eivät välttämättä alun perin ole esteettisiä, mutta jotka muuttuvat esteettisiksi tullessaan osaksi näiden ainesten ja merkitysten järjestäytynyttä kokonaisuutta. Dewey kuvaa esteettistä kokemusta lisäksi seuraavalla tavalla:

Esteettinen kokemus tekee elämän sotkuisista näkymistä käsitettävämpiä. Ei kuitenkaan palauttamalla niitä käsitteelliseen muotoon siten kuin ajattelu ja tiede tekevät selventäessään asioita, vaan esittämällä niiden merkitykset jonkin kirkastuneen, yhtenäisen ja voimistuneen tai peräti ”kiihkeän” kokemuksen aineksena. (Mts. 350.)

Myös filosofi Richard Shusterman (1997) puhuu esteettisestä kokemuksesta ja argumentoi sen puolesta, että taiteella ei ole pelkästään välineellistä arvoa:

Taiteen arvossa näyttää lopulta kuitenkin olevan jotain autonomista, omaa hyvyttä, jonka takia tavoittelemme sitä päämääränä itsessään emmekä muiden käytäntöjen hyvyksien välineenä. Tämä jokin on varmasti esteettinen kokemus, jonka välitön, kiehtova tyydytys tekee siitä kiistattoman itsenäisen päämäärän. (Mts. 37.)

Selvästi taide siis antaa ihmisille merkityksellisiä ja suuria kokemuksia, joita on vaikea kuvailla ja joita on vaikea saada mitään muuta kautta.

Koska musiikissa on kyse jännitteiden vaihtelusta, aiheuttaa se ihmisessä ruumiillisia vitaaliaffekteja, jotka voi rinnastaa vauvan kokemusmaailmaan. Musiikki voi esimerkiksi kiihtyä, syöksyä ja sammua. (Lehtonen 2011: 73.) Musiikin käyttö esimerkiksi mielenterveyden hoidossa on Heidi Ahosen (1997: 58) mukaan mahdollista juuri siksi, että musiikki itsessään on eräänlainen psyykkinen prosessi sisältäen kasvavia ja purkautuvia jännitteitä. Tämän ansiosta ihminen voi havaita musiikissa omia tunteitaan ja samastaa ne musiikkiin. ”Näin sisäinen asia, tunnetila tai ristiriita saa ulkoisen, korvinkin kuultavan muodon, jota siten on helpompi ymmärtää ja käsitellä” (mts. 58). Musiikki mahdollistaa vaikeidenkin asioiden käsittelyn niin kutsutun symbolisen etäisyyden päästä. Symbolinen etäisyys nähdään jonkin sisäisen asian ulkoistamisella ja liittämällä johonkin symboliin kuten musiikkiin. Kun sisäinen asia on liitetty ulkopuoliseen symboliin, tapahtuu sen käsittely helpommin. (Mts. 59.) Yksi esimerkki tästä on leikkivä lapsi, joka leikin avulla käsittelee sisäisiä asioita ulkoisina. Usein lapsen sisäiset toiveet ja ristiriidat tulevat esiin juuri leikin maailmassa. (Lehtonen 2011: 80).

Suvi Saarikallio (2007) on tutkinut musiikin käyttöä paljon etenkin nuorten keskuudessa. Myös hänen mukaansa musiikki auttaa rakentamaan omaa identiteettiä, yhdistää meitä muihin ihmisiin, antaa kokemuksia toimijuudesta ja auttaa ymmärtämään ja työstämään omia tunteita. Musiikin synnyttämä toimijuus ilmenee esimerkiksi kykynä hallita omaa sisäistä maailmaa ja antamalla kokemuksia oppimisesta, omasta pystyvyydestä ja onnistumisesta. Myös mahdollisuus kontrolloida omaa ympäristöään musiikillisesti synnyttää toimijuuden kokemuksia. DeNorakin (2000: 20) kirjoittaa, että ympäröivän musiikin kontrolloiminen tuo vallan ja toimijuuden kokemuksia, koska musiikilla myös vaikutetaan muihin. Musiikki voi ohjata käyttäytymistä tietyissä tilanteissa ja osittain myös kertoa, kuinka niissä kuuluu toimia. Toisaalta ihminen voi myös tietoisesti toimia musiikin vihjaaman mallin vastaisesti, mikä sekin voi vahvistaa kokemusta toimijuudesta.

Musiikin yhteys toimijuuteen on moniulotteinen. Musiikki voi vaikuttaa siihen, millaisissa asennoissa ihmiset ovat, miten he kantavat itsensä, millaisena he kokevat ajan kulun ja miltä heistä

tuntuu tietyssä sosiaalisessa tilanteessa ja eri ihmisten kanssa. (DeNora 2000: 17.) Musiikki voi muun muassa herättää ihmisissä halun tanssia tai naputtaa tahtia jalalla, rohkaista heitä lähestymään erilaisia ihmisiä ja kokeilemaan uusia asioita. Vaikutukset voivat olla siis sekä fyysisiä että psyykkisiä. DeNora (2000: 7) mukaan musiikillinen toimijuus voidaan jakaa kahteen eri lajiin myös sen mukaan, millä tavalla toiminta liittyy musiikkiin. On olemassa musiikkiin suuntautuvaa toimintaa ("we do things to music") ja musiikin kanssa tehtävää toimintaa ("we do things with music") (mts. 7). Musiikkiin suuntautuva toiminta on esimerkiksi musiikin keskittynyttä kuuntelemista konsertissa, ja musiikin kanssa tehtävä toiminta voi olla työn tekemistä, urheilemista tai autolla ajamista musiikin soidessa taustalla. Joissain tilanteissa musiikki voi yhä vaikuttaa toimijuuteen, vaikka se ei olisikaan konkreettisesti läsnä. Tämä johtuu siitä, että ihmisellä on kyky kuulla musiikkia ajatuksissaan, vaikka musiikki ei juuri sillä hetkellä soisikaan missään fyysisesti.

3.4 Aikaisempi tutkimus

Kulttuurin harrastamisen terveysvaikutuksista löytyy paljon erilaista tutkimustietoa. Kulttuuritapahtumissa käyminen ja niihin osallistuminen näyttäisivät muun muassa pidentävän elinikää (esim. Bygren ym. 1996), ja näkyvimpiä vaikutukset ovat juuri esimerkiksi musiikin, eli muun muassa konserteissa käymisen, suhteen (Konlaan ym. 2000). Gene Cohenin ym. (2006) tutkimuksessa yhteisöllisiin kulttuuritoimintoihin osallistuvilla yli 65-vuotiailla havaittiin muutoksia sekä fyysisessä että psyykkisessä terveydessä. Nämä muun muassa kokivat itsensä vertailuryhmää terveemmiksi, heillä oli vähemmän terveyteen liittyviä ongelmia ja he kokivat itsensä vähemmän yksinäisiksi. Yhtä lailla musiikki myös tukee erilaisista sairauksista parantumista tai niiden kanssa elämistä (esim. Särkämö ym. 2008). Rosalie Staricoffin ym. (2003) tutkimuksessa tutkittiin elävän musiikin ja taideteosten vaikutuksia sairaalaympäristössä. Tulokset osoittivat, että elävä musiikki ja kuvataide sairaalaympäristössä muun muassa vähensivät ahdistusta, alensivat verenpainetta ja sujuvoittivat synnytyksiä.

Sanna Nummelin (2011: 2) tiivistää kulttuurin hyvinvointivaikutuksia koskevien tutkimusten tulokset seuraavasti: "Kulttuuriosallisuus lisää onnellisuuden kokemuksia ja elämän mielekkyyttä sekä vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja pidentää elinikää." Myös Hanna-Liisa Liikasen (2010: 65–66) mukaan kulttuurin hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia ovat muun muassa lisääntynyt elämänlaatu, koettu terveys ja sosiaalinen yhdessäolo; itsetunnon vahvistuminen sekä fysiologiset muutokset esimerkiksi stressitasossa.

Kulttuurin terveystaikutuksia tutkivaa kirjallisuutta kohtaan on kuitenkin esitetty myös jonkin verran kritiikkiä. Cecilia von Otterin (2008) mukaan kulttuurin ja terveyden välinen yhteys ole yksiselitteinen, mikä tietysti DeNorankin (2000; 2011) ajatusten valossa on varmasti totta. Von Otter kuitenkin esittää, että kulttuurin ja hyvinvoinnin suhteen on vaikea erottaa, mikä on syy ja mikä seuraus, sillä hyvinvoiva ihminen on myös kykenevämpi harrastamaan kulttuuria kuin huonokuntoinen. Omaan tutkimukseeni tämä kritiikki ei juurikaan osu, koska tutkimukseni kohteet ovat nimenomaan jollain tavalla yhteiskunnassa rajoitettuja tai huonokuntoisia ihmisiä. Susan Galloway (2006: 20–22) kritisoi kulttuurin ja elämänlaadun yhteyttä tarkastelevaa tutkimuskenttää muun muassa siitä, että todisteita näiden ilmiöiden yhteydestä ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi. Lisäksi kulttuurin vaikutuksia on vaikea mitata, eikä tutkimustuloksia voida helposti yleistää.

Kulttuurin synnyttämä osallisuus mainitaan esimerkiksi Sharon Jeannoten (2006) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin kulttuurisen pääoman luomaa sosiaalista pääomaa. Hän kirjoittaa, että kulttuuriset ja taiteelliset aktiviteetit ovat yksi parhaita keinoja auttaa nuoria integroitumaan yhteiskuntaan ja yhteisöihin. Rick Flowersin ja Celina McEwenin (2003) tutkimuksessa taas käytettiin teatterin tekemistä yhtenä yhteisöä vahvistavana keinona. Osa tekijöistä oli syrjäytyneitä ihmisiä tai kuuluivat vähemmistöihin, ja tutkimus osoitti että heille teatteriprojekti oli kaikkein voimauttavin. Projektin kautta he pääsivät osalliseksi sellaisista asioista, joiden ulkopuolelle he ovat yleensä jääneet.

Eräs omalle työlleni läheinen tutkimus on Hanna-Liisa Liikasen (2003) väitöskirja Arts in Hospital -hankkeesta. Myös tämä hanke syntyi siitä ajatuksesta, että taide kuuluu kaikille eikä ketään pitäisi sulkea taide- ja kulttuuritoiminnan ulkopuolelle. Nimensä mukaisesti Arts in Hospital -hankkeessa vietiin taidetta, esimerkiksi musiikkia ja kuvataidetta, sairaaloihin. Liikasen tarkastelee tutkimuksessa muun muassa sitä, miten hanke toteutui itäsuomalaisissa hoitolaitoksissa ja minkälaisia sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia taiteella ja kulttuuritoiminnalla ihmiselle on. Tutkimuksensa pohjalta hän päätteli, että taide- ja kulttuuritoiminnalla on ainakin neljänlaisia välillisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnille. Näistä ensimmäinen on taide itsessään, eli siitä saadaan elämyksiä, merkityksiä ja taidenautintoja. Toinen on yhteys hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemuksiin. Kolmas on kulttuuritoiminnan ja taideharrastusten synnyttämä yhteisöllisyys ja verkostot. Neljäntenä Liikasen mainitsee taiteen, arkkitehtuurin ja sisustuksen merkitykset viihtyisän ympäristön kannalta. (Em. 151.)

Monia musiikin kuuntelua käsitteleviä tutkimuksia yhdistää se, että niissä käytetty musiikki on tallennettua, ei livemusiikkia. Harvemmissa tutkimuksissa puhutaan livemusiikin vaikutuksista.

Lucanne Bailey (1983) on vertaillut äänitetyn ja livemusiikin vaikutuksia sairaalassa olevien syöpäpotilaiden oloon. Hänen tutkimuksessaan livemusiikkia kuulleet potilaat raportoivat tunteneensa musiikin kuuntelun jälkeen vähemmän jännittyneisyyttä ja ahdistusta sekä saaneensa voimaa musiikin kuuntelusta enemmän kuin tallennettua musiikkia kuunnelleet. Lisäksi livemusiikki vähensi fyysisen epämukavuuden tunnetta ja näytti parantavan potilaiden mielialaa. Oman tutkimukseni kannalta tallennetun ja livemusiikin vertailu on mielenkiintoista, koska Etäevent-konserttien voidaan nähdä edustavan jotain näiden kahden väliltä. Merkittävä ero Etäeventin ja livemusiikin välillä on se, että Etäeventissä musiikin esittäjä ei ole fyysisesti läsnä samassa tilassa yleisön kanssa. Bailey arvelee juuri ihmiskontaktin, toisen ihmisen läsnäolon ja kommunikoinnin olevan merkittävä seikka livemusiikissa hänen tutkimuksessaan (mts. 25). Osittain nämä piirteet kuitenkin tapahtuvat tai voivat tapahtua myös Etäevent-konsertissa.

Striimattu konsertti on sen verran uusi ilmiö, että siitä ja sen vaikutuksista tehtyjä tutkimuksia on löydettävissä harmittavan vähän. Miikka Revon (2014) opinnäytetyössä *Striimaus konserttitarjonnan kehittäjänä* kuitenkin pohditaan hyvin samankaltaisia asioita kuin omassa tutkielmassani. Repo haluaa työssään selvittää muun muassa, minkälaista arvoa striimatulla konsertilla on sen kuulijoille ja voiko striimattu konsertti korvata livekonserttia. Tutkimus koskee Striimattu orkesteri kiertää -nimistä projektia, jossa Mikkelin kaupunginorkesterin konsertteja lähetetään striimaten sopiviin esityspaikkoihin naapurikunnissa. Revon tutkimus ei ole kovin kattava, mutta se antaa osviittaa siitä, millaisia merkityksiä striimatullakin konsertilla voi olla. Tuloksista käy ilmi muun muassa konsertin sosiaalinen merkitys, ja tutkittavat toivoivat striimattuun konserttiin kahvitusta, jonka aikaan voisi vaihtaa ajatuksia muiden kuuntelijoiden kanssa. Lisäksi striimatussa konsertissa positiivista ja erilaista olivat muun muassa orkesterista otetut lähikuvat, joilla yleisö voi päästä lähemmäs artistia, sekä konserttipaikka, joka koettiin hyvällä tavalla rennommaksi kuin konserttisali. Tutkimuksessa nostetaan esille myös ajatus, että kuvanlaadulla ja äänentoistolla on suuri vaikutus striimatusta konsertista saatuun kokemukseen.

4 Aineisto ja analyysimenetelmät

Käsittelen tutkimusongelmaani kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Tavoitteena tutkimuksessani on päästä käsiksi ihmisten kokemuksiin Etäevent-konserteista nimenomaan osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista sekä ymmärtää ja nähdä syitä näiden kokemusten taustalla. Tällaiseen kokemuksiä ja tunteita selvittävään tutkimukseen kvalitatiivinen lähestymistapa on perusteltu siksi, että se mahdollistaa syvällisen paneutumisen aiheeseen ja pyrkii ymmärtämään sitä yksilön tasolla eikä pelkästään yleisesti (Alasuutari 2011).

Kuvailen ensin tutkimukseni aineistoa ja sen keräämistä. Kerron haastateltavista, haastattelutilanteista sekä havainnointitilanteista ja samalla myös sivuan aineistonkeruun haasteita. Tämän jälkeen kerron käyttämästäni analyysimenetelmästä, joista pääosassa on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysin apuna olen käyttänyt myös neksusanalyysiä (Scollon & Scollon 2004).

4.1 Aineisto ja aineistonkeruu

Tutkielmani aineistonkeruu on tehty etnografista tutkimusperinnettä noudattaen. Etnografia ei ole täysin yksiselitteinen metodi, ja sitä käyttävät tutkijatkin voivat olla keskenään eri mieltä sen olemuksesta. Etnografian luonne on muuttunut aiemmasta pelkästään kaukaisten ja eksoottisten kansojen tutkimisesta (esim. Malinowski 1984) siihen, että etnografiaa voi tehdä myös kotikaupungissaan tai vaikka oman sosiaalisen piirinsä sisällä (esim. Amit-Talai 2000). Kaikkiällä etnografian ytimessä on kuitenkin kenttätö. Kuten yllä jo kuvaan, kentän voi nykyään muodostaa melkein mikä vain; kaukaisen maan kyläyhteisö tai vaikka tutkijan kotikaupungissa toimiva koripallojoukkue. Omassa aineistossani tutkimuskentän muodostavat etäkonserttien yleisöt; heidän kokemuksensa arjesta ja etäkonserteista ja niiden kohtaamisen synnyttämät ajatukset ja vaikutukset.

Geertz (1973: 6) on luonnehtinut etnografista metodia ennen kaikkea ”tiheäksi kuvaukseksi” (”thick description”), eli olennaista on aineiston rikkaus ja se, että aineisto muodostaa tutkimuksen kohteesta kokonaisvaltaisen, ”tiheän” kuvauksen. Vaikka etnografiassa tärkeänä pidetään kenttätöitä, ei siinä silti ole mitään tiettyjä pakollisia aineistonkeruutapoja, vaan tutkijan on mahdollista kerätä aineistonsa muillakin metodeilla. Tutkijalla onkin vastuu käyttää omaa harkintaa sen suhteen, millä tavoin tieto tutkittavasta ilmiöstä on parhaiten saavutettavissa. (Malkki 2007.)

Oman tutkimukseni rungon muodostavat etäyleisöjen jäsenten ja etäkonserttipaikkojen henkilökunnan teemahaastattelut, jotka tehtiin Etäevent-hankkeen aikaan syksyllä 2013. Teemahaastattelu on eräänlainen strukturoidun lomakehaastattelun ja avoimen syvähaastattelun

välimuoto, jossa edetään etukäteen suunniteltujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 75). Omassa aineistonkeruussani teemahaastattelu oli lähempänä avointa haastattelua kuin strukturoitua. Haastattelujen lisäksi merkittävässä osassa tässä tutkimuksessa on etäkonserttipaikoissa tekemäni osallistuva havainnointi. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija on aktiivisesti mukana havainnoitavissa tilanteissa (mts. 82). Esimerkiksi konserteissa olimme paitsi havainnoimassa, myös kuuntelemassa konserttia ja osallistumassa väliaikakeskusteluihin osana yleisöä.

Tekemiäni haastatteluja on yhteensä 34, ja niiden yhteenlaskettu kesto on noin 25 tuntia. Kaikki haastattelut äänitettiin yhdellä tai useammalla nauhurilla. Sekä määrällisesti että ajallisesti yleisön haastatteluja on enemmän kuin henkilökunnan. Vaikka tutkimukseni koskee etäyleisöjen kokemuksia, pidin tärkeänä haastatella myös etäkonserttipaikkojen henkilökuntaa. Heidän ansiostaan sain kokonaisvaltaisemman kuvan tutkimieni yleisöjen arjesta sekä ihmisistä. Henkilökunnan kautta sain myös erilaista perspektiiviä siihen, miten etäkonserttien mahdolliset vaikutukset näkyivät asiakkaiden tai asukkaiden arjessa. Samojen kysymysten kysyminen sekä henkilökunnalta että yleisöiltä myös nosti esiin eriäviä mielipiteitä ja suorastaan ristiriitoja. Etenkin vankilassa henkilökunnalla ja vangeilla oli hyvin erilaisia näkemyksiä joistakin asioista. Näiden tulkintaerojen syitä en kuitenkaan käsittele tässä tutkimuksessa.

Pitkäniemen EVA-yksikössä emme saaneet tutkimuslupaa nuorten haastattelemiseen, sillä he ovat alaikäisiä ja saavat osallistua vain lääketieteellisiin tutkimuksiin. Siksi etenkin siellä järjestettyjen konserttien suhteen henkilökunnan haastattelut olivat korvaamattomia. Tutkimusongelmani kannalta haastatteluluvan puuttuminen on tietysti ongelmallista, sillä kun on tarkoituksena selvittää yleisöjen kokemuksia, ovat henkilökunnan ajatukset aiheesta auttamatta toisen käden tietoa, eivätkä siis yhtä luotettavia kuin nuorten omat kommentit olisivat olleet. Etenkin Kylmäkosken haastatteluissa ilmenneiden ristiriitojen jälkeen on vaikea olla miettimättä, olisivatko nuoret kommentoineet joitakin asioita täysin eri tavalla kuin henkilökunta. Tämä asetelma on hyvä pitää mielessä myös analyysiä tarkastellessa siitä huolimatta, että EVA-yksikössä haastateltu henkilökunta oli kokenutta ja jatkuvasti työajallaan mukana nuorten arjessa.

Haastatteluaineistoni laajuus johtuu osittain siitä, että suurta osaa haastatteluista oli tekemässä kaksi tai kolme muuta Etäeventistä graduaan tekevää opiskelijaa. Haastattelut olivat pitkiä, koska niissä haettiin vastauksia parhaimmillaan kolmeen eri tutkimusongelmaan. Samasta syystä haastattelut

kuitenkin antoivat jokaiselle tutkijalle hyvin kokonaisvaltaisen kuvan aiheesta, ja toisten haastattelijoiden läsnäolo myös antoi tukea sekä paikkasi yksittäisen tutkijan mahdollisia unohduksia tai virheitä.

Henkilökunnan haastatteluissa läsnä oli aina kolme haastattelijaa. Yhtä poikkeusta lukuun ottamatta haastattelut olivat pari- tai ryhmähaastatteluja, ja enimmillään haastateltavia oli paikalla yhdeksän. Yhdessä kohteessa tehtiin henkilökunnan ryhmähaastattelun lisäksi vielä yksi yksilöhaastattelu. Haastateltavat valikoituivat osittain työtehtäviensä mukaan niin, että erilaiset näkökulmat paikan arkeen ja ihmisiin olivat hyvin edustettuina. Haastateltavat olivat aktiivisesti tekemisissä työpaikkansa asiakkaiden tai asukkaiden kanssa, ja lisäksi lähes kaikki heistä olivat töissä Etäevent-tapahtuman aikaan. Henkilökunnan haastattelut toteutettiin niin, että ennen Etäevent-konserttia tehtiin yksi haastattelu, jossa kartoitettiin paikan arkea ja yleisiä asioita, ja konsertin jälkeen tehtiin toinen haastattelu, jossa keskityttiin itse tapahtumaan. Haastateltavat eivät välttämättä olleet kaikki samoja etäpaikkojen molemmissa haastatteluissa. Pitkäniemessä emme haastatelleet henkilökuntaa enää uudestaan ennen toista Etäevent-konserttia, koska kohteen arkea koskeva etukäteishaastattelu oli tehty jo ensimmäisen konsertin aikaan.

Etäkonserttien yleisöjen haastatteluista suurimman osan tein toisen graduntekijän, *Annina Pimiän*, kanssa kahdestaan. Pispas palvelukeskuksessa tein haastatteluja myös yksin. Haastateltavia oli sekä palvelukeskuksessa että vankilassa kuusi, ja pääosa haastatteluista tehtiin yksilöhaastatteluina. Vain palvelukeskuksessa yhtä pariskuntaa sekä kahta ystäväystä haastateltiin yhdessä. Siellä haastateltavat valikoituivat siten, että palvelukeskuksen henkilökunta pohti, ketkä voisivat olla sopivia haastateltavia ja kyselivät sitten asiakkailtaan, haluaisivatko he osallistua tutkimukseen. Haastateltavien valintaan henkilökunnalla oli siis suuri vaikutus. Tietysti kriteerinä oli, että asiakkaat aikoivat osallistua Etäevent-konserttiin ja että heillä olisi hieman erilaisia taustoja. Kylmäkosken vankilassa haastateltavat saivat itse ilmoittautua vapaaehtoisiksi haastatteluun. Ilmoittautumiset kerättiin Etäeventin ennakkoesittelytilaisuudessa. Tämän jälkeen arvoimme yhdessä *Pimiän* kanssa ilmoittautuneista haastateltavat.

Pispassa haastateltavat olivat iältään 74–78-vuotiaita, ja he kaikki asuivat palvelukeskuksen viereisissä asunnoissa ja olivat sen aktiivisia asiakkaita. Haastateltavista kolme oli miehiä ja kolme naisia. Osalle palvelukeskuksen ulkopuolisissa konserteissa käyminen olisi ollut mahdollista, mutta osalle hyvin hankalaa ellei mahdotonta. Kylmäkosken vankilassa kaikki haastateltavat olivat

miehiä, koska paikka on miesvankila. Ikähaarukka oli 19–54-vuotta. Joukossa oli muutamia pitkäaikaisvankeja sekä muutamia lyhytaikaisia. Lyhyin vankilassa haastatteluihin mennessä vietetty aika oli kaksi viikkoa ja pisin 16 vuotta.

Yleisöjen haastattelut toteutettiin samaan tapaan kuin henkilökunnan haastattelut: ennen ja jälkeen konserttien. Ennen konserttia kysyttiin asioita liittyen muun muassa haastateltavan taustaan, musiikkimakuun ja arjen kulkuun. Konsertin jälkeisissä haastatteluissa keskityttiin Etäevent-tapahtumaan. Pispän palvelukeskuksessa tein myös ylimääräiset haastattelut vielä jälkikäteen, sillä halusin tarkentaa tietojani esimerkiksi haastateltavien arjesta.

Analyysiosiossa haastatteluaineistot on koodattu etäkohteiden mukaan niin, että Pitkäniemen EVA-yksikköä merkitsee lyhenne PN, Pispän palvelukeskusta lyhenne PIS ja Kylmäkosken vankilaa lyhenne KK. Henkilökunnan haastattelut on koodattu aikajärjestykseen numero yhdestä eteenpäin, eli esimerkiksi KK 1 tarkoittaa ensimmäistä Kylmäkosken vankilassa tehtyä henkilökunnan haastattelua. Yleisöjen haastatteluja lainatessa olen muuttanut haastateltavien nimet ja yksilöinyt haastattelut näillä keksityillä nimillä. Myös yleisön haastatteluissa on näkyvissä etäkohteen lyhenne sekä numero sen mukaan, kuinka mones tämän henkilön haastattelu on kyseessä.

Haastattelujen lisäksi aineistooni kuuluu osallistuvaa havainnointia kaikissa Etäevent-kohteissa. Havaintoja on tehty ennen kaikkea konserteissa mutta myös ennakkoesittelyissä ja haastattelujen yhteydessä. Olin mukana Etäevent-konserteissa kaikissa kohteissa eli palvelukeskuksessa, vankilassa ja kaksi kertaa Pitkäniemen EVA-yksikössä. Tekemäni havainnot tallensin aluksi muistiinpanoina paperille, puhelimen muistiin tai vain omaan muistiini ja kotona mahdollisimman nopeasti tutkimuspäiväkirjaan tietokoneelle. Pienen osan aineistoa muodostavat myös kopiot konserteissa käydyistä chat-keskusteluista. Pyysin Pitkäniemen EVA-yksikön työntekijöitä myös pitämään pienimuotoista päiväkirjaa ensimmäisen etäkonsertin aikaan mahdollisesti ilmenevien konserttiin liittyvien tilanteiden osalta, mutta tällaista aineistoa en koskaan saanut käsiini.

Kuten yllä kirjoittamastani selviää, painottuu aineistoni ja tätä myötä myös aineiston analyysi haastatteluihin niin kuin etnografiassa yleensäkin (Huttunen 2010). Muihin etnografioihin nähden kaiken muunlaisen aineiston määrä tutkimuksessani on kuitenkin huomattavan vähäinen. Sen tähden tutkimustani ei voikaan kutsua puhtaaksi etnografiaksi. En ole toteuttanut tutkimusta osallistumalla informanttieni arkielämään pitkiä aikoja, enkä siis ole päässyt tekemään varsinaista kenttätyötä ja ”tiheää kuvausta” kuin aivan muutamasta tilanteesta. Toisaalta tällaisessa

tutkimuksessa varsinainen kenttätö tutkimuksen kohteiden kanssa olisi ollut vaikeaa ellei peräti mahdotonta. Pispan palvelukeskuksessa syvällisempi kenttätö olisi ollut toteutettavissa, mutta en kuitenkaan halunnut, että se olisi paikkana korostunut aineistossa.

Kenttätöön vähyydestä huolimatta osallistuva havainnointi antoi korvaamatonta tietoa Etäevent-kohteiden arjesta, käytännöistä, tunnelmasta ja sisäisistä vuorovaikutussuhteista. Kenttätöön niukkuutta taas kompensoin laajoilla haastatteluilla ja sillä, että tartuin kentällä näkemiini ilmiöihin haastatteluissa. Näistä syistä pidän valitsemiani aineistonkeruutapoja hyvin perusteltuina. Haastattelut ja osallistuva havainnointi antavat hieman erilaista tietoa ja tukevat ja täydentävät toisiaan. Myös DeNora (2000: 158) kirjoittaa, että paras tapa tutkia musiikin merkityksiä on etnografinen. Hänen mukaansa musiikin voimaa ei voida tutkia laboratorioissa vaan se, miten musiikkia tulkitaan ja käytetään, selviää vain aidoissa tilanteissa.

Etnografisessa tutkimuksessa kentälle mennessä olisi hyvä olla jonkinlaista teoreettista tietoa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta, mutta Etäevent-aineiston kerääminen piti aloittaa niin nopealla aikataululla, että teoriaan tutustumiseen ei ollut juurikaan aikaa. Tämä näkyi esimerkiksi haastattelurunkojen tekemisessä siten, että mikäli ne tehtäisiin nyt uudestaan, kysyisin osittain erilaisia kysymyksiä sen perusteella, mitä nyt tiedän aiheeni koskevasta kirjallisuudesta. Itse haastattelutilanteissa haasteita syntyi etenkin vankien kohdalla siksi, että olimme toisen haastattelijan kanssa hyvin jännittyneitä tilanteesta, jollaisessa emme olleet koskaan olleet. Pohdimme etukäteen tarkasti, miten voimme puhua vankilasta ja vangeista viittaamatta samalla siihen, miten erilaisessa asemassa olimme haastateltaviin nähden, ja tämä osittain jäykisti haastattelutilanteita. Tämä myös omalla tavallaan jo tuo esiin tutkimuksessanikin esiintyviä osallisuuden ja osattomuuden ristiriitoja. Jälkikäteen nämä pohdinnat tuntuvat tietysti naurettavilta ja hieman noloilta, ja vangeille tehdyt toiset haastattelut sujuivat onneksi jo huomattavasti rennommin. Pispan palvelukeskuksessa tämänkaltaiset haasteet olivat pienempiä, mutta sielläkin pohdin jonkin verran esimerkiksi sitä, kuuluuko selvästi itseä vanhempia haastateltavia teititellä. Toisinaan teitittelyt ja sinuttelut menivät haastatteluissa sekaisin. Onneksi tämä ei vaikuttanut aiheuttavan haastateltavissa minkäänlaista hämmennystä.

Haastattelutilanteissa sattui muitakin asioita, jotka eivät menneet aivan parhaimmalla mahdollisella tavalla. Pispan palvelukeskuksessa jotkut haastateltavista tulivat myöhässä tai unohtivat kokonaan haastattelun, ja tämä vaikutti muihin sovittuihin haastatteluihin. Haastatteluajataulut myös oli laadittu aika tiukoiksi. Jälkikäteen ajatellen järkevää olisi ollut pitää haastatteluajat väljempinä, jotta välissä ehtisi taas orientoitua uuteen ihmiseen ja keskusteluun. Vankilassa teimme toisen tutkijan

kanssa haastattelut aina yhdessä päivässä, jolloin tauoille ei jäänyt paljon aikaa. Paremmiin tauottamalla tai jakamalla haastattelut useammalle päivälle oltaisiin voitu välttyä joiltakin sekaannuksilta haastatteluissa sekä väsymykseltä ja keskittymiskyvyn heikkenemiseltä.

Mitä tulee haastattelujen sisältöön, on mahdollista että tekemämme kysymykset ovat johdatelleet haastateltavia vastaamaan tietyllä tavalla. Itselläni ja luultavasti kaikilla haastatteliijoilla oli jonkinlaisia ennakko-odotuksia ja ehkä toiveitakin siitä, millaisia asioita tutkimuksessa kävisi ilmi, ja tämä on saattanut näkyä kysymyksissä, vaikka tietysti yritimme tehdä niistä mahdollisimman neutraaleja. Haastattelutilanteissa esimerkiksi tutkijan oma tausta, ikä, poliittinen asenne ja maailmankuva vaikuttavat väistämättä siihen, miten haastateltavia kuuntelee ja mihin kiinnittää huomiota (Tuomi & Sarajärvi 2009: 135–136). Joissakin haastatteluissa myös kerroimme, mistä näkökulmista tutkimme Etäevent-hanketta, jolloin ihmisten oli mahdollista muotoilla vastauksiaan sen mukaan, mitä he arvelivat meidän tutkijoiden tahtovan kuulla. Se, että ihmiset tiesivät olevansa haastateltavia, sai luultavasti heidät suhtautumaan itse konsertteihin myös hieman eri tavalla kuin niin sanotusti normaalissa tilanteessa. He eivät välttämättä ilman haastattelua olisi pohtineet suhdettaan musiikkiin yhtä paljon kuin nyt tullessaan haastatelluiksi. Toisaalta tällaista asiaa ei mitenkään voi todentaa tai tietää, sillä olisivat konsertit itsessäänkin voineet herättää yleisöt pohtimaan samoja asioita ja vaikka vielä syvällisemminkin.

Aineistonkeruuseen liittyneitä haasteita oli vielä läheinen yhteistyö Tampere-talon kanssa. Vaikka tutkimukseni oli itsenäistä, oli joskus hankala erottaa Tampere-talon intressejä omistani. Toisinaan jouduin muistuttamaan itseäni siitä, että en ole tapahtumanjärjestäjä vaan haluan nimenomaan tutkia Etäeventiä mahdollisimman objektiivisesti. Tätä vaikeutti se, että itsekin olin innostunut Etäevent-hankkeesta ja minussa heräsi tahto auttaa sen kehittämisessä ja toivoin, että konsertit sujuisivat mahdollisimman hyvin. Tämä saattoi myös edellisessä kappaleessa kuvailemallani tavalla näkyä esimerkiksi haastatteluissa niin, että herkistyin kuulemaan etenkin hyviä asioita Etäeventistä. Hankkeen ja graduni valmistumisen välissä ollut aika on kuitenkin hieman hälventänyt näitä tunteita, eikä hankkeen tai palvelun menestyksekkäisyys ole enää tuntunut yhtä läheiseltä.

4.2 Analyysimenetelmät

Analyysin tekemisen tarkkoja vaiheita on hankala kirjoittaa auki. Malkki (2007) on sitä mieltä, että osa etnografin käyttämisestä metodeista voi olla sellaisia, että tämä itsekään ei ole niistä tietoinen, ja niiden auki kirjoittaminen on tästä syystä mahdotonta. Omassa tutkimuksessani aineistoa oli oikeastaan analysoitu jo hyvin pitkälle pelkän ajatuksen tasolla ennen kuin kunnolla ryhdyin

laatimaan itse analyysiä. Koska Etäevent-hankkeessa ja -tutkimusprosessissa oli mukana monia eri ihmisiä ja tahoja, käytiin kaikkien graduntekijöiden aineistoista ja niiden merkityksistä ja tuloksista paljon keskustelua ennen kuin yksikään pro gradu -tutkielma oli valmistunut. Näiden keskustelujen merkitystä oman analyysin kannalta on erittäin vaikea metodimielessä eritellä.

Ennen analyysinteon aloittamista muutin aineistoni kirjalliseen muotoon litteroimalla haastattelut osittain. Osittain litteroimisella tarkoitan sitä, että oman tutkimukseni kannalta tärkeät kohdat litteroin haastatteluista lähes sanasta sanaan, mutta epäolennaisemmat osuudet kuittasin muutamilla muistiinpanoilla siitä, mitä haastattelussa sillä hetkellä puhuttiin. Itse analyysin olen tehnyt käyttäen etnografisia menetelmiä joista pääasiassa sisällönanalyysiä.

Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka tavoitteena on muodostaa sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavana olevasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään poimimaan joskus hajanaisestakin aineistosta tutkimuskysymyksen kannalta olennainen tieto ja järjestämään se tiiviiseen ja selkeään muotoon. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi pelkistämällä ja ryhmittelemällä aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108.) Omassa tutkimuksessani olen toiminut juuri näin, sillä purettuani aineiston aloitin sen systemaattisen läpiluvun ja etsin tutkimuskysymysteni kannalta olennaisia osuuksia. Tämän jälkeen aloin muodostaa aineiston olennaisista osista erilaisia ryhmiä tai kategorioita sen mukaan, mitkä asiat tuntuivat liittyvän tai kuuluvan yhteen ja miten ne vastasivat tutkimuskysymyksiin.

Kategorisointeja tehdessäni turvauduin paljon intuitioon mutta myös teoriaan. Tutkimuksessani olenkin käyttänyt teoriaohjaavaa analyysiä, jossa ”analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta siinä aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysiä” (Tuomi & Sarajärvi 2009: 96). Jo analyysin alkuvaiheessa osasin sekä teorian että tehdyn aineistonkeruun perusteella alkaa etsiä aineistosta tiettyjä asioita. Siinä vaiheessa teorian asettamat kehykset olivat kuitenkin varsin väljät ja tein kategorisointia pitkälti aineiston ehdoilla. Alkuvaiheen jälkeen päädyin jakamaan aineiston samaan tapaan kuin tutkielmani teoriaosuuden eli osallisuuden ja toimijuuden käsitteisiin. Näiden kategorioiden alle jaottelin erilaisia haastattelulainauksia sekä havainnoimiani asioita ensin useisiin eri alakategorioihin, jotka lopulta yhdistin tietyiksi loogisiksi kokonaisuuksiksi osallisuuden ja toimijuuden alle. Tämän jälkeen hain vielä näille alakategorioille tukea tuntemastani teoriakirjallisuudesta. Tällainen kategorioiden muodostaminen on analyysissä hyvin kriittinen vaihe, sillä siinä tutkija tekee suurimmat tulkinnat ja päätökset aineiston suhteen (Kyngäs &

Vanhanen 1999: 10). Tuomen ja Sarajärven (2009: 97) kuvaus sopii hyvin tekemääni analyysiin: ”Tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat aineistolähteisyys ja valmiit mallit. Tutkija pyrkii yhdistelemään näitä toisiinsa pakolla, puolipakolla ja välillä luovastikin.”

Yksi etnografisen analyysin tärkeä piirre on aineistojen ristiinluenta. Tämä menetelmä on Rastaan (2010) mukaan keskeinen etnografisessa tutkimuksessa, ja sillä tarkoitetaan eri aineistojen tarkastelua suhteessa toisiinsa ja suhteessa teoriakeskusteluihin. Aineistoja voidaan silti myös analysoida erikseen. Huttunenkin (2010) korostaa ristiinluennan merkityksellisyyttä, koska siinä eri aineistot saadaan täydentämään ja kyseenalaistamaan toisiaan. Tällä tavalla myös synnytetään tiheää kuvausta tutkimuksen kohteesta. Omassa tutkimuksessani harjoitan ristiinluentaa eri haastattelujen välillä mutta vertaan myös konserttitilanteessa tekemiäni havaintoja yleisöjen haastatteluissa kertomiin asioihin. Näin analyysi saa syvyyttä, ja aineistosta tehdyt tulkinnat ovat moniulotteisempia.

Tutkiessani syitä etäyleisöjen kokemusten takana olen käyttänyt menetelmänä myös neksusanalyysiä (Scollon & Scollon 2004). Olen käyttänyt sitä vain soveltavin osin, mutta sen hyödyntäminen selkeytti joitakin osia aineistosta ja antoi rakennetta tulosten esittämiselle. Neksusanalyysi on etnografinen tutkimusmetodi, johon yhdistyy aineksia myös muun muassa toimintatutkimuksesta ja diskurssianalyysistä. Metodin tavoitteena on ymmärtää sosiaalisia toimintatilanteita ja niiden rakentumista tutkimalla näissä tilanteissa kohtaavia erilaisia semioottisia syklejä. Sykliä leikkauspisteessä olevaa sosiaalista tilannetta kutsutaan toiminnan neksukseksi. (Mts. viii.) Tässä tutkimuksessa oleellisia neksusanalyysin käsitteitä ovat toimijahistoria, vuorovaikutusjärjestys ja paikan diskurssit. Nämä kolme käsitettä ovat neksusanalyysissä keskeisiä sosiaalisen toiminnan aspekteja, jotka toiminnan neksuksessa kohtaavat ja vaikuttavat sen rakentumiseen ja etenemiseen. (Mts. 13–14.)

Toimijahistoria viittaa siihen, että ihmiset reagoivat eri tavalla asioihin riippuen omasta historiastaan ja kokemuksistaan. Vuorovaikutusjärjestys kuvaa ihmisten välisiä suhteita ja sosiaalista järjestystä, joka muuttuu riippuen siitä, onko ihminen yksin, ystäviensä seurassa vai esimerkiksi lääkärin vastaanotolla. Paikan diskursseilla tarkoitetaan kaikkia toiminnan neksusta leikkaavia materiaalisia asioita. Näitä voivat olla esimerkiksi tilassa olevat sisustuselementit, tilaa ympäröivät rakenteet ja niiden materiaali, ihmisten yllä olevat vaatteet sekä esillä olevat kirjoitetut tekstit. (Mts. 13–14.)

Tutkimuksessani sisällönanalyysi on pääosassa, ja olen sen avulla selvittänyt, minkälaisia osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia Etäevent-konsertit etäyleisöissä herättivät. Sisällönanalyysin avulla olen myös pyrkinyt ymmärtämään kokemusten vaikutuksia yleisöjen arkeen. Neksusanalyysistä tuttuja toimijahistorian, vuorovaikutusjärjestyksen ja paikan diskurssien käsitteitä olen käyttänyt analysoidessani syitä näiden kokemusten takana. Analyysini on siis eräänlainen synteesi sisällönanalyysistä ja neksusanalyysistä, vaikka jälkimmäisen osuus kirjoitetussa analyysissä jääkin pienemmäksi.

5 Analyysi

Tässä luvussa analysoin, minkälaisia kokemuksia Etäevent-konsertit toivat etäyleisöjen arkeen etenkin osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Kerron myös etäyleisöjen normaaliarjesta sekä pyrin nostamaan esiin joitakin syitä osallisuuden ja toimijuuden kokemusten taustalla. Aloitan analyysini etäkohteiden arjen kuvailulla, minkä jälkeen keskityn siihen, mitkä olivat etäkonserttien vaikutukset etäyleisöjen arkeen ensin osallisuuden ja sitten toimijuuden näkökulmasta.

5.1 Arki etäkohteissa

Tutkimuskysymykseni kannalta on tärkeää ymmärtää, minkälaiseen arkeen etäkonsertit Pitkänien EVA-yksikössä, Pispan palvelukeskuksessa ja Kylmäkosken vankilassa tulivat. Etäkohteiden arjen ymmärtäminen auttaa samalla ymmärtämään etäyleisöjen kokemuksia konserteista. Koska en kuitenkaan itse viettänyt pitkiä aikoja etäkohteissa, kuvaus ei missään nimessä voi antaa täysin totuudenmukaista kuvaa kohteiden arjesta, ja siitä myös väistämättä puuttuu monia asioita.

Arki kolmessa etäkohteessa on kaikissa hieman erilaista, mutta paikkoja yhdistää se, että siellä asuvat tai käyvät ihmiset ovat ainakin osa jollain lailla yhteiskunnassa rajoitettuja toimijoita. Sekä Kylmäkosken vankila että Pitkänien EVA-yksikkö ovat kolmesta etäkohteesta selvästi suljettuja instituutioita. Erving Goffmanin (1961) sanoin voidaan puhua totaalisista instituutioista, joissa arki on kurinalaista ja strukturoitua, eikä asukkailla ole sen kulkuun juuri vaikutusvaltaa. Pispan palvelukeskus erottuu muista etäpaikoista tässä suhteessa, sillä se ei millään tavalla rajoita tai määrää asiakkaitaan. Siellä käyvien ihmisten yhteiskunnallinen rajoittuvuus perustuu enemmän siihen, että fyysisesti paikasta toiseen liikkuminen voi olla hankalaa ja raskasta.

Pitkänien EVA-yksikkö – ”Arki on täällä niin tylsää pääsääntöisesti”

Pitkänien EVA-yksikössä asuvien nuorten kanssa pyritään tavalliseen arkeen. Nuoret käyvät sairaalakoulua kukin omien voimavarojensa mukaan, ja iltapäivisin on vapaata aikaa, johon voi kuulua esimerkiksi trampoliinilla pomppimista, pyöräilyä tai elokuvailtoja. Ruokailut ja lääkkeenottoajat rytmittävät arkea, ja tietysti päiviin kuuluu myös erilaisia sairauksiin liittyviä tutkimuksia ja tapaamisia.

Arkeen kuuluu psykologin tutkimuksia, lääkärin tapaamisia, erilaisia hoitoneuvotteluja, sosiaalityöntekijän tapaamisia. Että kyllä toi arkipäivä, sanotaan seittemästä neljään, on aika lailla semmoinen täysinäinen arki. Sitten illemmalla alkaa noi vapaamat toiminnot, eli

meillä on nuorilla sitten itsellä vähän vaikutusvaltaa siihen, että mitä illalla touhutaan. On trampoliinia ja ulkoilua ja milloin käydään tuolla vähän kaupungillakin ja milloin mitäkin. Normaali arkipäivä, vähän niin kuin perheissäkin on, rytmittää tätä meidän arkea. (PN 1.)

Hanna-Liisa Liikasen (2003: 34) mukaan hoitoyksikön arjessa ruoka-ajat, hoitotoimenpiteet, normit ja hierarkia kietovat päivän tiukaksi kokonaisuudeksi, joka ei juuri jousta. Tämä käy osittain ilmi myös EVA-yksikön henkilökunnan haastatteluista, joissa arkea kuvataan strukturoiduksi ja vähän virikkeitä sisältäväksi. Etenkin huonokuntoisimpien nuorten kanssa arki voi olla hyvin tiukasti rajattua.

Silloin kun tarvitaan täällä hoidon puolesta paljon sellaista läsnäoloa, tukea, sitä aikuista koostamaan koko aika sitä pientäkin hetkeä, niin se tarkoittaa silloin, että se elämä ihan turvallisuussyistä nuorekin kanssa, on aika pitkälle tuolla osastolla olevaa elämää. Se on strukturoitua ja aika karua, vaikka tietysti siitä on yritetty tehdä niin kodinomainen kuin mahdollista. (PN 2.)

EVA-yksikön arkeen kuuluu myös erilaisia ryhmätoimintoja. Näihin kuuluvat koulutukselliset ja vapaa-ajan ryhmät sekä sairaalan ulkopuolelle tehtävät yhteiset retket. EVA-yksikön sisällä olevissa ryhmissä ryhmäkoko voi olla kahdeksankin henkeä, mutta sairaalan ulkopuolelle suuntautuvilla retkillä on yleensä mukana vain kahdesta neljään nuorta. On kuitenkin myös niitä huonokuntoisia nuoria, joiden voi sairautensa takia olla vaikea päästä osallistumaan mihinkään tällaisiin toimintoihin. Yhteensä EVA-yksikössä on paikkoja 12:lle nuorelle.

EVA-yksikön henkilökunnan mukaan nuoret olivat etäkonsertin aikaan olleet yksikössä jo sen verran aikaa, että he tunsivat toisensa hyvin. Kuitenkaan yksikössä ei juuri tapahdu ryhmäytymistä, ja nuorten vuorovaikutustaidot ovat äärimmäisen huonot.

On vaikea ottaa toisia huomioon omaa toimintaa suunnitellessa millään tavalla. Ruokajonoon pitää päästä ensimmäisenä; ei se haittaa vaikka muilla olis nälkä tai muilla olis kiire jonnekin, pääasia että minä saan itse sen ruuan ensimmäisenä. [...] Kun on jouduttu taistelemaan ruuasta, on jouduttu taistelemaan lämmöstä, on jouduttu taistelemaan kaikesta, niin ei pysty minkäänlaista alkeellista jakamista olemaan. (PN 1.)

Nuorten taustoista ja myös sairauksista johtuen toisten huomioon ottaminen ja sosiaalinen kanssakäyminen on siis hyvin vaikeaa. Erilaisia vuorovaikutustaitoja opetellaan kuitenkin monentyyppisissä koulutuksellisissa ryhmissä.

Nuoret voivat pitää yhteyttä ulkomaailmaan käyttämällä puhelinta kerran päivässä tunnin ajan, ja lisäksi internetiä on mahdollista käyttää oman sopimuksen mukaan ja aikuisen valvonnassa. Nuorten vanhemmat saavat soittaa osastolle milloin vain, eikä tätä yhteydenpitoa saa rajoittaa. Nuoret myös käyvät kotona lomilla EVA-yksiköstä.

EVA-yksikön arjessa musiikki on läsnä monella tavalla. Cd-soittimet tai mp3-soittimet löytyvät kaikilta, ja niitä kuunnellaan hyvin paljon. Nuorille musiikin kuuntelu vaikuttaisi olevan muun muassa identiteetin rakennuskeino: joko porukkaan kuulumista tai siitä erottautumista. Toisinaan musiikki voi myös olla keino eristäytyä muista kokonaan.

Musiikkihan on myös tapa eristäytyä [...] että kun nuoret kulkee tuolla korvalappuradiot päässään, niin silloin heidän ei tarte olla missään vuorovaikutuksessa, kun on vaan siinä omassa jutussaan (PN 1).

Konserttikokemuksia suurimmalla osalla nuorista ei ollut ennestään ollenkaan. EVA-yksikön henkilökunta käyttää musiikkia nuorten kanssa esimerkiksi keskustelunavaajana, mielipiteitten jakajana ja tunnelman luoja. He myös osallistuvat sen avulla nuorten identiteetin rakentamiseen.

Kyllä meillä täällä musiikkia käytetään paljon tuottamaan erilaisia elämyksiä, kokemuksia, ajatuksia (PN 1).

Pispan palvelukeskus – ”Mä oon eläkkeellä, en mä tee mitään!”

Pispan palvelukeskuksen arkea on hankala kuvailla yhtä tarkasti kuin Pitkäniemen EVA-yksikön arkea. Siinä missä EVA-yksikössä arki rakentuu ikään kuin nuorten itsensä ulkopuolelta käsin, eli hoitoyksikön mukaan, määrittäyty se Pispassa löyhemmin ja ihmiset voivat tehdä omia valintojaan täysin vapaasti. Pispan asiakkaiden arki siis on jokaisella omanlaistaan, mutta palvelukeskuksessa tietyt toiminnot kuitenkin toistuvat tiettyinä aikoina. Yksi tärkeimpiä Pispan arkea määrittäviä asioita on ateriapalvelu, jota asiakkaat voivat hyödyntää maanantaista lauantaihin. Ruoan voi syödä joko paikan päällä tai viedä mukanaan kotiin. Tämän lisäksi palvelukeskuksessa on avointa kulttuuriohjelmaa kaksi tai kolme kertaa viikossa. Kulttuuriohjelma on usein musiikkia, ja muunlaista toimintaa tarjoavat esimerkiksi askartelunohjaaja sekä puutyönohjaaja. Rajattuihin ryhmiin olisi henkilökunnan mukaan monesti tulijoita enemmän kuin pystytään ottamaan.

Haastattelemistani Pispan asiakkaista monille tärkeää Pispassa käymisen kannalta oli juuri palvelukeskuksen järjestämä ohjelma. Vaikka ohjelman ei aina koettu olevan kovin laadukasta, halusivat ihmiset silti mennä seuraamaan sitä. Asiakkaat kuvailivat ohjelmaa muun muassa näin:

Pispan musiikkia kuuntelen, kyllähän niitäkin kuuntelee, mutta kun niihin kyllästyy (PIS Niina 1).

Joskus ollaan ihan huuli pyöreänä, että herranjumala sentään, että tuollaisia kulttuurilautakunnasta lähetetään (PIS Aarne 1).

Pispan henkilökunnan mukaan myös ruoka ja sosiaaliset kontaktit houkuttelevat asiakkaita Pispaan, mikä myös asiakashaastatteluiden perusteella pitää paikkansa. Monille palvelukeskus on tuttavien tapaamispaikka, ja henkilökunnan mukaan kahviossa on selkeitä kaveriporukoita, joiden jäsenet istuvat usein keskenään samassa pöydässä.

Pispan asiakkaiden arki vaihtelee etenkin ihmisten kunnan mukaan. Jotkut haastateltavista kävivät haastattelun aikaan yhä osa-aikatöissä tai tekivät vapaaehtoistyötä. Toiset olivat kokonaan eläkkeellä, ja heidän ei enää kuntonsa puolesta ollut välttämättä helppoa lähteä kauas Pispasta. Joillakin oli rollaattorit, eikä käveleminen enää ollut helppoa. Kaikilla arki keskittyi Pispan läheisyyteen, sillä kaikki haastateltavat asuivat palvelukeskuksen kanssa samassa rakennuksessa. Tämän koettiin tekevän elämä helpoksi siinä mielessä, että kaikki palvelut ovat lähellä kotia eikä ole tarvetta lähteä pois Pispan läheisyydestä. Toisaalta etenkin kokonaan eläkkeellä olevat asiakkaat kommentoivat arjen yksitoikkoisuutta ja sitä, että tekemistä saisi olla enemmän.

Se on melkein kuule sellaista, että istuu sängyn laidalla, menee jääkaapille, istuu sängyn laidalla ja kattelee [televisiota], menee vessaan, istuu sängyn laidalla ja katselee. Eikä tuu oikein mitään järkevää tehtyä. (PIS Aila 3.)

Sen lisäksi, että musiikkia kuultiin palvelukeskuksen kulttuuriohjelmissa, oli musiikki läsnä myös kaikkien haastattemieni asiakkaiden omassa arjessa. Osa oli harrastanut musiikkia tai harrasti edelleen, ja muillekin musiikin kuuntelu arjessa oli tärkeää. Kuunneltiin radiota tai levyjä, ja eräs pariskunta myös harrasti tansseissa käymistä. Kahdella haastateltavista kuitenkin oli kuulolaite, joka vaikeutti musiikin kuuntelua jonkin verran. Musiikki oli selvästi keino rentoutua ja tehdä ympäristöä viihtyisämmäksi. Kaikilla haastateltavilla myös oli kokemuksia jonkinlaisista konserteista – toisille kevyt musiikki oli tutumpaa ja toisille klassinen. Henkilökunnan mukaan kaikilla asiakkaila ei kuitenkaan välttämättä ollut ollenkaan konserttikokemuksia ennestään.

Kylmäkosken vankila – ”Arki on suurimmaksi osaksi koppihoitoa”

Kylmäkosken vankilassa on etäkohteiden tiukin päivärytmi, vaikka siinäkin on osastokohtaista vaihtelua. Herätys, ruokailut, sulkeminen ja kaikki toiminnot tapahtuvat tiettyinä sovittuina aikoina. Osa vangeista käy töissä, ja lisäksi päiviin kuuluu muun muassa ulkoilua, punttisali- ja

liikuntaryhmiä sekä hengellisiä tilaisuuksia. Vankien kanssa tehdään myös kuntouttamistyötä sekä yksilötyönä että ryhmissä. Päivä alkaa noin seitsemältä aamulla ja monet osastot suljetaan puoli viideltä iltapäivällä. Erään uuden vangin sanoin:

Päiväruutiini on alkanut pikkuhiljaa selviämään silleen, että mä herään semmoiseen pimpelipom-ääneen. Sit mä keitän kahvia ja sitten sen jälkeen mennään aamupalalle porukalla. Sen jälkeen vaihdetaan kuulumiset ja kaikki siinä heräilee vähän aikaa. Sitten päästään ulkoileen ja jotkut pääsee töihin. Sitten taas syödään, kattellaan telkkaria, sit taas syödään... (KK Oskari 1.)

Kulttuuripainotteista toimintaa on tarjolla jonkin verran mutta ei ilmeisesti kovin paljoa. Vankilan toimintojen runsaudesta sai haastatteluissa erilaisen kuvan riippuen siitä, kuuluiko haastateltava talon henkilökuntaan vai vankeihin. On siis ulkopuolisena hankala sanoa, mikä lopulta pitää paikkansa ja mikä ei. Kuitenkin myös henkilökunnan mukaan toimintaa vangeille pitäisi olla enemmän kuin haastatteluhetkellä oli:

Suljetussa vankilassa me pystytään tarjoamaan sellaista aktiviteettitoimintaa vain 40 prosentille. Eli meillä pitäisi olla paljon paljon enemmän toimintaa kuin mitä tällä hetkellä on. (KK 1.)

Vankilassa oli Etäeventiä edeltävänä keväänä ollut Jipun konsertti, ja myös osa haastattelemistani vangeista oli ollut kuuntelemassa sitä. Kuitenkin esimerkiksi eräälle vangille tämä oli ollut ainoa suurempi konserttikokemus 16 vuoden vankila-ajalta. Hengellisiä konsertteja vankilassa kuitenkin pidettiin useita vuoden mittaan. Kaikilla haastateltavilla oli konserttikokemuksia ennestään, toisilla vähemmän ja toisilla enemmän.

Vankilan henkilökunnan mukaan monet vangeista ovat keskenään tuttuja jo ennen vankilaan tuloa, sillä he ovat kotoisin samoilta seuduilta ja tuntevat ennestään monista yhteyksistä. Lähes kaikki vangit myös ovat toistensa kanssa tekemisissä joka päivä esimerkiksi töissä ollessaan, ulkoillessaan tai käydessään punttisalilla. Jotkut myös asuvat useamman hengen selleissä. Vaikka vangit ovat keskenään tuttuja, kävi joidenkin vankien haastatteluista ilmi, että he kokivat avoimen ja aidon vuorovaikutuksen hankalaksi.

Täällä on kaikki niin helvetin ahdasmielistä ja kaikki on mennyt nuppuunsa, kukaan ei uskalla avautua ja kukaan ei uskalla olla oma itsensä. Kaikki menee jotkut naamarit ja roolit päällä. (KK Ilkka 1.)

Myös tunteiden jakaminen ja näyttäminen koettiin vaikeaksi, ja joistakin haastateltavista tuntui siltä, ettei kukaan vankilassa oikein ajattele muuta kuin omia asioitaan. Tässä mielessä puhe Kylmäkosken vankilassa ja Pitkäniemen EVA-yksikössä muistutti toisiaan: molemmissa paikoissa asukkaiden vaikuttaa olevan vaikea jakaa omastaan tai ottaa muita huomioon.

Vankien on mahdollista pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle noin kolme kertaa viikossa puhelimitse. Viikonloppuisin on valvottuja tapaamisia, joissa vanki voi tavata korkeintaan kolme ihmistä kerralla. Vangilla voi olla kerran kuukaudessa valvottoman perhetapaaminen, jonka kesto on kolme tuntia. Internetiin vangeilla ei ole lupaa, paitsi jos vankilan johtaja antaa luvan sähköiseen viestintään. Yleensä vangit ovat yhteydessä vankilan ulkopuolelle kirjeenvaihdolla. Lomille vanki voi päästä, kun 2/3 tuomiosta on suoritettuna, ja silloin lomaa on kolme päivää kahdessa kuukaudessa.

Musiikki vaikuttaisi olevan myös vangeille hyvin tärkeä asia. Kaikilla on sulleissään omat cd-soittimet tai radiot ja ”poppi soi ja raikaa” (KK 1). Töissä ollessa saatetaan kuunnella musiikkia esimerkiksi radiosta, ja punttisalilla kuunnellaan musiikkia. Vangilla voi kerrallaan olla sellissä yhteensä 20 cd-levyä. Vankilassa on myös paljon soittajia ja laulajia, ja joillakin on sulleissään kitaroita. Ilmeisesti ainakin kitara ja huuliharppu ovat sellaisia instrumentteja, joita vanki voi pitää hallussaan. Mitään bändisoittotilaa tai musiikkiryhmiä ei kuitenkaan vankilan puolesta ole järjestetty. Kaikkien haastattemieni vankien elämässä musiikki oli läsnä, ja sitä käytettiin esimerkiksi mielialan säätelyyn.

Arjen yhteneväisyyksiä

Yhteistä kaikkien etäkohteiden arjelle oli se, että sitä kuvailtiin tylsänä ja siihen kaivattiin vaihtelua ja virikkeitä.

Nuoret täällä on helppo saada innostumaan asioista, koska nuorilla on loppujen lopuksi näin strukturoidussa ja tavallaan suljetussakin ympäristössä niin vähän virikkeitä (PN 1).

Kaikki ohjelma loppujen lopuksi, oli nyt mitä tahansa, täytyy sanoa, on täällä tervetullutta. On päiviä, ettei tapahdu yhtään mitään. (PIS Aila 2.)

Eniten arjen yksitoikkoisuutta tunnuttiin kommentoivan vankilassa:

Tää on, kun aamulla puoli seitsemältä heräät, se on iltaan aina sama homma joka päivä (KK Kari 1).

Täällä käy aika niin tylsäksi. Täällä ei oo mitään tekemistä. Jos sanotaan, että rangaistusmuotona on tylsyyteen kuoleminen. Se on niin hirveetä oikeesti. Kattelet sit jotain televisiota siinä. (KK Oskari 2.)

Kaikille paikoilla yhteistä siis oli se, että toimintaa saisi olla enemmän – ja tästä myös henkilökunta oli tietoinen ja samaa mieltä.

Etäkohteiden arkea kuvaavat hyvin Rita Felskin (2000: 18) kolme arjen ulottuvuutta: ajallisuus, modaalisuus ja tilallisuus. Arki kaikessa tylsyydessään sisältää paljon toistoa ja tavanmukaisuutta: päivät ovat selkeästi rytmitettyjä. Lisäksi arjen tila on kaikissa etäkohteissa varsin selkeästi yhdessä yhtenäisessä paikassa, ja sen keskus on koti. Kodilla Felski tarkoittaa sellaista paikkaa, jossa käydään niin usein ja joka tulee niin tutuksi, että siitä tulee ikään kuin osa henkilön identiteettiä. Vaikka EVA-yksikön ja Kylmäkosken vankilan asukkaat tuskin kokevat olevansa ainakaan ensisijaisessa kodissaan, on omista osastoista tullut nuorille ja vangeille niin tuttuja ja turvallisiakin paikkoja, että Felskin termein voidaan puhua kodista ja arjen keskuksesta.

5.2 Konserttien vaikutukset arkeen

Seuraavassa tarkastelen konserttien vaikutuksia etäyleisön arkeen osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Käsittelen osallisuutta ja toimijuutta erikseen omien lukujensa alla, mutta monissa tilanteissa ne myös risteävät keskenään ja vaikuttavat toisiinsa. Osallisuus voi synnyttää toimijuutta ja toimijuus puolestaan osallisuutta, ja tästä johtuen analyysin sisällä voi ilmetä hienoista toistoa. Pysin kuitenkin tarttumaan näihin osallisuuden ja toimijuuden yhtymäkohtiin ja kirjoittamaan niitä analyysissä auki.

Etäkohteissa näytetyt konsertit olivat Jonne Aaronin *Onnen vuodet* Pitkäniemen EVA-yksikössä 13.10.2013, Tampere Filharmonian *Toivotuimmat klassikot* Pispan palvelukeskuksessa 15.11.2013, *Raskasta joulua* Pitkäniemen EVA-yksikössä 21.12.2013 sekä Vesa-Matti Loirin *Sydämeeni joulun teen* Kylmäkosken vankilassa 22.12.2013.

Pitkäniemen EVA-yksikössä konsertit pidettiin kokoushuoneessa, joka oli nuorten asuinosa-
stojen ulkopuolella. Jonne Aaronin konsertissa paikalla oli parhaimmillaan yhdeksän nuorta, mutta kaikki eivät olleet koko aikaa paikalla. Lopussa nuoria oli paikalla kuusi, mikä oli paljon enemmän kuin henkilökunta oli odottanut. *Raskasta joulua* -konsertissa nuoret liikkuvat paljon enemmän kokoushuoneen ja oman osastonsa välillä niin, että monet kävivät poissa useamman kerran ja tulivat myöhemmin taas takaisin konserttiin. Yhteensä seitsemän eri nuorta kävi kuuntelemassa konserttia,

ja lopussa heitä oli paikalla kolme. Viisi nuorta oli paikalla melkein koko konsertin ajan. Konserttien aikana he saivat syödä karkkia ja sipsiä ja juoda virvoitusjuomia. Jonne Aaronin konsertin alussa oli meet & greet -tilaisuus, jossa nuoret saivat kysyä illan esiintyjiltä kysymyksiä chatissa. *Raskasta joulua* -konsertissa meet & greet pidettiin myös ennen konserttia, mutta konsertin aikanaikin nuorilla oli mahdollisuus kirjoittaa esiintyjille viestejä, jotka nämä saattoivat lukea lavan sivussa olleelta tietokoneelta. Artistit vastailivat viesteihin sekä kommunikoiivat backstage-kameran kautta nuorille.

Pispan palvelukeskuksessa Tampere Filharmonian konsertti pidettiin juhlasalissa, jossa tämän lisäksi järjestetään esimerkiksi päivätansseja. Paikalla oli noin 40–50 kuulijaa. Konsertin väliajalla tarjolla oli ”kuohujuomaa” eli hiilihapotettua omenamehua. Tilaa oli myös koristeltu hieman juhlavammaksi. Konsertin alussa oli meet & greet -tilaisuus, jossa etäyleisö sai chatin välityksellä esittää kysymyksiä Tampere Filharmonian huilistille ja lyömäsoittajalle.

Kylmäkosken vankilassa Etäevent järjestettiin ruokasalissa, jota ei konserttia varten oltu erityisemmin koristeltu, mutta joulun läheisyydestä johtuen siellä oli kynttelikköjä ikkunoissa sekä koristeltu joulukuusi. Paikalla oli noin 50 vankia, joista kymmenisen lähti pois väliajan jälkeen. Väliajalla oli tarjolla muun muassa kinkku- ja kasvispiirakkaa, sacherkakkua, sipsiä, pipareita ja virvoitusjuomia. Meet & greet -tilaisuus Vesa-Matti Loirin kanssa pidettiin konsertin jälkeen. Kaikki konsertin loppuun asti kuunnelleet vangit jäivät myös seuraamaan haastattelua.

5.2.1 Osallisuus

Olen jaotellut konsertin etäyleisöille tuottaman osallisuuden kolmeen mittakaavaltaan erilaiseen kategoriaan: osallisuus omaan yhteisöön, osallisuus konserttiin sekä laajimpana osallisuus yhteiskuntaan. Maarit Mäkisen (2009: 24) määritelmä osallisuudesta toteutuu näissä kategorioissa, sillä hänen mukaansa osallisuutta syntyy ihmisen kokiessa olevansa yhteisönsä ja yhteiskuntansa jäsen. Etäkonsertin ja laajemmassa mittakaavassa kulttuurin voi nähdä olevan oleellinen osa sitä yhteiskuntaa, josta yksilöllä on tarve kokea olevansa osallinen. Vaikka konsertti herätti osallisuuden tunteita, teki se tavallaan näkyväksi myös etäyleisöjen osattomuutta. Sekä osallisuuden että osattomuuden kokemukset taas saivat aikaan uusia tunteita ja kokemuksia. Osallisuutta ja osattomuutta sekä niiden herättämiä tunteita tarkastelen seuraavaksi kolmen yllä mainitsemani kategorian kautta.

Osallisuus omaan yhteisöön

Etäevent ei ollut pelkästään Tampere-talosta etäkohteeseen lähetetty konsertti vaan myös itsenäinen tapahtuma etäpaikoissa. Koska konserttia keräännyttiin seuraamaan yhdessä samaan paikkaan, antoi se kaikille paikalla olleille yhteisön jäsenille yhteisen kokemuksen sekä mahdollisuuden kokea jonkinlaista yhteisöllisyyden tunnetta. Tämä koettiin joka paikassa pääasiassa erittäin hyvänä asiana.

Mun mielestä kaikki, mitä kimpassa tällaisissa laitoksissa voi tehdä oikeasti sillai, että rauha säilyy maassa, oli mikä tahansa paikka, niin kaikki yhteisöllinen toiminta on isoa plussaa vaan (KK Oskari 2).

Vankilassa useimmat haastateltavista ottivat etäkonsertin mahdollistaman yhdessäolon vastaan tyytyväisinä. Se, että ihmiset seurasivat yhdessä konserttia, antoi vangeille uusia ja yhteisiä puheenaiheita niin ennen konserttia, sen aikana kuin vielä sen jälkeenkin. Yhdessä käydyt keskustelut saattoivat myös luoda uusia suhteita ja tuoda yhteisön jäsenistä esiin uusia puolia.

Kun tiedetään, että tulee tuollainen konsertti, niin puhutaan jo etukäteen, että tuutko sä ja tällaista. Ja sitten siitä aamulla jutut jatkuu, että kun tällainen oli ja että hyvä kun tällainen oli. Ja siitä, että mitä siellä konsertissa oli. (KK Artturi 2.)

Tänään muuten juttelin yhden kaverin kanssa tuosta keikasta, ja me ei olla kertaakaan puhuttu aikasempaan. Vaikka ollaan oltu samalla osastolla kolmisen viikkoa. Ei me olla juteltu kertaakaan keskenämme. Tänään se tuli röökille mun kanssa kopperoon ja sit höpötettiin siinä pari tuntia. [...] Keikka poiki mulle uuden kaverin täällä. (KK Oskari 2.)

Myös Pispassa henkilökunta arvioi, että asiakkaat olisivat olleet hieman aktiivisempia kahviossa etäkonsertin jälkeen:

Onko ne keskustelleet tuossa vähän enemmän keskenänsä noissa pöydissä? [...] Mä en oo ihan varma, mutta [...] [Ehkä tuli] yhteisiä kokemuksia [...] niitä vähän jaettu. (PIS 2.)

Yllä kuvailemani tilanteet ovat myös sellaisia, joissa osallisuus ja toimijuus osittain sekoittuvat. Voitaisiin ehkä ajatella, että osallisuus Etäeventiin synnytti etäyleisöissä toimijuutta – eli esimerkiksi sitä että keskustellaan yhdessä tapahtumasta. Tämä toimijuus taas puolestaan synnytti positiivisen kierteen omaisesti osallisuutta omaan yhteisöön. Hanna-Liisa Liikasen (2003) mukaan yksi taiteen välillisistä vaikutuksista ihmisen hyvinvoinnille on juuri kulttuuritoiminnan ja taideharrastusten synnyttämä yhteisöllisyys ja verkostot. Tämän voi nähdä toteutuneen jossain

määrin Etäevent-yleisöissä. Myös teatterin tekemisen on todettu vahvistavan yhteisöä etenkin syrjäytyneiden keskuudessa (Flowers & McEwen 2003), ja haastatteluiden perusteella näen tällaista vahvistumista tapahtuneen pienemmässä mittakaavassa myös etäkonserteissa.

Yhteisön jäsenten keskenään keskustelemista edisti paitsi se, että konserttia katsottiin yhdessä samassa paikassa, myös se että yleisöt tunsivat toisensa etukäteen ja että melkein kaikissa konserteissa oli väliaika. Tietysti itse musiikillakin oli suuri rooli siinä, että ihmiset saivat keskusteltavaa. Väliaika vaikutti etäkohteiden vuorovaikutusjärjestykseen antamalla ihmisille mahdollisuuden vapaaseen keskusteluun ja ajatusten vaihtoon kesken konsertin, ja siten voitiin luoda enemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ainoastaan EVA-yksikössä tällaista keskinäistä keskustelua ei ollut havaittavissa samassa määrin kuin kahdessa muussa etäkohteessa. Miikka Revon (2014) striimattuja konsertteja koskeneessa tutkimuksessa etäyleisö nimenomaan toivoi konsertteihin väliaikaa, sillä ne koettiin sosiaalisesti merkityksellisiksi, ja väliajan aikana olisi päästy ottamaan kontaktia muihin konsertin kuulijoihin.

Paitsi että Etäeventit toivat etäkohteiden asiakkaita tai asukkaita yhteen, yhdistivät ne myös yleisöä ja henkilökuntaa antamalla yhteisen kokemuksen. Tämä koettiin merkittäväksi etenkin Pitkäniemen EVA-yksikössä:

Sitä on vaikea kuvata, miten iso juttu tää on ollut meidän tälle yhteisölle. [...] [Nuorista] on mukavaa olla meidän kanssa, tehdä jotain mukavia juttuja. Niin hehän imee sitä ihan hirveesti meistä. Nyt kun meillä oli kaikilla tässä hyvä meininki ja tämmöistä, niin näitä tilanteita ei todellakaan ole sairaalassa liikaa. (PN 2.)

EVA-yksikön henkilökunta koki konserttitilanteen myös mahdollisuutena lujittaa hoitotyön suhdetta:

[Nuori ja sairaanhoitaja] kokee yhdessä jossakin tilaisuudessa jotain positiivisia asioita, he löytää yhdessä asioita, yhteistä kieltä. Tää tarjoaa mahdollisuuden siihen... [...] Yhtäkkiä sulle tarjotaan semmoinen tilaisuus, että nyt on semmoinen hetki, että nyt me päästään kokeen yhdessä joku semmoinen juttu. (PN 2.)

Näyttää siis siltä, että musiikki edistää osallisuutta muun muassa tuomalla ihmisiä yhteen (Turino 2008). Etäevent-konserteissa musiikki oli väline, jonka avulla ihmiset saattoivat kokea kuuluvansa johonkin yhteisöön. Myös Pispan palvelukeskuksessa ja Kylmäkosken vankilassa henkilökunta

nosti esiin sen, että konsertti jossain määrin loi yhteyttä henkilökunnan ja asiakkaiden tai asukkaiden välille. Pispassa esimerkiksi osa asiakkaista halasi palvelukeskuksen palvelupäällikköä lähtiessään konsertista:

Ne kiitteli järjestäänsä ja sitten ne rupes halaan mua. Melkein suurin piirtein kaikki halas nää jotka siitä tuli. [...] Ei täällä talossa ole vielä ollut [yleistä tämä] [...] Olisko ne ollu niin tyytyväisiä siihen, että... [...] Ja se yllätti mut, se niitten reaktio. (PIS 2.)

Jollain lailla asiakkaat siis ehkä pääsivät lähemmäs tunteitaan tai konserttitunnelmaa ja ilmaisivat tämän halaamalla tilaisuuden mahdollistanutta henkilöä. Myös Kylmäkoskella konserttitilanteen nähtiin vaikuttaneen positiivisesti koko vankilayhteisöön:

Niissä [tapahtumissa] kuitenkin tulee semmoinen edelleenkin oma vuorovaikutuksensa henkilökunnan ja vankien välille, jos ei muuta niin ollaan yhteisessä tilaisuudessa. Ja kyllä se seuraaviin kohtaamisiin tuolla osastoilla ja arkeen vaikuttaa positiivisesti. (KK 3.)

Vankilassa syntyneestä yhteisöllisyydestä puhuttaessa täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, että vankien mielipiteet haastatteluissa olivat vaihtelevia sen suhteen, toiko konsertti minkäänlaista yhteisöllisyyttä vankien ja talon henkilökunnan välille. Eräs vanki kuitenkin oli sitä mieltä, että kaikki mahdollinen yhteisöllisyys on tervetullutta:

Jos tääl jengi alkaa moikkaileen toisilleen sen takia, että on nähnyt tommoisia, alkaa sosiaalisemmaks, niin voi jumalauta, sehän on hieno homma (KK Oskari 2).

Kylmäkoskella nousi esiin myös etnisten ryhmien läsnäolo konsertissa:

Se [että oli niin paljon vankeja samassa paikassa] ensinnäkin vaikuttaa mun mielestä heidän hyvinvointiin, ihan varmasti näin uskon. Mutta sitten se, että keskinäisiin suhteisiin se vaikuttaa sillä tavalla, että siellä konsertissa oli paikalla erilaisten ryhmittymien jäseniä, ja he oli siellä ihan sulassa sovussa. Ja sitten, mitä jo sanoinkin näistä etnisistä ryhmistä, niin siellä myöskin vähemmistöryhmät oli valtaväestön kanssa ihan sulassa sovussa. (KK 3.)

Kylmäkosken vankilassa yksi tärkeistä lähtökohdista on, että valtaväestö, etniset ryhmät ja ulkomaalaiset tulevat keskenään toimeen. Konsertti oli positiivinen asia siltä kannalta, että siellä ei sattunut mitään välikohtauksia näiden ryhmien välillä. Silläkin tavalla tapahtuma siis lisäsi

osallisuutta omaan yhteisöön vankilassa. Myös Pitkäniemen EVA-yksikössä henkilökunta kommentoi sitä, miten Etäeventin aikana vallitsi jonkinlainen yhteenkuuluvuuden tunne ja hyväksyntä nuorten keskuudessa:

Tässä ei kukaan, ei solvannut toisia, ei riidellyt. Osalla nuorista on tosi vaikeita oireita, jotka näkyvät kilometrien päähän, niistä ei kiusattu eikä paheksuttu niitä. Eikä se, että jos ottaa seitsemättä kertaa lisää, ni se ei ollu kenellekään mikään juttu. Mut jos mennään normaaliin arkeen, jos otat seitsemättä kertaa lisää, niin sä oot saanut jo kaks kertaa turpaan siinä välillä. (PN 2.)

Havainnoidessani itse konserttitilanteita Pitkäniemessä huomasin yhden nuoren kaataneen kaikille virvoitusjuomaa, ja eräs nuori tarjosi toiselle sipsejä. Vaikka nämä tuntuvat pieniltä asioilta, henkilökunnan arkikuvausten perusteella vähäisinkin toisten huomioiminen on nuorten tapauksessa merkittävää. Lisäksi nuoret olivat menneet konsertti-iltana poikkeuksellisen kiltisti nukkumaan, vaikka olivat saaneet valvoa pidempään kuin yleensä. Henkilökunnan mukaan nuorten hyvä käytös ja huomaavaisuus toisiaan kohtaan eivät kuitenkaan kestä tällaista konsertti-iltaa pidemmälle, vaan esimerkiksi mahdolliset käynnissä olevat riidat jatkuvat konserttia seuraavana aamuna. Tästä syystä Etäeventin kaltaisia tilanteita saisi heidän mielestään ollakin paljon enemmän, jolloin yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset voisivat jäädä pysyvämmiksi.

Myös näissä esimerkeissä osallisuus sekoittuu toimijuuteen siten, että esimerkiksi Pitkäniemessä Etäevent herätti nuorissa tällaista suvaitsevaista toimijuutta. Konsertti mahdollisti sen, että nuoret saattoivat ottaa toisiaan siellä huomioon ja olla kiusaamatta muita. Tällainen toimijuus taas voi tuottaa kokemuksia osallisuudesta omaan yhteisöön.

Etäeventit saattoivat myös herättää etäkohteiden asiakkaisissa tai asukkaissa osattomuuden kokemuksia, jos konserttiin ei voitu osallistua. Vaikuttaa siltä, että tämä ei ollut kovin vakava tai yleinen ongelma, ja monissa paikoissa asiakkaat tai asukkaat ymmärsivät sen, jos he eivät voineet osallistua tapahtumaan. Vankilassa eräs henkilökunnan jäsen kuitenkin nosti esiin sen, että jotkut niistä jotka eivät pääse osallistumaan Etäeventiin tai muihin vastaaviin tapahtumiin kokevat ne ikävinä siksi, että he joutuvat tapahtuman aikana olemaan ovet kiinni selleissään. Samaan aikaan heille ei voida järjestää mitään ohjelmaa. Siihen, miksi konserttiin ei vankilassa voitu osallistua, vaikuttivat etenkin toimijahistoria ja vuorovaikutusjärjestys. Oli vankeja, jotka eivät voineet olla jonkun toisen henkilön kanssa samassa tilassa, tai sitten oma fyysinen kunto ei kestänyt pitkään istumista tai psyykkinen kunto ei kestänyt suuren ihmismäärän keskellä olemista. Jotkut eivät

yksinkertaisesti halunneet osallistua konserttiin. Eräs haastateltavista kuitenkin kertoi kuulleensa myöhemmin jonkun todenneen, että tuntui hölmöltä, kun ei ollut tullut paikalle vaikka olisi voinut. Muutamalta tietyltä osastolta vankilassa ei ollut mahdollista osallistua konserttiin.

Pitkäniemen EVA-yksikössä suurin syy siihen, ettei joku voinut osallistua Etäeventtiin oli oma huono kunto sairauden vuoksi. Toisessa konsertissa jouduttiin myös rajaamaan yksi nuori tapahtuman ulkopuolelle johtuen tämän käytöksestä aikaisemmin konserttipäivänä. Henkilökunnan mukaan EVA-yksikön nuoret ovat kuitenkin erittäin tottuneita siihen, että joku jää aina jostakin tapahtumasta paitsi, eivätkä tällaiset tilanteet aiheuta ulkopuolisuuden tunteita tai muutenkaan haittaa yhteisön sisällä. Myös Pispán palvelukeskuksessa asiakkaat osallistuivat konserttiin kukin oman kuntonsa mukaan. Toisia konsertti ei tapahtumana kiinnostanut, ja joillekin konsertin ajankohta saattoi olla liian myöhäinen. Paikan diskursseillakin siis oli merkitystä osallistumisen kannalta. Toisaalta jotkut konsertissa olleet asiakkaat arvostivat nimenomaan sitä, että ilta-aikaankin järjestettiin jotain ohjelmaa. Pispán asiakkaille, kuten EVA-yksikön asukkaillekaan, ei vaikuttanut olevan minkäänlaista häiriötä siitä, että jotkut pääsivät osallistumaan Etäeventtiin ja toiset eivät.

Osallisuus konserttiin

Etäyleisöjen osallisuus konserttiin syntyi muun muassa siitä, että esiintyvät artistit tiesivät, minkälaisia etäyleisöjä konsertilla oli, ja artistit myös toivat tämän koko yleisön tietoisuuteen konsertissa. Vesa-Matti Loiri oli ainoa, joka ei konserttilavalla maininnut Etäeventin yleisöä, mutta hän juonsi muutenkin hyvin vähän. Kaikki muut, eli Jonne Aaron, Tampere Filharmonian konsertin juontaja sekä *Raskasta joulua* -konsertin muusikot, toivat konsertissa paikannimiä myöten esiin sen, että tapahtuma näytettiin internetin välityksellä muuallakin. Esimerkiksi Jonne Aaron kertoi konserttinsa puolesta välissä, että Pitkäniemen EVA-yksikössä oli nuoria seuraamassa konserttia, ja tämä sai aikaan aplodit sekä konserttisalissa että Pitkäniemen EVA-yksikössä.

Mistä jotain tunnereaktiota täältä nousi, niin varmaan jokainen havaitsi sen, että siinä vaiheessa kun [etäyleisö] erikseen mainittiin, niin silloin tuli sellainen hetki, että hei, me nyt oikeesti ollaan jotenkin mukana tässä (PN 2).

EVA-yksikön henkilökunnan mukaan osallisuuden kokemus heräsi siis siinä hetkessä, kun konserttilavalla kerrottiin, että Pitkäniemen nuoret olivat seuraamassa konserttia myös. Nämä osallisuuden ja mukana olon hetket koettiin jopa kaikkein tärkeimpänä Etäeventissä ja niitä olisi kaivattu vielä lisää. Esimerkiksi *Raskasta joulua* -konsertissa eräs nuorista oli osastolta palatessaan kysynyt, että “sanoiko ne mitään meille tänne” (PN 3). Osallisuuden tunnetta selvästi kaivattiin.

Myös Pispan palvelukeskuksessa konsertti koettiin muunakin kuin vain ulkopuolelta katsomisena:

Kyllä siinä koki sen, että ollaan keskellä niitä tapahtumia, vaikka se olikin se skriini siellä vaan (PIS Urho 2).

Osallisuuden kokemuksen syntymiseen varmasti vaikuttivat sellaiset paikan diskurssit kuin suuri valkokangas ja hyvä äänentoisto, sillä ilman niitä kokemus olisi jäänyt latteammaksi. Kuitenkin suurin osa haastateltavista myös huomautti, että konsertti ei tuntunut samalta kuin konserttisalissa. Tähän vaikuttivat muun muassa akustiikan puutteellisuus etäkonserttipaikoissa sekä se, että vuorovaikutus artistien suuntaan suuren osan konserttiajasta puuttui – esimerkiksi etäkohteiden aplodit eivät kuuluneet konsertin esiintyjälle asti. Näistä seikoista huolimatta konsertti silti koettiin useimmiten parempana ja elävämpänä kuin pelkkä television katselu.

Kun siinä äänentoistolaitteet on hyvät ja sitten isolle valkokankaalle, niin kyllä se tuo sellaisen oman fiiliksensä siihen. Ja sitten se luo sen, että sä oot pois siitä tilasta missä sä periaatteessa oot. (KK Artturi 2.)

Vuorovaikutusjärjestykseen liittyvillä asioilla, kuten runsaalla katsojamäärällä, oli myös varmasti tekemistä jonkinlaisen konserttikokemuksen syntymisen kanssa. Palvelukeskuksessa osallisuuden kokemuksen kannalta yksi merkittävä seikka olivat konsertin juonnot, joissa kerrottiin tulevista kappaleista sekä saatettiin myös esitellä joitakin instrumentteja:

Nämä johdannot olivat erittäin hyviä siellä. [...] Siinä oli semmoinen mukava taluttamisen, että minua johdetaan kädestä pitäen siihen asiaan. (PIS Urho 2.)

Vaikka Kylmäkosken vankilassa etäyleisöä ei konsertin aikana mainittu, koettiin konsertti silti enemmän kuin esimerkiksi television katseluna, ja lopussa ollut meet & greet -tapaaminen erittäin positiivisena.

Kyllä sen välillä unohti siinä sen, että... Sitä tuli aateltua [...], että se Vesa on tossa noin. Et hän on tossa, istuu ja laulaa. Että sitä oikein sitten havahtui, että ei, se on tuolla. (KK Artturi 2.)

Etenkin Kylmäkoskella ja EVA-yksikössä nähtiin potentiaalia vieläkin laajempaan vuorovaikutukseen Etäeventin yhteydessä. Jos yhteyttä yleisön ja artistin välillä olisi pidetty yllä pitkin konserttia, eli ei vain esimerkiksi alussa tai vain lopussa, olisi yleisö kokenut olevansa vielä

enemmän mukana tai jopa kuin paikan päällä. Vuorovaikutus etäkonserttipaikan sekä esiintyvän artistin tai live-konserttipaikan välillä oli siis merkittävä seikka osallisuuden kokemuksen kannalta. Tämä näkyi lopun chatin suhteen:

[Chat toi lisäarvoa konserttiin] totta kai, ehdottomasti. [...] Siitä tuli paljon enemmän semmoinen yhteisfiilis. Ettei ollut vaan, että hei tässä on teille tällainen dvd, kattokaa se ja lähtekää koppeihinne istumaan. Totta kai se tuntuu siltä, että hei tehdään jotain meillekin. (KK Oskari 2.)

Myös Kylmäkosken henkilökunnan mukaan meet & greet toi tapahtuman lähemmäs vankeja ja kruunasi koko konsertin. Etenkin vankilassa ja EVA-yksikössä chat ja vuorovaikutus kaiken kaikkiaan nousivat hyvin merkittäviksi tekijöiksi osallisuuden kokemuksen ja konsertissa viihtymisen kannalta.

Se oli mun mielestä tosi hyvä juttu se, kun se Vesku vastaili niihin kysymyksiin, et se oli tosi hienosti järjestetty. [...] Se oli hyvä se chatti sillain, että siinä sen tajus viimeistään, että on suora yhteys. Että se oli hyvä. (KK Kari 2.)

Pitkäniemessä henkilökunta pohti nuorten poikkeuksellisen hyvää jaksamista olla seuraamassa Etäeventiä verrattuna esimerkiksi elokuvailtoihin, joissa on ihan samanlaisia elementtejä tarjoiluja myöten:

Se on varmaan se vuorovaikutus, mikä on ollut tässä, koska elokuvan kattaminenhan on hyvin passiivista. Että se siinä on pakko olla ja just se, että kun se tunnelma mikä täällä oli, kun Jonne sanoi, että tuolla Pitkäsäniemessä on nuoret, niin nuorethan oli, että oi vitsi me ollaan tärkeitä. Eihän semmoisia, ei Sylvester Stallone sano siellä elokuvissa, että... (PN 2.)

Konserttien meet & greet -tilanteet mahdollistivat aidon yhteyden julkisuuden henkilöihin, mikä etenkin EVA-yksikössä koettiin merkittävänä mutta mitä myös vangit Kylmäkoskella kommentoivat. EVA-yksikössä henkilökunta oli sitä mieltä, että päästessään osallisiksi konsertista ja saadessaan yhteyden johonkin tunnettuun artistiin, nuorten itsetunto nousi ja se pönkitti heidän egoaan. Yhteiskunnassa jollain tavalla arvostetun henkilön huomio selvästi herätti tunteita omasta tärkeydestä.

Noi ymmärsi sen mun mielestä, että se on ainutlaatuista tavallaan. Että heitä varten järjestetty sellainen. Taas puhun siitä egosta ja itsetunnosta, se vaikutti tervehdyttävästi heille, että heille puhuttiin henkilökohtaisesti ja että se tuodaan tänne. Se oli niin kuin lahja. Kokonaisuus heille, heidät huomioitiin. (PN 3.)

Sekä EVA-yksikössä että hieman myös Kylmäkoskella puhuttiin siitä, että konsertilla voi kehuskella jälkikäteen jossain muualla. Pispassakin osa haastateltavista halusi päästä kertomaan konsertista tutuilleen. Lisäksi havaittiin, että oikeastaan etäyleisöt saivat meet & greet -osion kautta jotain sellaista, mitä itse konserttipaikalla ollut yleisökään ei saanut:

Mun mielestä se [että Vesku suostui haastatteluun] oli ihan hyvä. Se oli ehkä parempi kuin mitä niille, ketkä oli paikan päällä kattomassa. (KK Antti 2.)

Pispassa taas nähtiin positiivisena se, että kuvauksen ansiosta konsertissa pystyi seuraamaan soittajia ja kapellimestaria paljon lähempää kuin konserttisalissa olisi mahdollista ja näki sellaisia asioita, joita ei salissa huomaisi. Tällaisilla vuorovaikutusjärjestykseen liittyvillä tavoilla etäyleisöt siis olivat enemmän osallisia joistakin osista tapahtumaa kuin paikallinen yleisö.

Etenkin Kylmäkosken vankilassa ja Pitkäniemen EVA-yksikössä, mutta myös Pispán palvelukeskuksessa, tuotiin esiin se, miten hienoa oli, että Etäevent tuotiin ja järjestettiin näille yleisöille. Se, että etäkohteiden asiakkaat ja asukkaat pääsivät osallisiksi konserteista – tai yleensäkin osallisiksi jostakin – näytti herättävän suurta kiitollisuutta ja tuovan myös tunnetta omasta tärkeydestä ja merkityksellisyydestä.

Kyllä mulla on aika nöyrä ote tuohon juttuun, että kun joku tuommoista järkkää, niin kyl pitää vaan olla kiitollinen, että saa jotain (KK Ilkka 2).

Mitä kipeempi oot ja mitä enemmän oot toisten avun tarpeessa ja sitä kautta mitä vähemmän pääset kokemaan, niin sitä kiitollisempi olet pienistäkin asioista. [...] Kun nuorille jotain järjestetään, he on hirveän kiitollisia siitä ja otettuja. (PN 2.)

Hieno kokemushan se toisaalta oli, että tällainen järjestettiin. Ja niin monet ihmiset näki siihen vaivaa. Ja että tosiaan tuotiin se meille. (PIS Aila 2.)

Eräs vangeista puhui Etäeventin herättämistä tunteista seuraavalla tavalla:

Sen työ mennään, joka ei pääse sen asian tykö, niin sille tulee se semmoinen, että hänestä välitetään. Ja se on sama homma vankilassa. (KK Artturi 2.)

Etenkin vankilassa ja EVA-yksikössä tällainen ajattelutapa ja kokemus siitä, että on tärkeä tai joku välittää, nousi monta kertaa esiin. Kokemus välitetyksi tulemisesta ja kiitollisuudesta kumpuaa nähdäkseni muun muassa siitä, minkälaisia asioita etäyleisöt ovat tottuneet arjessaan saamaan.

Vankilassa kummasteltiin jo Etäeventin ennakkoesittelyn jälkeen sitä, että joku ”viittii tulla tällaiseen paikkaan tuomaan tällaista juttua” (KK Ilkka 1). Myös Pispassa todettiin, että Etäevent oli täysin eri luokkaa kuin palvelukeskuksen normaali ohjelma ja että sitä hämmästeltiin, kun sellainen konsertti tuotiin sinne. Palvelukeskuksen asiakkaiden keskuudessa tuntui toistuvan sama ”vähään tyytyväisyys” kuin Hanna-Liisa Liikasen (2003: 128) tutkimissa Arts in Hospital -hankkeeseen osallistuneissa hoitoyksiköissä. Niitä kansoittaa Liikasen mukaan ”vähään tyytyväisten sukupolvi”, joka ei ole tottunut vaatimaan palveluita (mts. 130). Tämä luultavasti osittain selittää Pispaa palvelukeskuksen asukkaiden asennetta. Kaikissa etäkohteissa tuotiin esiin myös sitä, että joku tekee töitä nimenomaan etäyleisön eteen.

[Vangit] arvostaa, se on yks, mutta ilman muuta he näkee, että jokuhan tekee siihen töitä. Ja he arvostaa sitä, että joku tekee ikään kuin heidän, ei nyt eteensä, mutta tekee sellaisia asioita, mitkä mahdollistaa heille tuommoisen konsertin. (KK 3.)

Mielestäni kiitollisuuden ja välitetyksi tulemisen kokemukset kumpuavat etäyleisöjen toimijahistorioista ja etenkin siitä, että yleisön jäsenten käsitykset omasta ihmisarvostaan ovat alhaiset. Merkityksellistä ei ole se, mitä saadaan, vaan että saadaan edes jotain. Etäevent vaikutti tuovan suurelle osalle etäyleisöstä voimakkaan tunteen siitä, että he ovat jollain lailla tärkeitä ja merkittäviä, mikä luultavasti kertoo siitä, että yleensä he kokevat osattomuutta, eli eivät tunne olevansa merkityksellisiä yhteisön jäseniä (Mäkinen 2009: 24). Jotkut haastateltavat eivät tuntuneet kokevan, että he välttämättä edes ansaitsisivat tulla osallisiksi Etäevent-konsertin kaltaisesta ohjelmasta arjessaan. Etenkin Kylmäkoskella tämä nousi esiin, kun vangit peilasivat tapahtumaa vankilan funktion rangaistuslaitoksena.

Kun porukka tottuisi tuommoiseen meininkiin, että olis pikkasen vapaampaa, totta kai, sillainhan se olis, sehän olis ihan ihana tilanne. Tai sit... Tää on vankila, ei tän pitänyt olla mikään lomakeidas kuitenkaan silti. Että toi... Niin vähän kaksipiippuinen juttu sillain. (KK Oskari 2.)

Saatettiin siis pohtia sitä, kuuluuko vankilassa olla mukavaa tai hyvä olo. Eräs vangeista oli jopa sitä mieltä, että Etäeventiä ei pitäisi järjestää vankilassa ollenkaan vaan jossain muualla, sillä vangit eivät hänen mukaansa ansaitse sitä.

Mä oon sitä mieltä, et tämmöinen pitäisi järjestää jonnekin vanhainkotiin tai johonkin muualle mieluummin ku tänne. [...] Ne tarvii sitä enemmän ku me [...] Sanotaan näin, että ne on ansainnut sen enemmän ehkä ku me. Me ollaan tehty omat tyhmytemme, me ollaan täällä omasta tahdosta. (KK Antti 1.)

Tietyllä tavalla osattomuus ja se, että ei ansaitse samanlaisia asioita kuin muut, saattoi jopa kuulua asiakkaiden tai asukkaiden identiteettiin, ja konsertista osalliseksi tuleminen toi tätä käsitystä osattomuudesta näkyviin. Esimerkiksi Oscar Schachter (1983: 853) listaa tilanteita, jotka vähentävät ihmisarvon kokemista, ja näiden joukossa on joitakin etenkin totaalisten instituutioiden asukkaisiin sopivia. Mikäli on pitkään elänyt esimerkiksi erotettuna perheestään, ei ole ihme jos kokemus ihmisarvosta on alentunut. Etäyleisöjen osattomuus myös tuli näkyväksi siinä, kun konsertti sai jotkut pohtimaan omaa tilannettaan ja asioita, joita heillä ei ollut.

Kun eletään tällaista joulunaikaa ja muutenkin mä oon sellainen tunteellinen, että tunteet on aina pinnassa, niin kyllä siinä ajattelin monta kertaa sitä, että olisinpa tuolla konsertissa paikan päällä vaimon kanssa, enkä täällä. Että kyllä siinä monta kertaa pitää itteänsä vähän niin kuin ravistella, ettei lähdetä tunteilemaan. (KK Artturi 2.)

Yllä mainittu joulunaika saattoi sekä vankilassa että EVA-yksikön *Raskasta joulua* -konsertissa vaikuttaa osattomuuden kokemusten heräämiseen, ja jotkut näiden etäkohteiden asukkaista saattoivat jopa jättää konsertin väliin osittain tästä syystä. Näitä osattomuuden kokemuksia ei kuitenkaan nähty siinä mielessä negatiivisina, etteikö Etäeventiä olisi pitänyt järjestää tai että se olisi ollut jotenkin huono asia.

Konsertista osalliseksi pääseminen toi kaikkien etäyleisöjen arkeen erilaisia tunteita ja muistoja, ja joillakin se myös paransi fyysistä oloa:

Oli harvinaisen hyvä olo sillä lailla, että ei särkenyt selkäkään siinä vaiheessa yhtään. Että unohtin sen selkäsärkynsä kun kuunteli sitä. Mullahan on jatkuva se särky selässä ja jaloissa. (PIS Arne 2.)

Samasta särkyjen ja kipujen vähenemisestä puhui myös Pispán palvelukeskuksen henkilökunta. Muuallakin konsertista osalliseksi tuleminen toi arkeen muuta ajateltavaa ja antoi etäyleisöille esimerkiksi uusia puheenaiheita. Tämä kuitenkin kietoutuu toimijuuteen niin voimakkaasti, että käsittelen aihetta enemmän luvussa 5.2.2.

Toinen toimijuuteen läheisesti liittyvä ja osallisuutta edistänyt asia oli se, että etäyleisöt – ennen kaikkea nuoret EVA-yksikössä – saivat osallistua tapahtuman järjestelyyn. Pitkäniemessä nuoret saivat olla järjestämässä tarjoiltavia herkkuja, ja Kylmäkosken vankilassa tämä oli myös ollut mahdollista. Pispán palvelukeskuksessa asiakkaat eivät juuri voineet osallistua tapahtuman

järjestämiseen, mutta jokaisessa etäkohteessa kuitenkin myös pidettiin Etäeventin ennakkoesittely, joka jo osallisti asiakkaita ja asukkaita tapahtumaan. Pitkäniemessä henkilökunta puhui siitä, miten tärkeää on osallistaa nuoria ennen itse tapahtumaa.

Nuori on se omalla voimavarallaan aktiivinen toimija, hän kokee että mä jotenkin osallistuin ja hän on ollut merkityksellinen tässä tapahtumassa. Niin tunne siitä, että minä olen jotain tehnyt tämän eteen, minä olen voinut määritellä, et hei mun mielestä toi pöytä on hyvä tuolla tai hei pistetään noi snacksit tohon, nyt näkyy toi hyvin. Se jo riittää. Silloin se juttu on heidän. Tää on yksi sellainen motivaatio, sellaista sitoutumista tulla johonkin, missä on joku oma juttu. (PN 1.)

Tämä kuvaus osuu yksiin myös Stephanie Pittsin (2005) tutkimuksen kanssa, jossa tapahtuman järjestämisessä mukana oleminen lisäsi yleisön kokemusta osallisuudesta tapahtumaan. Se sitoutti heitä siihen entisestään, kun taas kyvyttömyys vaikuttaa tärkeisiin asioihin tapahtumassa herätti voimattomuuden tunnetta, jonka voi tulkita myös kokemuksena osattomuudesta.

Osallisuus yhteiskuntaan

Pauli Niemelän (2010: 19) mukaan kaikilla ihmisillä on tarve tuntea olevansa osa yhteiskuntaa, ja tämä osallisuuden kokemus syntyy esimerkiksi ihmisten päästessä osalliseksi kulttuurista. Etäkohteiden asiakkaiden tai asukkaiden tullessa osallisiksi Etäeventistä tulivat he siis samalla osalliseksi yhteiskunnasta. Esimerkiksi etäyleisöjen kokemukset tärkeydestä ja välitetyksi tulemisesta voitaisiin tulkita siten, että Etäeventin myötä hekin kokivat olevansa merkittäviä yhteiskunnan jäseniä. Kulttuuriset aktiviteetit ovat myös Sharon Jeannotten (2006) mukaan yksi parhaista keinoista auttaa etenkin nuoria tulemaan osaksi yhteiskuntaa. Pitkäniemen EVA-yksikössä nuorilla ei välttämättä ollut ollenkaan konserttikokemuksia ennestään, jolloin kulttuurista osalliseksi tuleminen oli siksikin erityistä. Kylmäkosken vankilassa taas henkilökunta piti Etäeventiä vangeille merkittävänä ja tärkeänä asiana, ja he totesivat myös että ”yhtä lailla he [vangit] on tän kulttuurin käyttäjiä” (KK 1).

Etäkohteissa arveltiin, että vahvimman kokemuksen Etäeventistä saivat luultavasti ne, jotka muuten yleensä jäivät vastaavanlaisista kokemuksista paitsi. Esimerkiksi EVA-yksikössä konsertti ei ollut kovin erityinen kokemus joillekin sellaisille nuorille, jotka käyvät ohjaajien kanssa retkillä sairaalan ulkopuolella. Sen sijaan niille nuorille, joille ei ohjelmaa paljon pystytty järjestämään, kokemus oli todennäköisesti voimakkain.

Tämmöiset nuoret, jotka on niin heikossa kunnossa, että tarvii sen aikuisen läsnä, niin heille tarjotaan joku tällainen pienikin juttu tässä näin. Niin me voidaan sitä kokemusta miettiä, että tää

kokemus voi olla yhtä vahva ku silleen että me lähdetään jollekin reissulle johonkin uuteen paikkaan katsomaan. [...] Ja just tää porukka, joka tästä ensimmäisenä lähti, niin nehän olis sellaisia, joiden kanssa me oltais voitu olla kattomassa tuolla paikanpäällä näitä. Että heillä tää ei välttämättä ollut niin iso kokemus kuin näille, [...] joille ei pystytä juuri mitään tarjoamaan. (PN 2.)

Kylmäkosken vankilassa henkilökunta toi esiin sen, että konsertti antoi paljon niille, jotka eivät ole koskaan käyneet vastaavanlaisissa tapahtumissa ja toisaalta myös niille, jotka ovat siviilissä tottuneet käymään. Suljetun osaston vangeille – eli kaikkein eniten eristyksissä oleville – Etäevent olisi voinut antaa todella paljon, mutta sitä olisi ollut hyvin hankala järjestää.

Ne, ketä ei ole koskaan osallistunut vastaavan tyyppisiin [saivat ehkä eniten]. Sitten taas oikeesti ne, jotka ehkä siviilissäkin käy jossain tämmöisissä tapahtumissa. Ja sitten tietysti toisaalta kyllä ne, jotka on suljetulla osastolla, niille se anti olis valtava, mutta niitä ei... [...] Jos muutamassa sellissä näkyis toi ja siellä olis muutama kaveri, se anti olis valtava, koska heillä ei sitä toimintaa oo paljoo. On niin paljon yksinään tuolla. (KK 2.)

Kokemus siitä, että on jollain tavalla osallinen yhteiskuntaan, voisi siis antaa eniten niille, jotka ovat siitä eniten syrjässä. Esimerkiksi vankilan ulkopuolisen maailman näkeminen saattoi olla tärkeää niille, joiden elämä pitkälti on kaltereiden takana.

Siitähän se pää voi sitten alkaa ja aueta, jos jollakin jää... [...] Ja kun ei esimerkiksi käy tapaajia, eikä koskaan soita kellekään, ei tuu kirjeitä, ei tuu mitään, niin kyllä sille aika tärkeä pointti on se, että [...] Näkee jotain muuta. [...] Jotain ulkopuolista. (KK 2.)

Tääkin on hyvä asia tää Vesa-Matti Loirin [konsertti], mun mielestä tosi hyvä asia vangeille. Vähän sillain kun moni ihminen ei pääse käymään lomilla eikä mitään, jotkut istuu elinkautustuomiota. (KK Kari 1.)

Useassa haastattelussa etenkin EVA-yksikössä ja vankilassa nousi esiin se, miten konsertti ikään kuin avasi etäyleisöille ikkunan tai yhteyden asuinpaikkansa ulkopuoliseen maailmaan. Tämä oli varmasti yksi osallisuuden kokemuksesta edistänyt tekijä.

Ehkä voitais tälleen leikkisästi sanoa, että tää nyt avas jonkinlaisen teleportin sinne oikeeseen maailmaan (PN 2).

Tää oli niin kuin sitä elämää siltä hetkeltä Tampereella, johon me saatiin periaatteessa ihan samaistua siihen hetkeen (KK Artturi 2).

Kiva nähdä, että nää nuoret kun on täällä ja sitten tää on kuitenkin tällainen suljettu osasto ja kaukana tuolta elämästä, tavallisesta elämästä, niin jotenkin sillai että viedä ne sinne, että hei tämmöisessä käydään konserteissa. Että on kiva, että niillä on jotain erityistä. [...] Toisaalta se tuo sitä normaaliuttakin siihen sitten. Että normaalistihan ihmiset menee konserttiin. (PN 3.)

Konsertit siis toivat arkeen myös jonkinlaista normaaliutta, yhteyttä laitoksen ulkopuoliseen maailmaan sekä sellaisia kokemuksia, joita kenellä tahansa voisi olla. Etäyleisöjen kokemuksissa tuntuvat toteutuvan Cecilia von Brandenburgin (2008: 19) sanat siitä, miten taide kohottaa sekä yksilöllistä että yhteisöllistä elämänlaatua ja rinnastaa ”meidän tarinamme muiden kanssaihminen tarinoihin siitä, mitä oikeastaan maailmassa oleminen tarkoittaa.” Siinä missä konsertit toivat etäpaikkoihin jonkinlaista normaaliutta, ne myös tuntuivat kohottavan etäpaikkojen tunnelmaa hetkeksi jonnekin arkea korkeammalle. Esimerkiksi vankilassa kommentoitiin, että Etäevent tapahtumana rikkoi arkea ja toi mukanaan arvokkaita ”tuulahduksia siviilistä” (KK Ilkka 1). Jokaisessa etäkohteessa nähtiin konserttien tuovan mukanaan valtavasti piristystä ja kaivattua vaihtelua. Tähän varmasti vaikutti konserttien erityisyys normaaliarkeen verrattuna sekä niiden kautta syntynyt kokemus osallisuudesta.

Osallisuuden kokemuksen mahdollisti esimerkiksi se, että konsertit voitiin pitää asiakkaille tai asukkaille turvallisessa ympäristössä. Ilman tuttuun paikkaan liittyviä paikan diskursseja yhtä moni ei millään olisi voinut päästä osalliseksi konsertista.

Tää ympäristö mahdollisti nimenomaan sen, että tässä on mahdollisuus liikua. On hoitajaresursseja ja nuorilla on mahdollisuus itse sitä vointiaan säätää. Hän voi tulla, hän voi sitten palata. [...] Tämmöinen hoidollinen näkökulma, jota me nyt ei ihan livekonsertissa voida... (PN 2.)

Ei tarvinnut lähteä kovin kauaksi, kun samassa talossa tapahtuu kun asuu. Ei tullut niitä liikunta- ja kulkuongelmia. Eikä sitä, että saako taksia Tampere-taloon esimerkiksi. Ne huolet oli kaikki pois, ei tarvinnut mitään muuta kuin tulla tänne ja tulla penkkiin istuun ja ruveta kuuntelemaan. Että vaivatonta se on, kun tämmöinen esitys on, kun se esitetään. (PIS Aila 2.)

Etäkonserttipaikan sijainnin ansiosta yleisöt saattoivat jaloitella tai poistua tai palata, jos kokivat näihin tarvetta. Ei tarvinnut myöskään nähdä suurta vaivaa päästäkseen konserttipaikalle. Muita osallisuuden kokemukseen vaikuttaneita ja yleensäkin konsertissa olemisen mahdollistaneita asioita olivat muun muassa konsertin kesto sekä etenkin EVA-yksikössä ja vankilassa ympäristön turvallisuus esimerkiksi tuttujen hoitajien tai tuttujen vartijoiden kautta.

5.2.2 Toimijuus

Etäeventissä toimijuuden kokemuksia synnytti musiikki mutta myös muut tapahtumaan liittyneet piirteet kuten yhdessäolo, väliaikatarjoilut ja meet & greet -osio. Toimijuuden kokemukset olen jakanut neljään eri kategoriaan sen perusteella, minkälaisia asioita aineistostani nousi: itseilmaisu, vaikuttaminen, jakaminen sekä tunteet ja ajatukset. Itseilmaisun yhteydessä käsittelem sitä, miten ihmiset pääsivät tapahtuman kautta ilmaisemaan itseään ja ajatuksiaan. Vaikuttaminen viittaa etäyleisöjen kokemuksiin siitä, miten he konkreettisesti saattoivat tehdä asioita ja vaikuttaa etäkonserteissa. Jakamisen kategoriassa käsittelem sitä, mitä Etäevent toi ihmisten väliseen toimijuuteen, ja viimeisenä kategoriana ovat tapahtuman herättämät tunteet ja ajatukset.

Itseilmaisu

Etäevent toi etäyleisöjen arkeen mahdollisuuden ilmaista itseään ja toteuttaa toimijuutta konsertin yhteydessä monella tavalla, lähtien siitä osallistuivatko he konserttiin, miten he suhtautuivat siihen, pukeutuivatko he sitä varten erityisesti tai taputtivatko he konsertin kappaleiden välillä. Yksi selkeä itseilmaisun muoto oli fyysinen tekeminen, johon kuuluivat esimerkiksi juuri taputtaminen, erilaiset eleet, ilmeet tai muu liikehdintä. Kuten Tia DeNora (2000: 17) kirjoittaa, musiikilla on voima vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten ihmiset kantavat itsensä ja millaisissa asennoissa he ovat. Tällä tavalla musiikki herättää toimijuutta. Tämä näkyi etäkohteissa muun muassa siinä, miten ihmiset liikuttivat kehoaan musiikin tahdissa tai miten he ilmeillään reagoivat musiikkiin.

Etäkohteiden yleisöissä esiintyi jonkin verran musikaalisuuden kehollista ilmaisua, eli saatettiin naputtaa jalalla lattiaa tai rummutella käsillä polvia. Luultavasti tätä ilmeni enemmän kuin itse havainnoidessani huomasin. Pitkäniemen EVA-yksikössä nuoret jopa nousivat yhdessä vaiheessa Jonne Aaronin konserttia henkilökunnan aloitteesta seisomaan ja liikkuivat yhden kappaleen ajan seisaaltaan sen tahtiin. Yleisöt myös elehtivät ja ilmehtivät musiikin mukana jonkin verran. Monissa yleisön jäsenissä konserttien hyvät tai hauskat kohdat synnyttivät naurunpurskahduksia tai hymyjä. Esimerkiksi EVA-yksikössä nuoret eivät juuri ilmaisseet itseään fyysisesti ilmein tai elein, mutta sielläkin, etenkin jälkimmäisessä *Raskasta joulua* -konsertissa, nuorten innostuminen näkyi ulospäin hymyilynä ja nauruna tai muunlaisena ääntelehtimisellä.

Yleisön reagointi tietysti riippui myös konsertista ja musiikkityylistä. Siinä missä myös Kylmäkosken vankilassa Vesa-Matti Loirin esiintyminen herätti ajoittain hilpeyttä ja naurua – yksi sähkökitarasoolo sai erään vangin jopa vilauttamaan kädellään hevimerkkiä – ei Filharmonian konsertti Pispan palvelukeskuksessa ollut samalla tavalla humoristinen. Kaikille konserteille ja

etäyleisöille yhteistä oli se, että oli hetkiä, jolloin konserttia kuunneltiin ja seurattiin todella intensiivisesti. Tähän kiinnitti huomiota myös eräs Pispán asiakas kertoessaan, minkälaisia reaktioita hän yleisössä näki konsertin aikana:

Keskittymistä ja kuuntelemista! Semmoiset ihmiset, jotka eivät ole kolmea sekuntia koskaan hiljaa, niin ne oli siellä. Se on yksi semmoinen reaktio... Joku ihminen, joka ei muuten voi olla puhumatta naapurin kanssa koko aikaa, niin kun se on hiljaa ja kuuntelee, niin se on jotain outoa ja ihmeellistä. (PIS Aarne 2.)

Konsertti siis saattoi myös muuttaa ihmisten tavanomaista toimijuutta siten, että yleensä äänessä olevat ihmisetkin hiljenivät keskittymään musiikkiin. Asiaa havainnoineella Pispán asiakkaalla oli myös näkemys siitä, miksi ihmiset keskittyivät niin tarkasti:

Se on mielenkiintoinen ja mieleinen kokemus. Ja kun se on uusi, niin lähetään kuuntelemaan, että katos peijakasta, tähän onkin kivaa. (PIS Aarne 2.)

Ihmisten halu kuunnella ja hiljentyä saattoi yksinkertaisesti siis nousta mielekkyyden kokemuksesta. Myös Kylmäkoskella jotkut kappaleet saivat yleisön kuuntelemaan keskittyneemmin kuin jotkut toiset. Kaiken kaikkiaan jokaisessa etäkohteessa suurimman osan konserttiajasta yleisöt seurasivat tapahtumaa todella intensiivisesti.

Pispán palvelukeskuksessa näytetyssä Filharmonian konsertissa kärsittiin jonkin verran katkoksista, joita syntyi internetyhteyden pätkimisestä johtuen. Tämä herätti yleisössä selkeästi pientä turhautumista, mikä ilmeni pienenä kohahduksena katkon sattuessa, suun maiskautteluna tai puheensorinana. Muissa paikoissa katkoja ei sattunut yhtä usein kuin Pispassa, mutta Pitkänien EVA-yksikössä yhden katkon jälkeen eräs nuorista ilmaisi pettymyksensä ja turhautumisensa toteamalla, että tällaisia katkoja ei sattuisi oikeassa konsertissa. Tämä kommentti jäi kuitenkin yksittäiseksi, enkä havainnut muita vastaavanlaisia negatiivisia reaktioita tai toimijuuden ilmaisuja konsertin suhteen.

Kaikissa etäkohteissa ainakin osa yleisöstä taputti välillä, ja tämä oli selkeästi yksi toimijuuden ilmenemismuoto. Osalle taputtaminen tuntui luontevalta, ja osa taas koki sen hieman hassuna, kun taputettiin valkokankaalle. Kaikki eivät kokeneet tietävänsä, miten tällaisessa konsertissa kuuluu toimia, että kuuluuko taputtaa:

Kyllä sitä pari kertaa mielti, että pitääkö taputtaa vai eikö vai mitä tässä nyt pitää tehdä (KK Ilari 2).

Useimmilla oli kuitenkin jonkinlainen näkökulma siihen, kuuluiko taputtaa vai ei ja miksi näin. Pispän palvelukeskus oli ainoa paikka, jossa taputettiin jokaisen kappaleen jälkeen, mutta siellä myös nousi esiin voimakkaimpia mielipiteitä taputtamista vastaan:

En [taputtanut kappaleiden jälkeen], koska televisiolle ja skriinille ei saa taputtaa. Se on etikettivirhe numero yksi ja hirvee virhe onkin. (PIS Aarne 2.)

Toisessa ääripäässä oli siis se, että valkokankaalle taputtaminen on suuri etikettivirhe eikä niin kuulu tehdä. Monet katsojat taas sekä Pispassa että Kylmäkoskella olivat sitä mieltä, että taputtaminen kuuluu konserttiin, vaikka se olisikin etäkonsertti. Taputtaminen luo konserttiin asiaan kuuluvaa tunnelmaa, ja se on helppo tapa vaikuttaa itse konserttitunnelman syntymiseen.

”[Taputtamisesta tulee sellainen olo] että ollaan jossain esityksessä. Ja justiin tätä että kun tosissaan oltiin konsertissa. [...] Kyllä se sellaisen oman fiiliksensä tuo, että kun siihen lähtee mukaan. [...] Sen pitää ittestä lähteä.” (KK Artturi 2.)

Vankilassa osa vangeista myös antoi taputtamiselle sen merkityksen, että sillä kiitettiin konsertista sen paikalla olleita järjestäjiä eli niin Tampere-talon kuin vankilankin henkilökuntaa. Vangit taputtivat vain muutaman kerran konsertin loppupuolella ja meet & greet -osiossa. Meet & greet -osion alussa jotkut vangit myös vilkuttivat kameroissa näkyneille Vesa-Matti Loirille ja hänen haastattelijalleen, vaikka näillä ei kamerayhteyttä Kylmäkoskelle ollutkaan.

Taputtaminen oli myös hyvän olon ilmaisemista, sitä että koki saaneensa konsertista jotain:

Justiin sitä, että mitä sä saat siitä irti, niin sä... Sanotaan, että jos sä teet jonkun hyvän suorituksen tai saat nauttia jostain hyvästä suorituksesta, niin sä fiilistelet. Niin se on sitä. Silloin kun sä lähdet siihen fiilisteleen, taputtaan, niin sä oot saanut siitä jotain. (KK Artturi 2.)

Kylmäkosken vankilassa ja Pispän palvelukeskuksessa taputtaminen nähdäkseni lähti etäyleisöstä itsestään, mutta Pitkäniemessä aloitteen siihen tekivät aina henkilökunnan jäsenet. Tällainen aktiivisuus oli siis täysin riippuvaista henkilökunnasta, eikä esimerkiksi *Raskasta joulua* -konsertissa taputettu kertaakaan. Jonne Aaronin konsertissa kuitenkin taputettiin sen jälkeen, kun Jonne Aaron mainitsi lavalla etäyleisön Pitkäniemessä. Tämän voisi tulkita juuri sellaiseksi hyvän

olon ilmaisemiseksi, josta yllä olevassa lainauksessa puhutaan. Lisäksi henkilökunta aloitti taputuksen joidenkin konsertin kappaleiden jälkeen, ja tähän osa nuorista lähti myös mukaan. Taputtaminen ja taputtamatta jättäminen olivat siis selkeästi yksi toimijuuden muoto Etäeventissä.

Toinen selkeä toimijuuden muoto etäkonserteissa oli niihin valmistautuminen. Oli sellaisia yleisön jäseniä, jotka eivät valmistautuneet konserttiin juuri mitenkään, mutta toiset taas olivat pukeutuneet juhlavammin ja esimerkiksi meikanneet tai laittaneet tukkaansa.

Se yksi tyttö aloitti puolilta päivin jo sen huivien kattelun ja puseron kattelun, että minkälaisia laittaa (PN 3).

Minä laitoin... Maalasin huuleni ja pistin pitkän mekon päälle. [...] Että on sellainen olo, että nyt ollaan vähän juhlavassa tilanteessa. (PIS Niina 2.)

Ajoin partani ja panin tietysti parhaat vaatteet, mitä mulla sellissä oli [...] Tällaisiin tilaisuuksiin aina, tai joku tällainen mihkä tulee vierasta porukkaa tai joku näin esitetään, niin kyllä mä yritän niin ku [...] Kyllä se valmistautuminen justiin siihen pukeutumalla ja et sä oot siisteissä vetimissä ja niin poispäin... Että se on ihan sama ku lähtisit tekeen jotain urheilusuoritusta etkä oo siihen valmistautunut, niin se ei onnistu. Sillä lailla niin hyvin. (KK Artturi 2.)

Kysyttäessä haastateltavilta, mitä Etäevent toi näiden arkeen, nousi kaikissa etäpaikoissa jossain muodossa esiin ajatus siitä, että konsertti toi arkeen juhlatus tunnelmaa. Pukeutuminen ja konserttiin valmistautuminen olivat selvästi yksi juhlatus tunnelmaan suuresti vaikuttanut tekijä.

Ihmiset on valmistautunut, vaihtaa vaatteita, kaikki ei ollu samoissa vaatteissa mitkä oli päivällä. Että valmistautuvat pukeutumisen ja tollain. Miehetkin oli vaihtanut, [...] hänkin on laittanut mustan puvun oikein. [...] Vaikka ei ollut niin näkijöitä. Ja sitten väliajalla tossa oli ne juomat. ”Shampanjat.” Marjamehut. Ja oli laitettu just viikolla justinsa tätä tilaisuutta varten pöytä näitisti tonne ja tuonne. Henkilökunta oli valmistautunut ja johtajatarkin oli aukaissut nätin tukkansa. (PIS Aila 2.)

Pukeutumisen ja valmistautumisen havaitsivat kaikissa etäkohteissa myös henkilökunnan jäsenet. EVA-yksikössä etenkin tytöt meikkasivat ja valmistautuivat pukeutumalla – heille tilaisuus oli sillä tavalla erityinen. Kylmäkosken vankilassa henkilökunta oli huomannut, että tapahtumaan oli selvästi pukeuduttu ja laitettu päälle jotain vähän parempaa. Jotkut vangeista eivät kuitenkaan

voineet pukeutua mitenkään erityisesti, sillä heillä ei ollut sellissä välttämättä mitään juhlavampia vaatteita mukana. Pispän palvelukeskuksessa henkilökunta havaitsi, että oli laitettu enemmän huulipunaa ja paremmat vaatteet.

Ja tää yksikin rouva, vaikka väliin tulee pyörätuolilla tohon, niin nyt oli rollaattori (PIS 2).

Pukeutumisen lisäksi juhlatunnelmaa loivat myös sellaiset paikan diskurssit kuin konserttien väliaikatarjoilut ja koristeet, etenkin Pispän palvelukeskuksessa. Kaikille toki ulkoisilla tekijöillä ei ollut merkitystä, ja useille suurimman annin vaikutti kuitenkin tuovan nimenomaan tapahtumien musiikki. Thomas Turinon (2008: 17) mukaan juuri taide – tässä tapauksessa musiikki – voi herättää meidät totunnaisista tavoistamme ja ravistella irti arjesta. Taiteiden yhteydessä ihmisillä on lupa kuvitella ja haaveilla ja kokea sellaisia asioita, joille arkielämässä ei tunnu olevan tilaa. Etäeventin yhteydessä tuskin olisi koettu samanlaista juhlatunnelmaa ilman monien kuulijoiden kehumaa musiikkia.

Pitkäniemen EVA-yksikössä toimijuus pääsi esiin myös konserttijulisteiden kautta, sillä sekä Jonne Aaronin että *Raskasta joulua* -konsertin jälkeen nuoret saivat halutessaan esiintyjän julisteen. Jonne Aaronin konsertin jälkeen ainakin kolme nuorista oli laittanut julisteen seinälleen – tosin *Raskasta joulua* -konsertin aikaan näitä julisteita ei henkilökunnan mukaan enää näkynyt. *Raskasta joulua* -konsertissa julisteet olivat ehkä vielä merkittävämmässä osassa, sillä myös konsertti vaikutti olleen etäyleisölle ensimmäistä mielisempi.

Niitä julisteitahan ne kyseli [seuraavana päivänä], kun niitä ei samana iltana annettu. Ja sillä lailla poisjääneille, että onhan niillekin varmasti. (PN 3.)

Julisteiden saaminen oli tärkeää siis sellaisillekin nuorille, jotka eivät olleet konsertissa. Tämä ehkä liittyi tarpeeseen kuulua joukkoon sekä päästä osalliseksi tilanteesta jollakin tavalla. Toisaalta konsertissa olleille julisteet saattoivat olla keino ilmaista sitä, että oli ollut paikalla. Ne saattoivat myös vahvistaa osallisuusluvussa käsittelemäni konsertin herättämää kokemusta nuorten omasta tärkeydestä ja erityisyydestä.

Kyllä meillä ainakin yksi nuori sitten heti sen konsertin jälkeen seuraavana päivänä kun oli niitä julisteita, niin tuli sitten kun mä tulin iltavuoroon, niin kysymään: missä ne on ne julisteet, että mä haluan sellaisen. Ja se on edelleen siellä ovesta se juliste, missä on ne nimmarit. [...] Mutta semmoinen, että siinä oli ehkä sellainen näyttämisen halu, että olin täällä ja sain julisteen missä oli nimmarit, että semmoinen iso juttu. (PN 3.)

Julisteet olivat myös eräänlainen keino rakentaa identiteettiä – niin kuin oikeastaan koko Etäevent. Tia DeNoran (2000: 62) mukaan yksi osa identiteetin työstämisestä on oman identiteetin julkituominen muille ihmisille. Musiikki on yksi voimakkaimmista keinoista tässä suhteessa, sillä sen avulla voi julkisesti ilmaista omia persoonallisuuspiirteitään ja syvimpiä tuntojaan (Turino 2008: 2). EVA-yksikön nuoret saattoivat julisteiden avulla kertoa, mistä pitävät tai mihin olivat olleet osallisina. Henkilökunnan mukaan yksi EVA-yksikön tavoitteista onkin antaa nuorille monipuolisia kokemuksia, joiden kautta he voivat minuuttaan rakentaa.

Meidän on tarkoitus tarjota heille mahdollisuuksia kokeilla, että mikä vois olla sellainen, mikä jatkossakin kiinnostaisi. [...] Ainakin niitä kokemuksia. Että on jotain semmoista pohjaa, että sanoo mistä minä tykkään, mistä minä en tykkää. Sitä kautta sitä minuutta rakentaa sitten. (PN 1.)

Etäeventissä juuri julisteet olivat nuorille keino tuoda ilmi omaa identiteettiään. Myös muissa etäkohteissa yleisöt saattoivat ilmaista omaa identiteettiään yksinkertaisesti sitä kautta, mitä he ilmaisivat ajattelevansa konsertista. Se, mitä kertoi ajattelevansa konsertin kappaleista tai itse konsertista on myös toimijuutta. EVA-yksikössä eräs nuorista pohti *Raskasta joulua* -konsertista, että onko joululaulujen raskaasti esittäminen kovin sopivaa. Pispassa erälle asiakkaalle Filharmonian konsertissa esitetty Sibeliuksen kappale oli erityisen mieluisa, koska hän piti kovasti säveltäjästä. Kylmäkosken vankilassa jotkut haastateltavista mainitsivat olleensa innoissaan Vesa-Matti Loirin bändin hyvin soittaneesta kitaristista.

Kaikissa etäkohteissa nuorista eläkeikäisiin nousi esiin mielipiteitä konsertin esiintyjästä, kappaleista ja itse Etäeventistä. Kaikki se, mitä kuulijat päättivät kertoa ja kommentoida konsertista, on toimijuutta. Yleisön jäsenten erilaiset kommentit myös osoittavat sen, että musiikin merkitys ei ole millään tavalla irrallinen sitä ympäröivästä tilasta ja olosuhteista (DeNora 2000). Ihmiset kiinnittivät huomiota erilaisiin asioihin riippuen muun muassa omasta toimijahistoriastaan sekä siitä tilasta, missä musiikkia esitettiin: paikan diskursseista ja vuorovaikutusjärjestyksestä. Erilainen musiikkimaku ja ennakkokäsitys artistista vaikuttivat. Lisäksi toimijahistoriassa toimijuuteen vaikutti esimerkiksi se, millä tavalla oli tottunut musiikkia kuuntelemaan ja oliko aikaisemmin tehnyt töitä musiikin parissa. Vuorovaikutusjärjestyksellä oli merkitystä esimerkiksi sen suhteen, minkälaisia asioita ihmiset kokivat voivansa ilmaista ääneen muille paikalla olleille. Paikan diskursseja olivat muun muassa juuri konserttitunnelmaa luoneet suuri valkokangas ja hyvä äänentoisto. Kaiken tämän vaikutuksesta yleisön jäsenet saattoivat itse päättää, miten musiikkiin suhtautuivat ja miten sitä tulkitsivat, ja tällä tavalla etäkohteissa syntyi paljon toimijuutta (DeNora 2011).

Vaikuttaminen

Mahdollisuus vaikuttaa tapahtumaan ja sen kulkuun antoi etäyleisöille luultavasti kaikkein konkreettisimmalla tavalla kokemuksen toimijuudesta. Etäeventissä etäyleisöillä oli mahdollisuus vaikuttaa tapahtumaan ja etenkin meet & greet -osion kautta myös olinpaikkansa ulkopuolisiin ihmisiin. Tämä sopii hyvin ajatukseen, jonka mukaan toimijuus on paitsi omaan myös muiden toimintaan vaikuttamista (Long 2013: 23).

Analyysini osallisuutta käsitelleessä osiossa jo kirjoitin siitä, että joillakin etäyleisöillä oli mahdollisuus osallistua konsertin järjestelyihin. Kylmäkosken vankilassa jotkut vangeista olivat mukana tekemässä kinkku- ja kasvispiirakkaa konserttiin, ja vangit saivat myös Etäeventin ennakkoesittelyssä ehdottaa väliajalla tarjoiltavia ruokia. Pitkäniemen EVA-yksikössä yleisö oli mukana järjestelyissä aluksi makeisia ja virvoitusjuomaa jaettaessa ja lopuksi vielä siivottaessa. Pitkäniemessä pidetyt kaksi konserttia antoivat myös näkökulmaa siihen, minkälaista toimijuutta voi herättää se, kun konsertteja on useampia:

Alakerrassa ennen konserttia sitten kun he ties mihinkä he on menossa, niin tavallaan ne oli innoissaan, että me tiedetään minkälainen juttu tää on käytännössä sitten. Se oli siis helpottava tekijä. [...] Ja kun minä en tiennyt, minkälainen tilaisuus se on, niin mua neuvottiin hyvin innolla. [...] Ihan siitä tekniikasta, että miten se tulee sinne ja ihan jopa syömisistä, että mitä viimeksi oli ja miten ne limpparit laitetaan [...] Ja missä neuvotteluhuone on, kun mä en sitäkään tiennyt. Että paljon sellaisia käytännön esivalmisteluja. (PN 3.)

Nuoret Pitkäniemessä olivat siis innokkaita neuvomaan sellaisia henkilökunnan jäseniä, jotka eivät olleet paikalla ensimmäisessä Etäeventissä. Vaikuttaa siltä, että heille oli tärkeää päästä jakamaan tietonsa ja että he olivat innoissaan voidessaan osoittaa tietämystään kaiken tapahtumaan liittyvän suhteen. Tämä on hyvä esimerkki varsin konkreettisesta konsertin herättämästä toimijuudesta.

EVA-yksikössä puhuttiinkin siitä, miten tärkeää nuorten olisi saada kokemuksia omasta pystyvyydestään ja osaavuudestaan.

Me pyritään heitä [nuoria] altistamaan mahdollisimman laajasti kaikenlaisiin asioihin, ikätasosiin asioihin, mielellään oikeisiin juttuihin, mistä voi saada oikeesti terveitä kiksejä ja asioista voi nauttia ja he pystyy, he kykenee. (PN 1.)

Samankaltaista ajattelua esiintyi EVA-yksikön lisäksi myös Kylmäkosken vankilan henkilökunnalla: molempien etäkohteiden asukkailla saattaa olla kokemuksia lähinnä siitä, että he

saavat aikaiseksi vain pahoja tai huonoja asioita. Kun heille voidaan tarjota kokemus siitä, että he saavat aikaiseksi jotain hyvää tai että he itse pystyvät johonkin, on se todella arvokasta. Tällaisia kokemuksia saattoi hyvinkin tulla Pitkäniemen nuorille näiden voidessa neuvoa aikuisia tapahtuman käytännön asioissa tai niille Kylmäkosken vangeille, jotka olivat mukana tekemässä väliaikatarjoiluja konserttiin. Varmasti Etäeventissä olisi potentiaalia tarjota enemmänkin tällaisia kokemuksia, jos yleisöjä vain osallistettaisiin vielä enemmän tapahtumaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tässä toimijuus ja osallisuus myös kietoutuvat yhteen, kun Etäeventeistä osalliseksi tuleminen synnyttää toimijuutta.

Selkein kanava etäyleisöille vaikuttaa oli meet & greet -osion chat. Tämäkin puoli jäi Pispan palvelukeskuksessa hieman merkityksettömämmäksi kuin Kylmäkosken vankilassa ja Pitkäniemen EVA-yksikössä. Siihen ehkä vaikutti esimerkiksi se, että haastateltavat Tampere Filharmonian jäsenet eivät olleet samalla tavalla suuren yleisön tuntemia julkisuuden henkilöitä kuin kahdessa muussa etäkohteessa. Lisäksi meet & greet -osio oli jo ennen konserttia, kun osa yleisöstä vasta asettui paikoilleen, ja chatin toimintaperiaatteet olivat mahdollisesti puutteellisesti selitetty tai yleisön puolelta huonosti ymmärretty. Joitakin kysymyksiä Pispan asiakkailta kuitenkin tuli, eli tilaisuus hieman herätti tällaista toimijuutta.

Vankilassa ja EVA-yksikössä meet & greet -osio oli selvästi merkityksellisempi. Aiemmin jo käsittelin aihetta osallisuuden kannalta, mutta meet & greet antoi myös mahdollisuuden toimijuuteen ja kokemukseen siitä, että on tapahtumassa aktiivinen osallistuja.

On sillä suuri ero ja merkitys varmasti, että heidät huomioidaan näin henkilökohtaisesti. Ja heille vastataan henkilökohtaisesti, kun he kysyy tässä ja nyt. Niin mä luulen, että se oli yks ehkä kiinnostavampia asioita. Ja nimenomaan nää idolit, kun he sai olla vuorovaikutuksessa näiden idolien kanssa. (PN 3.)

Mahdollisuus näin selkeään toimijuuteen teki Pitkäniemen henkilökunnan mukaan konsertista hyvin kiinnostavan nuorten kannalta, ja tietysti suuri merkitys oli vielä sillä, että saatiin olla henkilökohtaisesti yhteydessä julkisuuden henkilöihin. Havaintojeni mukaan tämä myös oli nähtävissä molemmissa Pitkäniemessä järjestetyissä Etäevent-konserteissa. Jonne Aaronin konsertissa nuoret innostuivat chatista ja kyselivät artistilta niin laulutunneilla käymisestä kuin tämän lempiruuasta. Kaikki nuoret eivät uskaltaneet kirjoittaa kysymyksiä tietokoneelle itse, mutta sen sijaan he kuiskasivat kysymyksensä jollekin sellaiselle nuorelle, jolla oli rohkeutta käydä esittämässä ne artistille chatin kautta. Nuoret myös seurasivat chattia tarkasti ja kuuntelivat

saamansa vastaukset. *Raskasta joulua* -konsertissa oli alussa meet & greet -osio, jossa nuoret samaan tapaan esittivät kysymyksiä kuin EVA-yksikön ensimmäisessäkin Etäeventissä. Kysymyksiä esitettiin esimerkiksi suosikkijoululauluista ja hevilaulamisesta. Osa nuorten saamista vastauksista selvästi hymyilytti heitä. Chatin kautta nuoret myös pyysivät illan esiintyjä ”mörisemään”, ja tällä tavalla he itse saivat konkreettisesti nähdä oman toimijuutensa vaikutuksen, kun artistit sitten mörisivät mikrofonin.

Että vaikka tavallaan vähän nousi niitä kysymyksiä, tai että siinä kohtaa tulee se sellainen rohkeus ja semmoinen vastaan, mut et kuitenkin mä uskon, että se on tosi iso asia, että sieltä... Että kun ne sanoivat esimerkiksi sen, että mitä, öriskää, vai mitä se oli, niin se oli hirveen hauska juttu, kun he oli käskeneet ja toiset teki siellä.” (PN 3.)

Nuorille chat siis oli henkilökunnan mukaan merkityksellinen, vaikka kysymyksiä ei välttämättä osattukaan kovin paljon esittää. Ja kun nuoret näkivät tuntemiensa artistien tekevän jotain, mitä he olivat itse käskeneet tehdä, oli se hauska ja varmasti toimijuuden kokemusta vahvistanut tilanne. Myös Kylmäkosken vankilassa henkilökunta arveli, että vangeille konsertin lopuksi ollut meet & greet -tilaisuus oli antoisa:

Ketä sanoivat, että mitä siltä Veskulta kysytään, niin veikkaisin että se oli ilahtunut kun sit se oma kysymys siellä ja sit se vastaa. [...] Kun se sinne kirjoitettiin ja sit siihen ihan oikeesti vastattiin ja näki kun se luettiin sieltä ja tihruttiin. (KK 2.)

Henkilökunnan arvion mukaan chat oli siis mieluisa etenkin niille, jotka itse kysyivät kysymyksiä ja saivat kuulla niihin vastaukset. He saivat kokemuksen toimijuudesta sitä kautta, vaikka myös ne itse haastattelemani vangit, jotka eivät olleet kysyneet mitään, pitivät meet & greet -osiota erittäin positiivisena asiana. Myös heillä oli mahdollisuus esittää kysymyksiä, mikä jo toteuttaa DeNoran (2011) määritelmän toimijuudesta, eli sen että omaa mahdollisuuden toimintaan.

EVA-yksikön *Raskasta joulua* -konsertissa alun meet & greet -osion jälkeen nuoret pystyivät yhä olemaan yhteydessä artisteihin backstage-kameran ja chatin avulla. Ne artistit, jotka eivät olleet koko ajan lavalla, ilmeilivät ja vilkuttivat nuorille välillä backstage-kameran kautta tai vastailivat tai muuten vain kirjoittelivat heille chatissa. Tämä backstage-kameran ja -chatin kautta käyty vuorovaikutus myös herätti nuorissa reaktioita hymyjen ja naurunkin muodossa. Chatin kautta nuoret myös ilmaisivat esiintyjille pitäneensä konsertista kovin:

pitkäniemi kiittää kerrassaan mahtavasta keikasta. Kiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiitot! (PN chat-viestit.)

Myös henkilökunta havaitsi konsertinaikaisen chat-yhteyden vaikutuksen:

Siinä vaiheessa se koettiin paljon elävämmäksi, kun keskusteltiin. [...] Ja sit aina kun se tuli se Ari Koivunen sinne koneensa taakse, niin heti se bongattiin, että hei nyt tää on meidän kanssa yhteydessä ja sitä seurattiin kauan sitten, että milloin se vastaa. (PN 3.)

Yhteyden tunteen kokeminen oli nuorille varmasti merkityksellistä, ja tämä myös linkittyy vahvasti osallisuuden tunteen kokemiseen. Kokemukset toimijuudesta ja osallisuudesta tietyllä tavalla tässä yhteydessä vahvistivat toisiaan. Nuoret eivät pelkästään olleet osallisia konsertista, vaan he myös pystyivät hyvin konkreettisesti osallistumaan siihen.

Kylmäkosken vankilassa myös jo ennen Etäeventiä pidetty ennakkoesittely tuntui joistakin vangeista merkitykselliseltä. Eräs vangeista koki jo tämän esittelyn tarjoaman toimijuuden mahdollisuuden voimakkaasti:

Se, että meidän mielipidettä kysellään ja kuunnellaan, niin se oli jotain ihan uutta täällä näin, että ei meiltä tulla koskaan kysele, että mitä sä haluaisit tai mikä sun on [...] Mä sanoin siinä mun vieruskaverille, että kyllä tää on jotain ihan ihmeellistä. (KK Ilkka 1.)

Taas siis jo pelkkä mahdollisuus, että voisi jotenkin vaikuttaa konserttiin tai tapahtumaan, antoi hyvän tunteen ja kokemuksen. Useiden etäyleisöjen jäsenten osallisuus ja toimijuus ovat molemmat suhteellisen rajattuja yhteiskunnassa, ja tämä kokemus toimijahistoriassa varmasti vaikuttaa siihen kuinka merkittäviä yksittäiset ja pienetkin toimijuuden hetket voivat olla.

Jakaminen

Etäevent toi kaikkien etäyleisöjen arkeen jotain uutta ja virkistävää, joten se myös tarjosi paljon puheenaiheita. Etäeventistä puhuttiin sekä muille yleisön jäsenille, henkilökunnalle että etäkohteiden ulkopuolisille ihmisille. Yleisön jäsenten kesken herännyttä keskustelua käsittelin osittain jo osallisuusluvussa, mutta se liittyy hyvin olennaisesti myös toimijuuteen. Etäevent herätti toimijuutta tällä tavalla jo ennen konserttia, sen aikana sekä tietysti sen jälkeen.

Ennen konserttia olleen ennakkoesittelyn jälkeen etenkin henkilökunta kävi keskustelua yleisön jäsenten kanssa siitä, ovatko he tulossa konserttiin. Myös muista asioista keskusteltiin ja esimerkiksi esiintyvistä artistista ja tämän musiikista esitettiin mielipiteitä.

Keskustelua oli kyllä ja sen joululauluista ja muista jutuista ja muuten Veskusta etukäteen (KK 2).

Pitkäniemen EVA-yksikössä nuoret kuuntelivat etukäteen – tosin henkilökunnan aloitteesta – Jonne Aaronin levyä ja puhuivat siitä.

Konserttien väliajoilla etäyleisöillä oli mahdollisuus keskustella keskenään konsertista tai sen herättämistä ajatuksista. Tämä näkyi etenkin Pispan palvelukeskuksessa ja Kylmäkosken vankilassa. Kylmäkosken vankilassa vangit puhuivat keskenään jonkun verran myös esityksen aikana. Oletettavasti jutustelu koski konserttia ja esimerkiksi ainakin yksi paikalla ollut ulkomaalainen vanki kyseli konsertin aikana suomalaisilta, mitä joissakin juonnoissa sanottiin tai mille vitsille kaikki nauroivat. Pispan palvelukeskuksessa konsertin väliajalla muun muassa keuhuttiin kuultua musiikkia ja jaettiin sen herättämiä ajatuksia. Ihmiset kommentoivat esimerkiksi näkemiään soittimia sekä soitetuissa kappaleissa kuulemiaan tuttuja melodioita. Myös EVA-yksikössä nuoret saattoivat kesken konsertin kysellä jotain, esimerkiksi olivatko esiintyjät nuoren poissa ollessa sanoneet jotain Pitkäniemen etäyleisöön liittyvää.

Etäeventin suurin anti etäyleisöille ihmisten välisen toimijuuden kannalta toteutui luultavasti kuitenkin vasta konsertin jälkeen, kun siitä päästiin kunnolla puhumaan muiden yleisön jäsenten tai etäkohteen ulkopuolisten ihmisten kanssa. Esimerkiksi Kylmäkoskella vangit eivät välttämättä konsertin aikana juuri kertoneet ajatuksiaan tai näyttäneet tunteita, mutta päästyään takaisin omalle osastolleen tapahtumasta kyllä keskusteltiin.

Se ei oo kuitenkaan koko totuus, mitä siinä näkyy, et se jengi on vaan paskanjäykkänä, että kyllä se oikeesti tuo helvetisti nostetta tommoinen [konsertti]. Että sen näkee sit oikeastaan sen keikan jälkeen, sit aina jengi rupee vapautuun paljon enemmän, että sit kun ne pääsee tuonne kongille ja siihen omaan elementtiin ja siihen tuttuun ympäristöön, tuttuun tilanteeseen, niin siellä ne uskaltaa vasta avata turpansa ja rueta... Oikeastaan ne bailut alkaa sen keikan jälkeen, että se keikka vaan laukaisee ne. Et silleen se menee. (KK Ilkka 2.)

Pitkäniemessä tilanne oli hieman sama, ja EVA-yksikön henkilökunta sanoikin etukäteen nuorten kommentoivan konserttia luultavasti vasta tapahtuman jälkeen, kun itse konsertti on jo ohi. Suurta keskustelua EVA-yksikön konsertit eivät nuorten keskuudessa synnyttäneet, mutta siinä ei ollut mitään normaalista poikkeavaa. Kaikille etäyleisöille konsertit kuitenkin toivat arkeen ainakin jossain määrin sosiaalisuutta ja jo aikaisemmassa osallisuutta käsitelleessä luvussa kuvaamaani yhteisöllisyyttä.

Kummallisesti kaikki oli pikkusen sosiaalisempia eilen sillain kuitenkin. Oli vähän enemmän tekemistä keskenään siinä. Ja tänään jopa vankilan pomo moikkasi mua käytävässä. Ei se oo ennen moikannut. Eilen mä sille jotain höpisin siinä. (KK Oskari 2.)

Mitä mä oon kyseltyt, niin kauheen tyytyväisiä ollut porukat. [...] Juu totta kai, juu totta kai [on keskusteltu konsertista]. Kauheeta polemiikkia pidetty. (PIS Niina 2.)

Sen lisäksi, että keskustelua käytiin etäyleisön kesken juuri musiikista ja esimerkiksi siitä, miten hienoa oli että tapahtuma järjestettiin, saatiin puhuttavaa myös esimerkiksi etäpaikkojen koristeluista sekä väliaikatarjoiluista.

Sit se mua nauratti tossa kun on kuunnellut kun ne spekuloi kato että sekin otti niin monta ja niin monta ja se ryntäs kuule ottamaan kolaa niin että mun kahvi kaatui ja kauhee spekulointi! [...] Että tähänkin riitti vielä pohdiskeltavaa tähän tarjoiluun ja muitten ottamisiin. (KK 2.)

Etenkin vankilassa Etäeventin väliaikatarjoilut olivat ”ihan mahtavat” (KK Oskari 2), ja jotkut vangit jopa luultavasti olivat paikalla pitkälti niiden takia. Esimerkiksi virvoitusjuomia ei yleensä vankilassa tarjoilla, joten Coca-Cola oli monille arjesta poikkeavaa luksusta. Näiden tarjoilujen sekä muiden vankien käytöksen spekulointi toi oman osansa Etäeventin herättämään ihmisten väliseen toimijuuteen.

Sen lisäksi, että konserttia puitiin etäyleisön kesken, puhuttiin siitä myös etäkohteen ulkopuolisille tutuille. Tämä nousi esiin jokaisessa etäkohteessa ja etenkin vankilassa sitä pidettiin merkittävänä asiana.

Ja sitten se että jos käykin tapaajia, niin on jotain mistä puhuu. Kun he on sitä mieltä, että puhuttava loppuu siellä tapaamisessa, kun ei heille tapahdu mitään, niin nythän ne voi sanoa, että meillä oli tällainen konsertti täällä. (KK 2.)

Koska vangit kokevat, että heille ei tapahdu vankilassa mitään, ei ole mitään puhuttavaa tai kerrottavaa vierailijoillekaan. Arki koetaan tylsänä ja yksitoikkoisena, jolloin siinä ei ole mitään kiinnostavaa kerrottavaa. Etäevent tarjosi vangeille erikoisen ja ainutlaatuisenkin kokemuksen, josta luultavasti mielellään puhuttiin ystäville ja sukulaisille. Samankaltainen tilanne oli muissakin etäkohteissa: arki koetaan tylsänä ja itseään toistavana, eikä kovin erityistä puhuttavaa ole. Pispän palvelukeskuksessa henkilökunta tiedosti sen, että tarvitaan vaihtelua ja juhlahetkiä arkeen, jotta ”saadaan muuta puheenaihetta kuin se joku toinen tai omat sairaudet” (PIS 1). Pispassa osa haastateltavista olikin puhunut konsertin jälkeen tutuilleen ja sukulaisilleen tapahtumasta. Ainakin

muutama haastateltava olisi myös halunnut voida jakaa konsertin läheisten ihmistensä kanssa – varmaan sekä musiikin että myös sen takia, että palvelukeskuksen asiakkaat huomioitiin sanallisesti konsertissa.

No juu, sehän oli ihan kiva [kun juontaja mainitsi Pispan palvelukeskuksen]! [...] Se olisi ollut kiva, kun olisi saanut vähän sanoa, että joo että katoitteko. Mutta tota, kyllähän noillakin meidän lapsilla on kaiken maailman, että ne näkee kyllä. Mun tyttäreni sano, että kyllä hän katto. [...] Mä nimittäin sanoin hänelle, että tulee. (PIS Niina 2.)

Vaikuttaa siltä, että tuntui tärkeältä näyttää muillekin, että oli päässyt osalliseksi ja osaksi tällaista konserttia ja tapahtumaa. Siitä puhuttiin sukulaisille ja eräs palvelukeskuksen asiakkaista puhui vielä muutama kuukausi konsertin jälkeenkin tehdyssä haastattelussa siitä, että haluaisi jutella konsertista yhden sukulaisensa kanssa. Hänen tapauksessaan tapahtuma siis jäi elämään mieleen vielä pidemmäksikin aikaa.

Pitkäniemen EVA-yksikössä nuorten keskusteluista paikan ulkopuolisten ihmisten kanssa on vaikea sanoa kovin paljoa, koska nuoria ei päästy henkilökohtaisesti haastattelemaan. Yksikön henkilökunta kertoi kuitenkin eräästä nuoresta, joka oli kertonut *Raskasta joulua* -konsertista siskolleen:

Alakerrassa yksi nuori kertoi kehuneensa siskollensa ja sisko oli tullut kateelliseksi, niin hän antoi sitten sen julisteen joululahjaksi siskolle. Ja sisko tuli siitä onnelliseksi. (PN 3.)

Tässäkin tapauksessa nuoren toiminta tämän lahjoittaessa julisteen siskolleen tuntuu kertovan siitä, että konserttikokemusta haluttiin jakaa ja saada myös muut osalliseksi siitä. Ja ehkä myös näyttää se, että oli itse päässyt osalliseksi ja osaksi jotakin tällaista tapahtumaa. EVA-yksikön henkilökunta myös palasi aiheeseen vielä myöhemmin haastattelussa:

Aina julkkisten... Kyllähän se egoa ehkä vähän nostaa, ainakin sillä yhdellä tytöllä se nosti kyllä niin, että kun sai kertoa siskolleen ja jakaa sitä iloa. Että se oli ihan monta päivää sen jälkeen sitten. (PN 3.)

Henkilökuntakin siis näki siskolle konsertista kertomisen nimenomaan ilon ja oman osallisuuden kokemuksen jakamisena.

Joillekin yksi suuri motivaatio konserttiin osallistumiseen saattoi olla juuri se, että pääsi tapaamaan muita ihmisiä ja vaihtamaan kuulumisia ja mielipiteitä. Tästä kirjoittaa myös Miikka Repo (2014)

konserttistriimausta käsittelevässä opinnäytetyössään. Hänenkin tutkimuksessaan konserttien sosiaalinen puoli nähtiin hyvin tärkeänä: se, että pääsee vaihtamaan ajatuksia muiden kuulijoiden kanssa. Monelle etäyleisön jäsenelle eri etäkohteissa syy osallistua konserttiin saattoikin olla juuri sen tarjoama sosiaalisuus sekä arjen rikkominen.

Moni sitten vaan tulee justiin siksi, että kun pääsee sellistä pois ja aattelee justiin siinä, että näkee muita vankeja ja saa vaihtaa siinä sitten jotain mielipiteitä ja tällaista (KK Artturi 2).

Etäeventissäkin sosiaalisuus ja sen mahdollistama ihmisten välinen toimijuus siis olivat tärkeitä konsertin arkeen tuomia asioita.

Tunteet ja ajatukset

Etäeventin myötä yleisöissä heräsi erilaisia tunteita, muistoja ja ajatuksia. Näitä herättivät sekä konsertin musiikki että tapahtuma itsessään. Monia näistä kokemuksista ja ajatuksista olen käsitellytkin jo aikaisemmissa luvuissa, mutta halusin vielä tuoda ne täysin omaksi osiokseen, sillä nekin olivat merkittävä toimijuuden muoto Etäeventin yhteydessä. Voidaan oikeastaan ajatella, että tässä luvussa kuvatut tunteet ja ajatukset ovat edellytys ja eräänlainen pohja aikaisemmissa luvuissa käsittelemilleni toimijuuden muodoille.

Itse konserttien musiikki toi useimmille haastateltavilleni muun muassa hyvää mieltä, rauhallista oloa, innostusta, liikutuksen tunnetta, rentoutta ja virkistystä.

No sitä [liikutusta] sitten tietysti oli kyllä, mutta kun mä oon semmoinen hullu, että kun mä rupeisin poraamaan, niin mähän poraisin koko päivän. Että täytyi hillitä ittensä kovasti. (PIS Niina 2.)

Tunteista puhuttiin eniten Pispän palvelukeskuksessa, mutta jonkin verran myös Kylmäkosken vankilassa ja Pitkäniemen EVA-yksikössä. Kylmäkoskella toki muutama vanki sanoi, ettei konsertista herännyt mitään sen ihmeellisempiä tunteita, mutta silti siitä pidettiin. Myös EVA-yksikössä tunteet eivät olleet niin pinnassa:

No näillä parilla tytöillä oli ihan selkeesti sellaista innostumista ja he oikeesti tykkäsi tosta. Sit taas osa oli vaan viettämässä laatu-aikaa ilman sen ihmeellisempiä mitään tunnehössötyksiä. Että pojat ne ei tässä, ei niillä tunteilla tartte koko ajan pelata. Mutta ne oli viettämässä laatu-aikaa täällä. (PN 2.)

Vaikka siis tunteilla ei ”koko ajan pelattukaan”, oli konsertti silti laatuaikaa monille nuorista – ja samoin varmasti myös monille vangeista ja palvelukeskuksen asiakkaista. Konserteissa oli selvästi jotain juhlavaa kaikille etäyleisöille, mikä helposti selittyy heidän normaalin arkensa yksitoikkoisuudella.

Musiikkia keuhuttiin monessa paikassa, ja se herätti ihmisissä selvästi paljon tunteita ja ajatuksia. EVA-yksikössä nuoret keuhivat konsertteja ja pitivät etenkin jälkimmäisestä *Raskasta joulua* -konsertista. Pispassa klassinen musiikki herätti ihmisissä luontomielikuvia sekä muistoja aikaisemmista konserttikokemuksista tai joistakin läheisistä ihmisistä. Musiikkia myös kiiteltiin siellä kovin. Tunteisiin liittyvästä toimijuudesta kertoo esimerkiksi tämä yhden asiakkaan kuvaus siitä, mitä konsertin kuuntelu sai aikaan:

Näyttelijähän sulautuu siihen tilanteeseen jossa ollaan ja kokee sen semmoiseksi, että tämä on elävää todellisuutta tässä ja nyt, ja samaistuu siihen näytelmän sisältöön. Niin jotakin samanlaista, sanoisin, tämmöisten konserttien osalta, että minussa tapahtuu jotain samanlaista. Että mä elän sen kappaleen. (PIS Urho 2.)

Yleisön jäsen voi siis uppoutua konserttiin täysin ja ikään kuin tulla yhdeksi konsertin tunnelman kanssa. Kylmäkosken vankilassa konsertti jäi pyörimään ajatuksiin, sitä verrattiin muihin konsertteihin ja jollekin esimerkiksi laulujen lyriikat jäivät mieleen kiinnostavina ja ajatuksia herättävinä. Lisäksi se, kun Vesa-Matti Loiri meet & greet -osiossa lupasi tulla esiintymään Kylmäkosken vankilaan, jäi varmasti monen vangin mieleen.

Juu, varmasti jengi odottaa kovasti [sitä että Vesku tulisi Kylmäkoskelle]. Mä luulen, että sitä odotetaan tosi paljon. Se on ihan varmaa. [... Herätti] enemmän kuin ihan positiivisia [filiksiä]. Varmaan kaikissa. (KK Ilkka 2.)

Se jää soimaan justiin kun se puhuu siitä kuolemasta ja... Elämisestä tässä hetkessä ja kuolemisesta. Niin kyllä ne vaan on sellaisia tosiasioita, että kyllä ne jää tonne korvien väliin, että kaikki me aikanaan täältä lähdetään. (KK Artturi 2.)

Konserteista ja musiikista heränneet muistot tai tunteet saattoivat myös olla sävyiltään negatiivisia. Kaikissa konserteissa huomioitiin se, että ei kuitenkaan tuntunut siltä kuin oltaisiin oikeasti Tampere-talossa, ja moni myös toi sen haastattelussa esiin. Etäkonsertti siis kuitenkin jäi latteammaksi kuin niin sanottu oikea live-konsertti. Kylmäkosken vankilassa ja Pitkäniemen EVA-

yksikössä myös joulunaika vaikutti siihen, että kaikki heränneet tunteet eivät välttämättä olleet miellyttäviä. Jotkut etäkohteiden asukkaista saattoivat jättää konsertin myös tämän paikan diskurssin takia kokonaan väliin.

Kääntöpuolihan tossa oli tietenkin se, että kyllähän toi nyt, kaikilla on ikäviä perheitä ja kotia ja tuommoista noin. Ja sitten kun lauletaan tuommoisia hartaita lauluja, mitä muksuna on laulettu ja sillain, niin kyllä se monta tyyppiä aika hiljaiseksi veti kuitenkin sitten. (KK Oskari 2.)

Tässä tuli lähinnä sen takia justiin tällainen tunnekuuhu ja sitten sellainen herkistely, kun tilanne missä mä oon ja sitten mä ajattelen taas tilanne missä mä voisin olla ja sitten kaikkea tällaista, mitä mä oon nyt tällä linnaan itteni laittamisella aiheuttanut mun perheelle ja lapsenlapsille ja tällaisille. Ja sitten justiin siihen tuollainen tunnelma ja sitten sellainen koskettava laulu, niin ne sitten meinasi räjäyttää tunteet pintaan oikein. (KK Artturi 2.)

Konsertti sai siis myös ajattelemaan ja tutkiskelemaan omaa tilannetta, oloa ja sitä, että ei ole itse niihin tyytyväinen. Osa etäkonserttien yleisöistä ei varmaan edes halunnut ajatella näitä asioita, ja ne jotka ajattelivat, tulivat niistä surullisiksi. Toisaalta surullisten asioiden ja tunteiden kohtaamista ja käsittelyä musiikin avulla pidetään usein helpompana kuin muutoin johtuen sen mahdollistamasta symbolisesta etäisyydestä (Ahonen 1997). Musiikki voi myös antaa ihmisille voimaa selvitä vaikeista, stressaavista tai äärimmäisistä tilanteista (DeNora 2011: 165), joissa monien etäyleisöjen jäsenten voi nähdä olevan. Yllä kuvaillut kokemukset vahvistavat Tia DeNoran (2000: 153) ajatusta siitä, että musiikilla tosiaan on voima saada ihmiset herkistymään. Tämä herkistyminen puolestaan vahvistaa toimijuutta, joka DeNoran mukaan on läsnäoloa ja mahdollisimman täydesti aistimista. Joidenkin etäyleisön jäsenten kuvauksen perusteella juuri näin tapahtui Etäeventissä.

EVA-yksikössä Jonne Aaronin konsertissa eräs nuori lähti kesken kaiken huoneesta pois ja oli henkilökunnan jäsenen mukaan itkenyt hetken käytävässä.

Meillä oli tyttönuori tässä näin, joka kesken yhden kappaleen nousi ylös, meni käytävälle. Mä nousin saman tien, menin käytävälle. Hän itki minuutin ajan tossa noin. Olin siinä läsnä ja sitten että haluatko sä kertoa. Hän pyyhki kyynleet ja palasi. No silloin voidaan ajatella, että no mikä tämän vaikutus on. Tää on spekulointia, koska nuori ei puhunut. Mutta mahdollisuus on siihen, että sanoituksen, tunnelman, jonkun kautta heräsi joku sellainen tunne, josta hän tuli hetkeksi hyvin surulliseksi, ja palasi. Jotain se herätti. Yleensä se ei oo silleen sattuma, ei tämäkään tyttönuori niin ei yleensä ihan syyttä suotta, että joku tunne siellä on. Jotain heräsi. (PN 2.)

Sitä ei voi tietää, johtuivatko tämän nuoren itku ja tuntemukset juuri Etäeventistä. Kuitenkin esimerkiksi Nichola Woodin ja Susan Smithin (2004: 543) mukaan musiikkiesitykset tarjoavat ihmisille tilan, jossa he voivat kokea enemmän ja suurempia tunteita kuin yleensä arkielämässä. Musiikin kautta ihmisillä on mahdollisuus myös hoitaa omaa tunne-elämäänsä, samaistua muihin ja ymmärtää paremmin itseään. Onkin luultavaa, että konsertilla oli ainakin jonkinlainen laukaiseva vaikutus nuoren tunteille ja itkulle.

Siinä, missä konsertti saattoi johdattaa etäyleisöjen jäseniä pohtimaan omaa elämäntilannettaan tai omia tunteitaan, oli sillä myös jossain määrin täysin vastakkaisia vaikutuksia: Etäevent saattoi auttaa yleisöä unohtamaan senhetkiset murheensa tai esimerkiksi fyysiset kipunsa. Pispan palvelukeskuksessa jotkut asiakkaat puhuivat tästä.

Se yksi rouva sanoi, että just kun on koko ajan särkyjä ja kipuja, niin se tuo muuta aateltavaa siihen (PIS 2).

Etäevent toi jotain muuta ajateltavaa, jotain mihin kiinnittää huomio omien kipujen sijaan. Myös Kylmäkoskella tapahtuma antoi joillekin hetken helpotusta sekä kokemuksen jonkinlaisesta toivosta.

Siellä oli niin leppoisa ilmapiiri kuitenkin sitten jossain välissä... Tai no ei varmaan tää sit oikeesti just sitä rankaisujan suunnitelmaa, että saa pitää hauskaakin... Mutta kyllä se vaikutti silleen kummasti, sillain että tuli sellainen fiilis, että jee. Oikeesti että valoa tunnelin päässä tyyliin. (KK Oskari 2.)

Etäevent siis sekä tapahtumana että musiikkinsa puolesta herätti etäyleisöissä monenlaista toimijuutta tunteiden ja ajatusten muodossa. Konserteissa kuultu musiikki herätti tunteita ja ajatuksia, mutta yhtä lailla konserttiin valmistautuminen, koristeet ja paikalla olleet ihmiset vaikuttivat yleisöön. Kuten DeNorakin (2000) kirjoittaa, ei musiikkia voida erottaa sitä ympäröivistä olosuhteista tai sitä kuuntelevasta ihmisestä. Toimijahistoria, vuorovaikutusjärjestys ja paikan diskurssit ovat aina läsnä. Näiden pohjalta etäkohteiden asiakkaat ja asukkaat itse antoivat merkityksen konserteille ja niissä kuulemalleen musiikille.

Eräs Pispan palvelukeskuksen asiakkaista pohti konserttikokemustaan ja Etäeventiä yleensäkin ja oli sitä mieltä, että se voisi tuottaa ihmisille paljon henkistä hyvää. Se voisi nimenomaan auttaa unohtamaan omia vaivoja ja kipuja ja tuoda arkeen arvokasta sisältöä.

Mä ajattelen tällöisen konsertin tuottamista nyt suuren yleisön keskuuteen, että siinä on valtavat mahdollisuudet tuottaa jotakin hyvää ihmisille sisäisesti. Kun ajatellaan se, että konserttiyleisö on varsin rajoitettu, niistä jotka menee Tampere-taloon tai muualle konserttisaliin. Se on tietty kansanosia, joka sinne menee. [...] Mutta että saada tällöinen konsertti, niin kuin tässä on tavoitteena, niin suuren yleisön omaksuttavasti, niin näkisin että sen merkitys on juuri siinä, että se tuottaisi sisäisesti ja henkisesti hyvää ihmiselle. Ihmiselle varsinkin niin kun täällä ajatellen, jos saadaan näitä potilaita tai asukkaita, joilla on näitä vaivoja ja muita, niin se voi olla sellainen hoitava tapahtuma. (PIS Urho 2.)

6 Pohdinta

Tässä luvussa kokoon yhteen tutkimukseni keskeiset tulokset. Tavoitteena pro gradussani oli selvittää, minkälaisia asioita ja kokemuksia Etäevent-konsertit toivat etäyleisöjen arkeen Pitkäniemen EVA-yksikössä, Pispan palvelukeskuksessa sekä Kylmäkosken vankilassa ennen kaikkea osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista. Lisäksi halusin selvittää, minkälaista arkea etäyleisöt elivät ja minkälaisia mekanismeja osallisuuden ja toimijuuden kokemusten takana oli.

Aineistoni perusteella voidaan ensinnäkin todeta, että kokemukset Etäeventistä olivat kaikissa etäkohteissa suurilta osin positiivisia. Lisäksi analyysin perusteella näyttäisi siltä, että Etäeventissä oli kolme eri puolta, jotka loivat pohjan tutkimilleni osallisuuden ja toimijuuden kokemuksille. Näistä yksi oli tapahtumassa kuultu musiikki itsessään. Se herätti yleisöissä tunteita ja ajatuksia, ja se kosketti ihmisiä. Tärkeää oli kuitenkin myös sekä etäkohteen että Tampere-talon puolesta järjestetty tapahtuma kokonaisuutena. Etäkohteessa siihen kuuluivat muun muassa väliaikatarjoilut, muiden ihmisten kanssa oleminen ja koristelut. Tampere-talon puolelta tämä tarkoitti musiikin lisäksi erityisesti konsertin meet & greet -osiota, joka tarjosi mahdollisuuden olla vuorovaikutuksessa illan esiintyjän kanssa chatin kautta. Kolmas merkityksellinen seikka osallisuuden ja toimijuuden kokemusten syntyminen kannalta vaikutti olevan yksinkertaisesti se, että tapahtuma järjestettiin. Jo se, että etäyleisöille järjestettiin jotakin tällaista, synnytti heissä osallisuuden kokemuksia sekä tunnetta ihmisarvosta.

Tärkeimmiksi tuloksiksi analyysini myötä nousivat osallisuuden ja toimijuuden käsitteiden yhteen kietoutuminen sekä tietysti se, miten etäkonsertti näiden ilmenemiseen vaikutti. Toinen merkittävä seikka oli etäyleisöjen kokemus ihmisarvosta ja sen näkyminen aineistossa. Ihan ensimmäiseksi tässä luvussa käsittelen kuitenkin etäyleisöjen arkea ja sen vaikutuksia etäkonserttien kokemiseen.

6.1 Etäkohteiden arjen merkitys

Etäevent-hankkeeseen kuului tavallaan jo sisäänrakennettuna se, että siihen osallistuvat yleisöt olivat joillain tavoin yhteiskunnassa rajoitettuja. Pitkäniemen EVA-yksikön nuorista, Pispan palvelukeskuksen eläkeläisistä ja Kylmäkosken vankilan vangeista useimpien olisi ollut vähintään hankalaa ellei mahdotonta poistua asuinpaikastaan esimerkiksi Tampere-talossa pidettäviin konsertteihin. Tällä oli aineistoni perusteella myös vaikutusta siihen, miten vahvasti yleisöt kokivat etäkonsertit. Mikäli esimerkiksi Tampereen yliopiston pääaulassa järjestettäisiin vastaavanlainen

etäkonsertti, se tuskin olisi samalla tavalla vaikuttava opiskelijoille, joiden on mahdollista käydä livekonserteissa ja -keikoilla milloin tahansa. Se, miten rajoitettua elämää etäyleisöt olivat tottuneet viettämään, näytti siis vaikuttavan myös siihen, kuinka paljon Etäevent-konsertteja arvostettiin.

Etäkohteiden asukkaat tai asiakkaat saattoivat olla yhteiskunnallisesti rajoitettuja eri syistä, ja rajoittuvuus ilmeni hieman eri tavoilla. Kuitenkin kaikille kohteille yhteistä oli se, että päiviin kaivattiin selvästi lisää ohjelmaa. Arjessa suurin ero oli palvelukeskuksen ja kahden totaalisen instituution (Goffman 1961) välillä. EVA-yksikössä ja Kylmäkoskella yleisöjä oli selkeästi rajoitettu enemmän ulkoapäin, ja arki oli kaikilla strukturoitua ja kurinalaista. Palvelukeskuksessa arjen kulku vaihteli huomattavasti enemmän eri ihmisten välillä. Etäeventin kannalta merkityksellistä ja yhteistä etäkohteiden asiakkaille ja asukkaille oli kuitenkin kokemus arjesta useimmiten tylsänä ja virikkeettömänä. Ohjelmaa ei aina ollut kaikille halukkaille, sillä moniin aktiviteetteihin olisi ollut enemmän tulijoita kuin oli mahdollista ottaa mukaan. Joissakin etäkohteissa järjestetty ohjelma saatettiin toisinaan myös kokea huonolaatuisena. Verratessaan etäkonserttia tähän muuhun ohjelmaan, etäyleisöt kokivat Etäeventin selvästi laadukkaampana aktiviteettina ja arvostivat sitä, että konsertti järjestettiin.

Arkielämän tylsyys ja yksitoikkoisuus siis nostivat Etäeventin arvoa etäkohteissa, sillä tapahtuman koettiin tuovan suunnatonta piristystä ja vaihtelua arkeen. Osittain sen vaikutukset ja vahvuudet perustuivat siihen, että etäkohteissa ei oltu totuttu saamaan vastaavanlaista ohjelmaa normaaliarjessa. Myös sillä oli varmasti merkitystä, että kaikilla ei ollut konserttikokemuksia välttämättä edes etäkohteen ulkopuolelta. Muutoin monet yleisöjen jäsenet kuuntelivat musiikkia paljon arjessaan, mutta musiikkimaulla ei välttämättä ollut juuri vaikutusta siihen, pitikö Etäeventistä vai ei. Esimerkiksi EVA-yksikössä juuri kukaan nuorista ei pitänyt Jonne Aaronin levyn kuuntelusta, mutta monet silti kokivat Jonne Aaronin etäkonsertin positiivisena kokemuksena. Pispassa klassinen musiikki ei ollut kaikille yleisön jäsenille välttämättä kovin tuttua, mutta se ei tarkoittanut sitä, etteikö siitä olisi pidetty. Tässä suhteessa arkielämällä ei siis ollut niin suurta vaikutusta Etäeventin kokemiseen.

Etenkin totalisissa instituutioissa, joissa yhteydenpito ulkomaailmaan on jollakin lailla rajattua, Etäeventiin liittynyt vuorovaikutusmahdollisuus myös tarjosi tärkeitä kokemuksia yleisöille. Arjessaan vähäisiin instituution ulkopuolisiin vuorovaikutusmahdollisuuksiin tottuneille yhteys johonkin tunnettuun ja arvostettuun julkisuuden henkilöön saattoi olla hyvin erityislaatuinen

kokemus. Monelle muullekin keskustelu vaikka Vesa-Matti Loirin kanssa internetin välityksellä voisi tuntua erityiseltä mutta ennen kaikkea ihmiselle, joka ei jokapäiväisessä elämässään muutenkaan ole tottunut chattailemaan tai käyttämään internetiä videopuheluihin.

Arkielämään liittyvät tärkeimmät huomiot Etäevent-kokemusten suhteen olivat siis etäyleisöjen rajoitettuus yhteiskunnassa, kokemus omasta arjesta tylsänä ja yksitoikkoisena sekä yhteiskunnallisesti rajoitettuna olemiseenkin sisältyvä vuorovaikutusmahdollisuuksien vähäisyys. Näiden seikkojen voi nähdä vaikuttaneen ja olleen jopa osittain syynä siihen, että Etäevent koettiin hienona ja erittäin tervetulleena tapahtumana etäkohteissa.

6.2 Yhteen kietoutuvat osallisuus ja toimijuus

Tarkastellessani etäyleisöjen kokemuksia Etäeventistä osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista, nousi analyysissä selvästi esiin näiden käsitteiden lomittaisuus ja yhteen kietoutuminen. Käsitteiden sekoittuminen toisiinsa ilmeni esimerkiksi siten, että osallisuuden kokemus vaikutti toimijuuden kokemuksen syntyyn ja toimijuuden kokemus taas synnytti osallisuutta. Esimerkiksi jo pelkästään se, että konsertit järjestettiin etäyleisöille, synnytti osallisuuden kokemuksia. Osalliseksi tuleminen mahdollisti toimijuuden kokemukset esimerkiksi meet & greet -osiossa, ja toimijuutensa kautta yleisöt saivat näissä tilanteissa vielä voimakkaampia kokemuksia osallisuudesta johonkin välittömän ympäristönsä ulkopuoliseen.

Etäevent tarjosi etäyleisöille mahdollisuuden kokea osallisuutta tiettyyn Tampere-talon konserttiin ja laajemmin koko yhteiskuntaan mutta myös omaan yhteisöönsä. Tässäkin tapauksessa osallisuuden tunne syntyi toimijuuden kautta, sillä etäyleisön tullessa osalliseksi etäkonsertista, synnytti se keskustelua, toimijuutta, yhteisön sisällä, ja tämä puolestaan saattoi lisätä osallisuuden tunnetta omaan yhteisöön. Omaan yhteisöön liittyvä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemus näytti hieman vaikuttavan yleisön jäsenten toimijuuteen myös siten, että heidän käytöksensä toisiaan kohtaan muuttui. Kylmäkosken vankilassa ja Pitkänien EVA-yksikössä oli havaittavissa rauhaisaa yhdessäoloa ja huomaavaisuutta muita kohtaan, mikä ei haastattelujen perusteella ollut täysin itsestään selvää. Käytös saattoi muuttua myös siten, että yleisöllä oli paremmin kärsivällisyyttä ja jaksamista kuunnella ja seurata tapahtumaa. Sitä, mistä tämä käytöksen muutos johtui, en pysty tutkimuksen perusteella sanomaan. Voisi kuitenkin ehkä ajatella, että kun ihminen itse saa jotain ja kokee olevansa tärkeä ja osallinen, on tämän helpompi olla lempeä ja huomaavainen niin itselleen kuin muillekin.

Vahvoja osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia synnyttivät meet & greet -osiot, joissa yleisöt pääsivät chatin välityksellä keskustelemaan illan esiintyjien kanssa. Myös muut vuorovaikutusta sisältäneet hetket, kuten etäyleisöjen maininnat esiintymislavalla, kasvattivat kokemusta osallisuudesta. Tällaiset tilanteet synnyttivät toimijuutta antamalla etäyleisöille paikkoja reagoida näihin mainintoihin esimerkiksi taputtamalla. Toimijuus ilmeni myös kenties konkreettisimmin chat-hetkissä, joissa yleisöt pääsivät selvästi itse vaikuttamaan johonkin toiseen henkilöön jossakin toisessa paikassa. Chatin suhteen, ja muutenkin, konsertti synnytti etäyleisöissä toimijuutta jo pelkästään tarjoamalla mahdollisuuden siihen. Etäkohteen asiakkaat ja asukkaat saattoivat itse päättää konserttiin osallistumisestaan, pukeutua sitä varten, taputtaa konsertissa ja ilmaista mielipiteitään konsertista haluamallaan tavoilla.

Tapahtuman järjestämiseen osallistuminen oli yksi osallisuuden ja toimijuuden selvä risteyskohta. Se, että etäyleisöllä oli mahdollisuus jollakin lailla vaikuttaa tapahtumaan ja sen tekemiseen, antoi kokemuksia sekä osallisuudesta että toimijuudesta ja omasta pystyvyydestä. Tällaisessa tilanteessa osallisuuden ja toimijuuden kokemukset vahvistavat positiivisen kierteenomaisesti toinen toisiaan (Pitts 2005). Samoin jo yllä mainitut Etäeventin herättämät keskustelut toivat yleisöjen arkeen toimijuutta ja osallisuutta sekä etäkohteen asiakkaiden tai asukkaiden välille, mutta myös etäkohteen ulkopuolelle. Konserteista puhuttiin esimerkiksi perheenjäsenille tai ystäville.

Kaiken Etäeventistä syntyneen toimijuuden pohjalla voidaan nähdä olevan tapahtuman synnyttämät ajatukset ja tunteet. Niistä kumpusivat niin kehollinen ilmaiseminen, tapa suhtautua tapahtumaan, keskustelunaiheet kuin vuorovaikuttaminen meet & greet -tilanteissa. Tästä syystä luultavasti itse musiikki kuitenkin oli tärkein tekijä Etäevent-tapahtumissa, sillä kuten DeNorakin (2000: 153) kirjoittaa, musiikilla on voima saada ihmiset tuntemaan ja herkistymään. Voisi sanoa musiikin olleen tapahtuman sielu, ja tämän ympärille rakentuivat kaikki muut toimijuuden ja osallisuuden kokemuksiin vaikuttaneet seikat kuten väliaikatarjoilut ja muiden ihmisten läsnäolo.

Kaikki Etäeventin kautta syntynyt toimijuus oikeastaan juontaa juurensa osallisuuden kokemuksesta; siitä että yleisöt pääsivät osallisiksi konserteista. On siis helppoa nähdä, että osallisuuden ja toimijuuden välinen suhde on monitahoinen ja näiden käsitteiden tarkastelu erikseen on hyvin hankalaa. Osallisuuden ja toimijuuden kokemusten yhteen kietoutumisen myötä etäyleisöt saivat konserteista arkeensa ennen kaikkea kaipaamaansa virkistystä ja vaihtelua. Arjen keskelle tuli juhlan tuntua, mikä parhaassa tapauksessa toi helpotusta yleisöjen jäsenten niin henkiseen kuin fyysiseenkin oloon.

6.3 Kokemus ihmisarvosta

Tutkimukseni analyysin edetessä aineistosta nousi esiin eräs itselleni odottamaton seikka, joka liittyi Etäevent-hankkeen yleisöjen kokemuksiin ihmisarvosta. Useissa haastatteluissa jo tutkimuksen alkuvaiheessa toistui sama teema siitä, miten yleisön jäsenet olivat hyvin kiitollisia siitä, että heille järjestettiin Etäevent-konsertin kaltainen tapahtuma. Tämä sai minut pohtimaan yleisöjen kokemuksia ja käsityksiä omasta ihmisarvostaan. Vaikutti siltä, että he pitivät kovin erityisenä konsertin myötä saamaansa huomiota ja kokivat olonsa jollain tavalla merkittävämmäksi Etäeventin myötä.

Vaikutti siltä, että useat kokivat Etäevent-konsertit hyvinä jo ihan vain siksi, että ne tarjottiin heille. Jo se, että yleisöjä varten tehtiin jotain ja nähtiin vaivaa, teki heidän kokemuksestaan positiivisen. Se synnytti yleisöissä tunnetta siitä, että heistä välitetään ja että he ovat jollain lailla tärkeitä. Osallisuus juuri kuvaa hyvin tällaisia tuntemuksia: yleisöt tosiaan kokivat osallisuuden tunnetta Etäevent-konserttien myötä. Se, että konserteilla tuntui olevan niin tervehdyttävä vaikutus yleisöjen kokemukseen omasta arvostaan, luultavasti liittyy siihen, minkälaisia asioita he ovat arjessaan tottuneet saamaan. Vaikutti siltä, että omassa arjessaan yleisön jäsenet eivät välttämättä kokeneet itseään tärkeäksi tai arvoaan kovin suureksi. Tämä ilmeni muun muassa siten, että konserttiin haluttiin suhtautua nöyrästi ja toisaalta jopa jonkinlaisena velvollisuutena, että on tultava paikalle kun jotain kerran järjestetään:

Sen kerran kun täällä jotain tällaista on, niin katson asukkaitten edustajana että mä tulen paikalle. Mä en kehtaa olla tulematta. (PIS Aila 2.)

Äärimmillään jotkut etäyleisön jäsenet eivät edes kokeneet ansaitsevansa konserttien kaltaista ohjelmaa.

Ei ole mitenkään tavatonta, että etenkin totaalisen instituution kaltaisissa paikoissa – tässä tapauksessa EVA-yksikössä ja Kylmäkosken vankilassa – asuvat henkilöt kokevat ihmisarvonsa muita alhaisemmaksi (Goffman 1961: 152). Tuntui, että joissain tapauksissa alhainen ihmisarvo oli omaksuttu jopa osaksi omaa identiteettiä. Kuitenkin myös Pispan palvelukeskuksessa ilmaistiin suurta kiitollisuuden tunnetta siitä, että asiakkaat saivat jotain Etäevent-konsertin kaltaista ohjelmaa ja että heidän eteensä nähtiin vaivaa. Monet ehkä tunsivat saaneensa enemmän kuin yleensä voivat tai uskaltavat arjessaan odottaa.

Se, että etäyleisöt tulivat osallisiksi konserteista, herätti yleisön jäsenissä siis jossain määrin positiivisia kokemuksia omasta arvostaan. Samaan aikaan osalliseksi tuleminen tietyllä tavalla kuitenkin nosti esiin nimenomaan osattomuutta ja kokemusta alhaisesta ihmisarvosta. Se, että ihmiset yhtäkkiä pääsivät osallisiksi jostain, mitä he eivät välttämättä ajatelleet ansaitsevansa tai mistä he kokivat olevansa suuresti kiitollisia, toi näkyväksi sitä sosiaalista maailmaa, jossa tutkimani etäyleisöt elävät. Siinä maailmassa osallisuuden sijaan enemmän läsnä on osattomuus, eikä toimijuudellekaan ole sijaa samalla tavalla kuin näiden instituutioiden ulkopuolella. Tähän voi etsiä syytä tietysti jo ihan yksinkertaisesti näiden paikkojen luonteesta, sillä esimerkiksi vankilaan kuuluu olennaisena osana sen asukkaiden toimijuuden rajoittaminen tietyssä määrin, mutta asia on silti mielenkiintoinen ja herättää kysymyksiä siitä, voisiko myös olla jotenkin toisin.

Yksi asia, mitä Etäevent toi etäyleisöjen arkeen, on siis kokemus ihmisarvosta. Tämä on arvokas kokemus ja varmasti sellainen, millä voisi useamman vastaavanlaisen onnistuneen tapahtuman myötä olla pysyvämpiäkin vaikutuksia asiakkaiden tai asukkaiden arkeen. Se, että ihminen saa kokemuksia omasta arvostaan ja tärkeydestään voi auttaa merkittävästi siinä, että hän kokee olevansa osa yhteiskuntaa ja ansaitsevansa paikan tässä maailmassa (Mäkinen 2009: 24). Parhaimmillaan Etäevent saattoi siis tarjota tällaisia kokemuksia etäyleisöille.

7 Lopuksi

Pro gradu -tutkielmani lopuksi tahdon kertoa vielä hieman kokemuksistani tutkimuksen parissa sekä pohtia mahdollisia jatkotutkimusaiheita saamieni tulosten johdantelemana. Tutkimukseni perusteella Etäevent toi paljon hyvää ja arvokasta etäyleisöjen arkeen osallisuuden ja toimijuuden näkökulmista, vaikka pienissä määrin konsertit myös toivat näkyviin yleisöjen osattomuutta. En näe tällaisen asian esiin tulemista kuitenkaan missään nimessä huonona asiana. Mielestäni osattomuuden ja ihmisarvon kokemisen ilmi tuleminen oli jopa mielenkiintoisin tulos tutkimuksessani. Osallisuuden ja toimijuuden käsitteiden erottamattomuuden olin havainnut jo ennen analyysiä, vaikka lopulta sekin hieman yllätti, että kaikki todella vaikuttaa kaikkeen koko ajan ja niin monin tavoin. Tässä mielessä neksusanalyysin ahkerampikin käyttö olisi voinut olla paikallaan.

Koska tutkin etäkonserttien vaikutuksia yleisöjen arkeen, oli heidän jokapäiväiseen elämäänsä tutustuminen – vaikkakin vain haastattelujen välityksellä – ehdottoman tärkeä asia. Se auttoi ymmärtämään sitä todellisuutta, mihin konsertit tulivat ja mistä myös kaikki yleisöjen reaktiot, kuten kiitollisuus ja osattomuuden kokemukset, kumpusivat. Se, että yleisöt olivat yhteiskunnassa jollain tavalla rajoitettuja ja että arki koettiin tylsänä, yksitoikkoisena ja virikkeettömänä, asetti eräänlaiseen kontekstiin sen, miksi etäkonserttien koettiin tuovan niin suurta virkistystä ja vaihtelua etäkohteiden asiakkaiden ja asukkaiden arkeen. Tietysti näiden kokemusten taustalla oli muitakin syitä kuin arjen tylsyys ja yleisöjen rajoitettuus, mutta näiden takia ainakin konsertin tarjoama syvempi yhteys johonkin itsen ulkopuoliseen, yhteiskuntaan, antoi etäyleisöille paljon. Ainakin totaalisia instituutioita muistuttavissa paikoissa konserttien voi nähdä poistaneen sellaisia rajoja, joita yleisöjen ja niin sanotun ulkomaailman välillä yleensä on.

Kiinnostavimpia jatkotutkimusten kohteita olisivat mielestäni juuri ihmisarvon kokemukseen liittyvät kysymykset. Kun kiitollisuus ja ensimmäiset pohdinnat konsertin ansaitsemisesta tai ansaitsemattomuudesta nousivat esiin, harkitsin jopa keskittyväni tutkimuksessani pelkästään ihmisarvon kokemiseen ja sen ilmenemiseen. Toisaalta näihin liittyvät kysymykset eivät välttämättä enää kuulu musiikintutkimuksen alalle vaan esimerkiksi psykologiaan, tai mikseivät tämän Etäevent-hankkeen yhteydessä musiikkipsykologiaan. Kiinnostavaa olisi tutkia syvemmin, mistä kokemus alhaisesta ihmisarvosta juontaa juurensa ja tietysti miten siihen voisi vaikuttaa esimerkiksi musiikin keinoin. Ainakin tällainen konsertti vaikutti olevan yksi pieni keino kasvattaa kokemusta ihmisarvosta mutta ei varmasti tehokkain.

Jos ajattelen, minkälaisia tutkimuksia toivoisin Etäevent-hankkeeseen liittyen tehtävän, haluaisin tietää, minkälaisia vaikutuksia konserteilla voisi pidemmällä aikavälillä olla. Samoin olisi kiinnostavaa vertailla vaikutuksia systemaattisemmin muihin etäkohteissa tarjolla oleviin aktiviteetteihin ja ohjelmaan. Musiikin suhteen myös fysiologiset mittaukset ovat mielestäni aina kiinnostavia, koska ne tuottavat kuitenkin hyvin erilaatuista tietoa kuin kvalitatiiviset menetelmät. Jos pystyttäisiin seuraamaan esimerkiksi ihmisten sykettä ja joitakin muita kuormittumisesta tai stressaavuudesta kertovia arvoja pidemmän aikaa, voisivat nekin kertoa jotakin konserttien vaikutuksista.

Tutkielmassani oli monia pieniä asioita, joihin olisin mielelläni paneutunut enemmän. Esimerkiksi toimijuuden kokemuksissa ilmeni erilaisia ulottuvuuksia, joista kuhunkin olisi voinut paneutua vaikka ihan erikseen. Jakamisen kategoriassa ihmiset halusivat kertoa ystävilleen tai sukulaisilleen Etäeventistä, jolloin olisi voinut olla mielenkiintoista tutkia, että mitä he halusivat siitä kertoa, kenelle ja millä motiiveilla. Siitä huolimatta, että toimijuus ja osallisuus niin selkeästi kietoutuivat yhteen, olisi Etäeventistä saatuja kokemuksia voinut melkein tarkastella vain jommankumman käsitteen näkökulmasta. Toisaalta olen myös tyytyväinen siihen, että molemmat käsitteet olivat mukana ja että niiden keskinäinen suhde nousi esiin.

Pro gradu -tutkielman tekeminen on ollut haasteellista, joskin paremmalla ajanhallinnalla se olisi varmasti ollut helpompaa. Eniten tutkielman tekoprosessi on opettanut minulle juuri ajankäytöstä sekä siitä, miten laajempi kokonaisuus kannattaa jaotella pienemmiksi palasiksi, joihin on helpompi tarttua. On huomattavasti helpompaa hallita yksittäisiä lukuja kerrallaan kuin yrittää hahmottaa gradua kokonaisuutena heti alusta asti. Hyvä opetus on myös ollut se, että kaikkea ei voi tehdä aina parhaalla mahdollisella tavalla ja että jossain kohtaa tulee se hetki, kun keskeneräiseltä tuntuvasta työstä on päästettävä irti.

On ollut hienoa saada tehdä pro gradu -tutkielma Etäevent-hankkeesta. Aihe on tuntunut koko prosessin ajan tärkeältä, ja se on ollut hyvä motivaation lähde. Koen, että tämän tutkielman myötä minulla on ollut mahdollisuus edesauttaa Etäeventin kaltaisten palvelujen kehittymistä ja ymmärtää paremmin musiikin tarjoamia mahdollisuuksia. Sen lisäksi, että tämä tutkielma voi hyödyttää jotakuta ja antaa tietoa jollekin tästä kiinnostavasta aiheesta, on se opettanut minulle paljon uusia asioita musiikin ja hyvinvoinnin yhteyksistä. Teenpä tulevaisuudessa muusikon, tapahtumanjärjestäjän tai konsultin töitä, uskon ja toivon pääseväni käyttämään tämän tutkielman tekemisen kautta keräämääni ymmärrystä ja tietoa monessa eri tilanteessa.

Lähteet

Tutkimuskirjallisuus

- Ahonen, Heidi (1997 [1993]) *Musiikki, sanaton kieli: musiikkiterapian perusteet*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Alasuutari, Pertti (2011 [1993]) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Amit-Talai, Vered (toim.) (2000) *Constructing the Field. Ethnographic Fieldwork in the Contemporary World*. London and New York: Routledge.
- Bailey, Lucanne (1983) "The Effects of Live Music versus Tape-Recorded Music on Hospitalized Cancer Patients." *Music Therapy*. 3 (1): 17–28.
- Bateson, Gregory (1972) *Steps to an Ecology of Mind*. San Francisco: Chandler Pub. Co.
- Bygren, Lars; Konlaan, Boinkum & Johansson, Sven-Erik (1996) "Attendance at cultural events, reading books or periodicals, and making music or singing in a choir as determinants for survival: Swedish interview survey of living conditions." *BMJ*. 313 (7072): 1577–1580.
- Cohen, Gene; Perlstein, Susan; Chapline, Jeff; Kelly, Jeanne; Firth, Kimberly & Simmens, Samuel (2006) "The Impact of Professionally Conducted Cultural Programs on the Physical Health, Mental Health, and Social Functioning of Older Adults." *The Gerontologist*. 46 (6): 726–734.
- DeNora, Tia (2000) *Music in Everyday Life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DeNora, Tia (2011) *Music-in-action: selected essays in sonic ecology*. Surrey: Ashgate.
- Dewey, John (2010 [1934]) *Taide kokemuksena*. Tampere: niin & näin.
- Felski, Rita (2000) "The Invention of Everyday Life". *New Formations*. Winter 1999–2000 (39): 15-31.
- Flowers, Rick & McEwen Celina (2003) *Holding The Torch: Facilitating Change and Learning through Storymaking and Arts in Regional Communities*. The Centre for Popular Education, University of Technology, Sydney
- Galloway, Susan (2006) "Cultural Participation and Individual Quality of Life: A Review of Research Findings." *Applied Research in Quality of Life*. 1 (3–4): 323–342.
- Geertz, Clifford (1973) *The Interpretation of Cultures*. Selected Essays. New York: Basic Books.
- Goffman, Erving (1961) *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Doubleday.
- Huttunen, Laura (2010) "Tiheä kontekstointi: haastattelu osana etnografista tutkimusta." *Haastattelun analyysi*. Toim. J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen. Tampere: Vastapaino. S. 39–63.

- Jeannotte, Sharon (2006) "Millenium Dreams: Arts, Culture, and Heritage in the Life of Communities." *Canadian Journal of Communication*. 31 (1): 107–125.
- Konlaan, Boinkum; Bygren, Lars & Johansson, Sven-Erik (2000) "Visiting the cinema, concerts, museums or art exhibitions as determinant of survival: a Swedish fourteen-year cohort follow-up." *Scandinavian Journal of Public Health*. 28 (3): 174–178.
- Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa (1999) "Sisällön analyysi." *Hoitotiede*. 11 (1): 3–12.
- Lehtonen, Kimmo (2011) "Musiikki ja mielikuvat." *Ihminen ja musiikki: Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia*. Toim. L.-M. Lilja-Viherlampi. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. S. 71–94.
- Liikanen, Hanna-Liisa (2003) *Taide kohtaa elämän – Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisien hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa*. Väitöskirja. Helsinki.
- Liikanen, Hanna-Liisa (2010) *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.
- Long, Norman (2013) "The Power of Music: Issues of Agency and Social Practice." *Social Analysis*. 57 (2): 21–40.
- Malinowski, Bronislaw. (1984 [1922]) *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Western Enterprise and Adventure in the Arhipelagoes of Melanesian New Guinea*. Prospect Heights: Waveland Press. S. 4–25.
- Malkki, Liisa (2007) "Tradition and Improvisation in Ethnographic Field Research." *Improvising Theory. Process and Temporality in Ethnographic Fieldwork*. Toim. A. Cerwonka & L. Malkki. Chicago and New York: The University of Chicago Press. S. 162–187.
- Mäkinen, Maarit (2009) *Digitaalinen voimistaminen paikallisten yhteisöjen kehittämisessä*. Väitöskirja. Tampere.
- Niemelä, Pauli (toim.) (2010) *Hyvinvointipolitiikka*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Nummelin, Sanna (2011) "Kulttuurin hyvinvointivaikutukset: onnea, elämyksiä, terveyttä." *Tutkimuskatsauksia 1/2011*. Turun kaupunki, kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö.
- von Otter, Cecilia (2008) *Kultur – En del av ett hälsosamt liv?* Kulturrådets Skriftserie 2008:4.
- Pitts, Stephanie (2005) *Valuing Musical Participation*. Hants: Ashgate.
- Rautiainen-Keskustalo, Tarja; Raudaskoski, Sanna; Colliander, Marjukka; Pimiä, Annina; Rantanen Anna & Teikari, Anne (2014) "Moniaineksinen etäkonsertti. Neksusanalyysi musiikillisen toiminnan tutkimusmetodinä." *Musiikki*. 44 (1–2): 6–28.
- Repo, Miikka (2014) *Striimaus konserttitarjonnan kehittämismuotona. Case: Striimattu orkesteri kiertää -hanke*. Opinnäytetyö. Mikkeli.
- Saarikallio, Suvi (2007) *Music as Mood Regulation in Adolescence*. Väitöskirja. Jyväskylä.

Sappinen, Eero (2000) *Arkielämän murros 1960- ja 1970-luvuilla*. Väitöskirja. Helsinki: Kansantieteen arkisto 46.

Schachter, Oscar (1983) "Human Dignity as a Normative Concept." *The American Journal of International Law*. 77 (4): 848–854.

Scollon, Ron & Scollon, Suzie Wong (2004) *Nexus Analysis: Discourse and the Emerging Internet*. London: Routledge.

Seppänen, Marjaana (2001) *Liipolan onni: Asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille*. Väitöskirja. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Shusterman, Richard (1997) *Taide, elämä ja estetiikka*:

Staricoff, Rosalie; Duncan, Jane & Wright, Melissa (2003) *A Study of the Effects of Visual and Performing Arts in Health Care*.

Särkämö, Teppo; Tervaniemi, Mari; Laitinen, Sari; Forsblom, Anita; Soinila, Seppo; Mikkonen, Mikko; Autti, Taina; Silvennoinen, Heli; Erkkilä, Jaakko; Laine, Matti; Peretz, Isabelle & Hietanen, Marja (2008) "Music listening enhances cognitive recovery and mood after middle cerebral artery stroke." *Brain*. 131 (3): 866–876.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turino, Thomas (2008) *Music as Social Life: The Politics of Participation*. Chicago: The University of Chicago Press.

von Brandenburg, Cecilia (2008) *Kulttuurin ja hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12.

Wood, Nichola & Smith, Susan (2004) "Instrumental routes to emotional geographies." *Social & Cultural Geography*. 5 (4): 533–548.

Internetlähteet

Erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrisen tutkimus- ja hoitoyksikkö (EVA-yksikkö), Pirkanmaan sairaanhoitopiiri (2014) <http://www.pshp.fi/default.aspx?contentid=226> (luettu 20.5.2015).

Kylmäkosken vankila, Rikosseuraamuslaitos (2015) <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayeystiedot/vankilat/kylmakoskenvankila.html> (luettu 20.5.2015).

MUKANA, Tampere-talo (2015) <http://www.tampere-talo.fi/mukana> (luettu 20.5.2015).

Toimintakertomus 2012, Tampere-talo (2013) http://tampere-talo.smartpage.fi/fi/toimintakertomus-2012/files/00551_Tretalo_toimintakertomus2012_opti.pdf (luettu 21.5.2015).

Yritys ja henkilökunta, Tampere-talo (2015) <http://www.tampere-talo.fi/yritys-ja-henkilokunta> (luettu 21.5.2015).

Jonne Aaron, Wikipedia (2015) http://fi.wikipedia.org/wiki/Jonne_Aaron (luettu 20.5.2015).

Raskasta joulua, Wikipedia (2014) http://fi.wikipedia.org/wiki/Raskasta_joulua (luettu 21.5.2015)

Haastatteluaineistot

Pitkäniemen EVA-yksikkö

PN 1 (2.10.2013) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PN 2 (24.10.2013) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PN 3 (7.1.2014) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Pispan palvelukeskus

PIS 1 (7.11.2013) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS 2 (22.11.2013) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Aarne 1 (15.11.2013) Haastattelijat: Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Aarne 2 (18.11.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Aila 2 (18.11.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Aila 3 (16.12.2013) Haastattelijat: Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Niina 1 (13.11.2013) Haastattelijat: Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Niina 2 (22.11.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

PIS Urho 2 (18.11.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

Kylmäkosken lääninvankila

KK 1 (17.12.2013) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK 2 (3.1.2014) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK 3 (3.1.2014) Haastattelijat: Marjukka Colliander, Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Antti 1 (18.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Antti 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Artturi 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Ilari 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Ilkka 1 (18.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Ilkka 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Kari 1 (18.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Kari 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Oskari 1 (18.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.

KK Oskari 2 (23.12.2013) Haastattelijat: Annina Pimiä ja Anna Rantanen. Tallenne kirjoittajan hallussa.